

SZOMBATHELYI ARÉNA ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

„A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása”
Morus Tamás

1 BEVEZETŐ

Mi a Szombathelyi Aréna Óvoda közössége régóta a néphagyományt tartjuk a Pedagógiai Programunk alapjának. Az előző 2018-ban íródott pedagógia programunkat a megújult környezetünk és a jogszabályok változása miatt frissítettük fel, majd folyamatosan a jogszabályi változásoknak megfelelően, újra vizsgáljuk. E szerint átvizsgáltuk és újraértékeljük a Pedagógiai Programot, hogy a gyermekek érdekei mindenek felett érvényesüljenek és az elkötelezettségünk az integráció iránt megvalósuljon. Minden gyermeknek joga van, hogy a megfelelő oktatásban részesüljön. Célunk, hogy az integráció révén minden gyermek megtalálja a helyét a közösségben, ne érezze kirekesztve magát, a közösség hasznos, egyenértékű tagja legyen.

Az óvodánkban szeretetteljes és biztonságos környezetet teremtünk, ahol a gyermekek játékosan fejlődnek, mozognak és megismerik a közvetlen környezetüket. Együttműködési képességeiket a kommunikációra, a kooperációra, a tartalmas és egymás érdekeit figyelembe vevő együttélésre építjük.

Mindezt a hagyományainkra építkezve képzeljük el. A hagyomány az a tudás, tapasztalat és kultúra, amit elődeink felhalmoztak. A hagyományörzés ezek megtartása és átörökítése. Amit mi vállalunk, az a hagyományörző óvodai nevelés. Az óvodáskor a legalkalmasabb a népszokások megismerésére. Hiszünk abban, hogy a népszokásokhoz fűzött történetek, elbeszélések alakítják gyermekeink erkölcsi ítéleteit, magatartáskultúráját.

Hiszük, ha a gyermekeinket „megtanítjuk” az alkotás gyönyörűségére, akkor nem fognak rombolni. A sokféle tevékenység és élmény megvédi őket a tétlenkedéstől, aminek egyenes következménye az agresszivitás. Meggyőződésünk, hogy ha betonrengetegben és zajos világban született gyermekkel is meg tudjuk ismertetni, szeretetni a természetet, annak csendjét, hangjait, illatát és színeit, és ha erre igazán érzékenyíteni tudjuk, akkor ő azt magától is megvédi. S végül hiszük, hogy a népszokások eljátszásakor, megélésekor nem csak az anyanyelvét „gyakorolja”, hanem a mai közömbös világunkban csupa-csupa pozitív érzelmeket él át és azt is megtanulja, hogy azt hogyan fejezze ki.

„A mai gyermek koravénisége ellen nincs jobb orvosság, kint az énekes-mozgásos népijáték, hiszen ezek adják a társas érzést és életörömet.” (Kodály)

Óvodánk minden tagja elkötelezett abban, hogy ápolja és továbbörökítse a magyar néphagyományokat. Az eddigi tapasztalataink alapján meggyőződésünk, hogy mindez gazdag lehetőségeket kínál a gyermekek sokoldalú és harmonikus fejlődésére, az alapját képezi a jövőbeli felnőttek műveltségének. A régi népszokások átadása ma már kevésbé jellemző a családi környezetben, így azt is feladatunknak érezzük, hogy megismertessük a gyermekekkel ezeket az értékeket. Ez olyan alap, amire később bátran építhetünk.

A néphagyományörző pedagógiai program elkötelezettséget vállal a magyar óvodai nevelés időtálló értékeiért és hagyományaiért. Fontos alapelvünk, hogy az óvodáskorú gyermeknek joga van ahhoz, hogy a nemzetet éltető hagyományokat megismerje, ezekről pozitív élményeket szerezhesen és ezáltal hiteles, követendő mintát kaphasson. Ennek érdekében programunk az óvodáskorra jellemző érzelmi fogékonyságra és sajátos aktivitásra alapoz.

A gyermeki játék az alapja mindennek, amely a gyermeknek örömet, boldogságérzetet ad és jól ötvözhető a néphagyománnyal, valamint a természet szeretetével. Ez a hagyományos értelemben vett játék tartalmat a néphagyományápolás tevékenységei, eszközei nagy mértékben gazdagítják.

Néphagyományörző komplexitást biztosító tevékenységrendszerünk, sajátos érzelmi hatást és aktív megtapasztalást teremt, változatos érzékszervi ingerekhez juttatja a gyermeket. Ezeken keresztül biztosítja a nevelési alapelveink megvalósulását.

Tartalomjegyzék

1	Bevezető	2
2	A pedagógiai program jogszabályi háttere	5
3	Az óvoda jellemző adatai	6
4	Az óvoda bemutatása	6
5	Az intézmény tárgyi feltétele	6
6	Az óvoda személyi feltétele	7
6.1	Óvodánk szervezeti felépítése	7
6.2	Munkakörök és létszámok	7
7	Az óvodai élet megszervezése	8
7.1	Szervezeti és időkeret	8
7.1.1	Óvodánk napirendje	8
7.1.2	Óvodánk heti rendje	8
7.1.3	Tevékenységek és időtartamok a napirendben	8
7.2	Életrend - a nevelés feltételrendszere	10
7.3	Évkör	11
7.4	Ünneptár – Az óvoda rendezvényei	12
8	Arculatunk	13
8.1	Óvodakép	14
8.2	Gyermekkép	15
8.3	Nevelési alapelvek	17
9	Óvoda cél és feladatrendszere	18
10	Óvodai nevelés feladatai	19
10.1	Egészség- és környezeti nevelés alapelvei	19
10.2	Az egészségnevelés alapelvei és az egészséges életmód kialakítása	20
10.3	Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	25
10.4	Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelésmegvalósítása	28
11	Az óvodai élettevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai	31
11.1	Néphagyományőrzés a nevelés folyamatában	31
11.2	Játék	33
11.3	Verselés, mesélés	35
11.4	Ének, zene, népi játék, tánc	40
11.5	Rajzolás, festés mintázás, kézi munka	42
11.6	Külső világ tevékeny megismerése	44
11.7	Mozgás, mindennapos mozgás	47
11.8	Munka jellegű tevékenységek	50
11.9	Tanulás	51

11.10	Egyéb tanfolyamaink.....	54
12	A kiemelt figyelmet igénylő és sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni fejlesztése.....	54
12.1	Sajátos nevelési igényű gyermek (SNI)	55
12.2	Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (BTMN).....	56
12.3	Kiemelten tehetséges gyermek	57
12.4	Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.....	58
13	A gyermek egyéni fejlődésének mérési-, értékelési rendszere	59
14	A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek	60
14.1	A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	60
15	Gyerekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek.....	61
16	Fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	66
16.1	Az óvodába lépés feltételei – az óvodai alkalmasság	66
16.2	Az iskolába lépés feltételei – az iskolai alkalmasság.....	67
16.3	A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	68
17	Hagyományőrző szemléletű tervezés	69
17.1	Folyamatos ellenőrzés, értékelés	70
17.2	A pedagógiai munka belső ellenőrzésének rendje	70
18	Az óvodánk kapcsolatai, az együttműködés formái.....	71
18.1	A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködésének formái.....	72
18.2	Óvodai szervezetek, működésük keretei	73
19	A pedagógiai program bevalásának vizsgálata	74
19.1	Az ellenőrzési és értékelési rendszer	74
19.2	Az eredményesség megítélésének módszerei	74
	Legitimációs záradék	76

2 A PEDAGÓGIAI PROGRAM JOGSZABÁLYI HÁTTERE

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény.
- 229/2012. (VIII. 28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról
- 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelet módosítása 14.§ a keresztény kultúrán alapuló értékrendről
- 77/2025. (IV. 15.) Korm. rendelet
- 15/2013.(II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működésére
- 401/2023. (VIII.30) Korm. Rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról.
- A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról.
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról.
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról.
- Az emberi erőforrások miniszterének 32/2012. (X.8.) EMMI rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve kiadásáról
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól.
- 1997.évi XXXI. törvény a gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról.
- Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról.
- 326/2013. (VIII.30.) kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról.
- 26/1997. (IX.3.) NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról.
- 277/1997. (XII.22.) kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és a kedvezményiről.
- A Szombathelyi Aréna Óvoda hatályos alapító okirata.
- Nevelőtestületi határozatok

3 AZ ÓVODA JELLEMZŐ ADATAI

- Az óvoda hivatalos elnevezése: **SZOMBATHELYI ARÉNA ÓVODA**
- Az óvoda pontos címe és telefonszáma: 9700 Szombathely, Aréna u. 8/B. / +36-94-501-523
- Az óvoda fenntartójának neve: Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
- A fenntartó címe és telefonszáma: 9700 Szombathely, Kossuth Lajos u. 1-3. / +36-94-520-100
- Az óvodai csoportok száma: 9
- Az óvoda férőhely: 240 gyermek
- A program benyújtója: az óvoda igazgatója

4 AZ ÓVODA BEMUTATÁSA

Az Aréna Óvoda Szombathely város legnagyobb óvodája. A belvárosban helyezkedik el, körülötte parkok, általános iskola, középiskolák, zeneiskola működik. Mondhatjuk úgy is, hogy egy nevelési-oktatási központban vagyunk. Előfordul, hogy egy több gyermekes család mindhárom nevelési-oktatási intézményt használja egy időben. A város minden pontjáról jól megközelíthető óvodánk, közvetlen buszjáráttal is. Az épületet parkosított, játékokkal jól felszerelt udvar veszi körül.

1967 óta működik, először három, majd 1973-tól, amikor az épületet bővítették kilenc és egy szükség csoporttal. 2000. szeptemberétől a szükség csoport megszűnt. Óvodánk 2018-2020. között teljesen megújult, a Széchenyi 2020. TOP 6.2.1-15-SH1-2016-00002 programnak és Önkormányzat hozzájárulásának köszönhetően modernizálták, teljes energetikai és épületfelújítás történt.

Férőhelyünk a felújítás után 240 fő. Ugyan működési körzetünkben nagyon kevés a 3-7 éves korú gyermekek száma, de a város központjában és közelében dolgozó szülők, élve szabad óvodaválasztási jogukkal, sokan iratják gyermekeiket óvodánkba, ahol az azonos életkorú gyermekek járnak egy csoportba.

5 AZ INTÉZMÉNY TÁRGYI FELTÉTELE

Kiemelt értékünk, hogy kilenc osztatlan, azonos életkorú csoporttal működik óvodánk, sok szülő ezért is választ minket. Az óvoda épülete modern, esztétikus, kettő tornaszobával és kettő fejlesztőszobával működik. A gyermekek étkezését melegítőkonyha biztosítja, melyet a fenntartó által kijelölt vállalkozó HACCP rendszer alapján működtet. Az épületünk teljes felújítását 2020-ban fejezte be az önkormányzat. A további fejlesztéseket az alapítványunk és pályázatok segítségével folyamatosan igyekszünk megvalósítani. A kilenc csoportszoba világos, modern, esztétikus, a gyermekek méretéhez igazodó új bútorokkal ízlésesen berendezett. Mindegyikhez praktikus mosdó és öltözőhelyiség van kialakítva. Az óvodai csoportok jó minőségű játék és könyv állománya a gyermekek igényeihez alakul, a fejlesztő- és szerepjátékok (piac, fodrász, babsarok stb.) átélését segíti.

Tágas udvarunk jól felszerelt eszközökkel biztosítja a gyermekek mozgásához, játékához szükséges feltételeket. Az udvar kialakításánál törekedtünk arra, hogy csoportonként elkülöníthető udvarrészek legyenek, ahol a játékot helyeztük központba. Minden területen majdnem új, az európai unió szabályainak megfelelő udvari fejlesztő játékok (mászóka, rugós játékok, hinták, egyensúlyozó játékok stb.) várnak a gyermekekre. A gyermekek szabadban töltött ideje testi-lelki egészségük megőrzése érdekében fontos, e

közben korosztályuknak megfelelően nagyfokú mozgásigényük megvalósul, épül izomzatuk, fejlődik állóképességük.

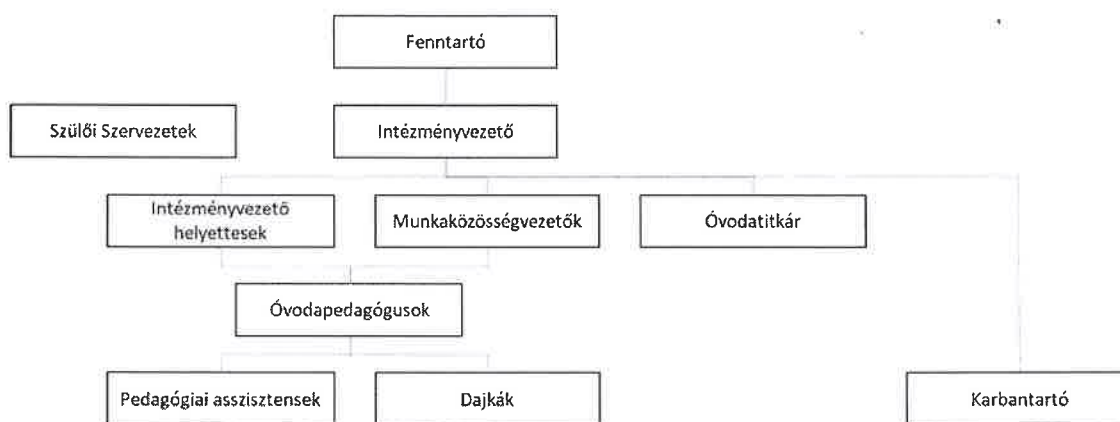
Pedagógiai programunk sikeres megvalósításához szükséges tárgyi eszközökkel rendelkezünk, melynek pótlását, fejlesztését lehetőségünkhöz mérten igyekszünk folyamatosan bővíteni. Az óvoda IKT eszközök tekintetében és infrastrukturális szempontból is jól felszerelt. Az informatikai eszközök rendszeres használata lehetőséget biztosít a nevelő munkánk tervezésében, a változatos módszerek felkutatásában, használatában, az információs élmények kiszolgálásában.

6 AZ ÓVODA SZEMÉLYI FELTÉTELE

Az intézményünk nevelőtestülete az óvodai nevelés szakmai értékeinek elkötelezettje és tisztelője. A Pedagógiai Programunknak megfelelően hittel és tudatosan törekszünk az esélyteremtésre, a pozitív hatások felerősítésére, a hátrányok csökkentésére, a boldog gyermekkor megélésének biztosítására.

Jelenleg a személyi ellátottság, az engedélyezett létszám a törvényi előírásoknak megfelelő. Nevelőtestületünkre jellemző a lendületesség, a szakma iránti elhivatottság, az új iránti fogékonyság. A feladatokat ellátó munkatársak engedélyezett és betöltött létszáma megfelelő, a vezetési program végrehajtásához biztos alapot jelent.

6.1 Óvodánk szervezeti felépítése

6.2 Munkakörök és létszámok

- Igazgató 1 fő
- Óvodapedagógus 18 fő
- Fejlesztő-, gyógypedagógus 1 fő
- Pedagógiai asszisztens 3 fő
- Óvodatitkár 1 fő
- Óvodai dajka 9 fő
- Összesen: 33 fő

7 AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

7.1 Szervezeti és időkeret

A gyermek egészséges, tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát, fejlesztő, növelő időtartamú (5-45 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg, **A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó pedagógiai tevékenységben vesz részt.**

Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

7.1.1 Óvodánk napirendje

• Nyitás	6 :45
• Szabad játék, tízórai	6.45-9.15
• Kezdeményezés, iskola-előkészítő fejlesztő foglalkozás kirándulás szabadban való játék, mindennapos mozgás	9.15-11.30
• Ebéd	11.30– 12 .30
• Pihenés	12.30 -14.45
• Uzsonna	14.45-15.15
• Szabad játék	15.15-17.15
• Zárás	17 15

7.1.2 Óvodánk heti rendje

A heti rend az óvodai nevelés feladatainak, tevékenységeinek rendjét biztosítja. Az egyes napok kijelölt feladatai hetente ismétlődnek, kiszámíthatók. A részletes heti rend mellékletben található.

7.1.3 Tevékenységek és időtartamok a napirendben

Tevékenységek tervezett időtartama	3-4 évesek számára	4-5 évesek számára	5-7 évesek számára
Játék, egyéb szabadon választott tevékenység, minden napos mozgás	4 óra 15 perc	6 óra	6 óra 15 perc
Iskola-előkészítő foglalkozások			45 perc
Előkészület az étkezéshez, étkezés	2 óra	1 óra 30 perc	1 óra
Öltözés, egyéb testápolási teendők	1 óra 45 perc	1 óra	1 óra
Pihenés (alvás)	2 óra 30 perc	2 óra	1 óra 30 perc

Óvodánk napirendjét a kisgyermek életkori sajátosságainak megfelelően alakítottuk ki. Délelőtti tevékenységeinkben hangsúlyos szerepet kap a játék, a mibe az elmélyült játékból való kizökkenés elkerülése nélkül építjük be tervezett, nagycsoportosainknál az iskola-előkészítő foglalkozásokat.

A kicsiknél a meghitt, bensőséges légkör megkívánja, hogy szinte észrevétlenül lopjuk be a különböző játékos tevékenységeinket. Mindig építünk érdeklődésükre, figyelembe véve annak rövid tartamát. Már a szülőtől való elszakadást is próbáljuk a lehető legkedvesebbé, legszeretetteljesebbé tenni. A különböző tevékenységekre, játékokra való átvezetés milyensége az ő korcsoportjuknál a legfontosabb, meghatározza egész napjukat. Az étkezésekhez, az alváshoz való előkészületnél mindig figyelembe vesszük az ő ritmusukat, szokásaikat (lassan eszik, macival alszik).

Öltözésnél, testápolási teendőknel megadjuk nekik a legtöbb segítséget, de serkentjük annak önálló elvégzésére. A pihenés az ő korosztályuknál a legfontosabb, hiszen a mindennapi tevékenységek rövid idő alatt kifárasztják, kedves mesével, énekkel ringatjuk őket álomba.

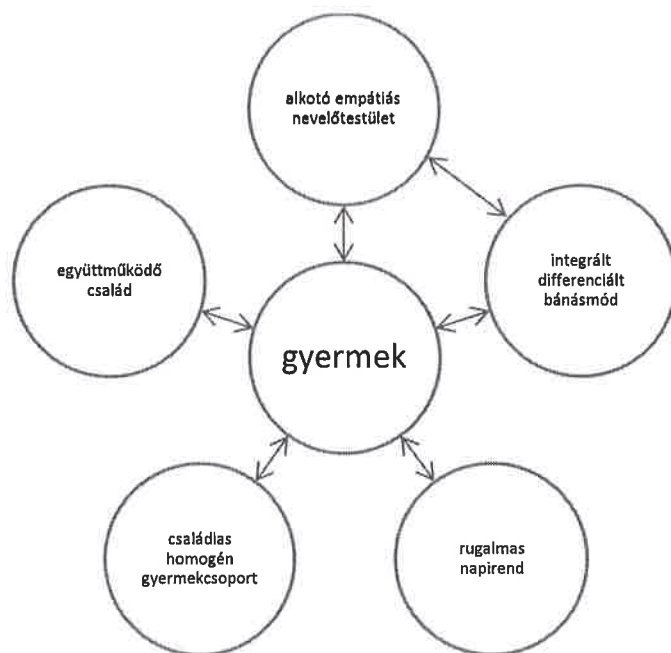
Nagyobbaknál már, hiszen ők megszokták az óvodai élet minden tevékenységét, építhetünk a rugalmasságukra, ha éppen úgy kívánja programunk. Népi hagyományaink megkövetelik a sok természetbeli tapasztalást, ezért már velük hosszabb délelőtti elfoglaltságokat is tudunk szervezni (dióverés, birkanyáj megfigyelése, alma-szőlő szüret). A délelőtti feladataink, ha úgy adódik másnap folytathatók, mivel ezek sosem kötöttek, a hozzáállási kedv irányítja megvalósulásukat. Mindent megpróbálunk úgy elvégezni, hogy azokat örömmel, szinte „játzásiból” valósítsák meg. Ne legyen számukra kötelező ízű, irányítsa őket a jókedv.

Étkezéseink a napi feladatok elvégzése miatt akár meghatározott időben, akár folyamatosan is történhet a z ebéd kivételével.

Az alvás, pihenés náluk is megkívánja a csendet, nyugalmat. Elmaradhatatlan számukra is a mese, dúdolgatás, ének az elalvás előtt.

Mindennapi mozgásos játékaikat úgy építjük be a napirendünkbe, hogy az ne zavarja meg az egész napunk ritmusát. Gyermekünk óvodai életét mindig hassa át a nyugodt, derűs légkör, hiszen a mai rohanó világunkban kell, hogy legyen egy megnyugtató, szerető kellemes kis sziget.

7.2 Életrend - a nevelés feltételrendszere

7.3 Évkör

7.4 Ünneptár – Az óvoda rendezvényei

Időpont	Nyitott ünnep	Zárt ünnep
Szeptember - szeptember 29.		Mihály nap
Október - mozgó ünnep - október 26.	Szüreti mulatság	Dömötör bál
November - november 30. - adventi időszak kezdete		András bál
December - december 6. - december 13. - mozgóünnep		Mikulás várás Lucázás Betlehemezés / Karácsonyünnep
Január - január 6.		Háromkirályok
Február - mozgóünnep		Farsang
Március - március 15. - mozgóünnep (Virágvasárnap)		Forradalmi emlékezés Kiszézés
Április - mozgóünnep		Húsvét, locsolkodás
Május - mozgóünnep - május 10. - mozgóünnep - május utolsó péntek		Kirándulás: Jeli arborétum Madarak és fák napja Pünkösd Gyereknep
Június - mozgóünnep - mozgóünnep	Juniális Évzáró / ballagás	

8 ARCULATUNK

1989 óta foglalkozunk hagyományőrzéssel. Eleinte csak pár óvónő - folyamatosan és fokozatosan - építette be nevelőmunkájába a népszokásokat. Ők még autodidakta módon művelték magukat, később országos szakmai előadásokon való részvételük segítette, hogy munkájuk tartalmasabb, színesebb, eredményesebb legyen. Az eredmények több kollégát sarkaltak arra, hogy először csak ellessék a módszereket, ötleteket, hiszen a nevelőtestület valamennyi tagja fogékony az újra, a jobbításra, s a segítő készség sem hiányzik senkiből. Óvónőink érdeklődése a legszínesebb skálát mutatja, vannak köztünk néptáncosok, ének-zene mentor, drámajáték iránt érdeklődő, sportos, természetjáró, madarász, bábos, népi játékok "mestere", népi kismesterségek ismerője-tudója. Ki-ki a maga területén maximumot adott, s ezzel hozzájárult programunk kiteljesedéséhez.

Egy óvónőnk hagyományőrző szaktanácsadó lett a Megyei Pedagógiai Intézetben, akinek feladatai közé tartozott, s hogy segítse a hagyományőrző munkaközösségek alakulását, s nem csak a megyében, de a Dunántúlon is tartott előadásokat. Természetes hát, hogy az első munkaközösség a megyében a miénk lett. 1990-ben került kiadásra programunk első és második kötete „Néphagyományaink óvodásoknak és kisiskolásoknak” címmel.

Rendkívül nagy lett az érdeklődés programunk iránt, s ez kihívást jelentett az egész nevelőtestületnek. Óvodánk nevelő testületeket fogadott, videón és gyakorlatban is bemutattuk tevékenységeinket, szakirodalommal láttuk el az érdeklődőket, a gyakorlati tanácsokat adtunk, ahol szükséges volt.

Mitől is sajátos óvodánk arculata? Milyen a mi hagyományőrző óvodánk?

“Az igazi hagyomány sohasem a múlt élethű visszaállítására törekszik, hanem arra, hogy elébe álljon annak a pusztulásnak, amit az idő, a feledékenység, a dolgok természetes halála elhoz közénk.”
(Csoóri S.)

Túl azon, hogy megpróbálunk elébe állni a pusztulásnak, s végtelennek tűnő hagyománykincsünkben annyit adunk gyermekeinknek, amennyit azok koruk szerint képesek befogadni, programunk lényege: mindent látni, hallani, tapasztalni, minden érzékszervükkel észlelni, s annyi élményt adni, amennyi a körülményekhez képest adható.

Meggyőződésünk, hogy a régi parasztember és a mai kisgyermek nagyon kevésbé különböznek. Mindkettőhöz közel áll a népmesei mítoszmagia. Egyik sem akar lenni a természetnek, hanem elfogadja azt, és együtt akar élni vele. Hiszen ki hajol le a katicabogárhoz, ki számlálja a károgó varjú csapatot? A mai rohanó felnőtt nem - csak a régi kor embere és a kisgyerek.

Munkaközösségünk állandó kutató és szervező munkája eredményeképpen folyton változik programunk.

A szülők örülnek a néphagyományok ápolásának, a sok tapasztalatszerzésnek, és az élet közeli foglalatosságoknak. Elégedettek az óvoda gyermeknevelő légkörével, a sok vers és ének tanulásával. Örülnek, hogy gyermekük jól érzi magát, örömmel indulnak reggel otthonról. Megfelelőnek, sőt jónak tartják az iskolára való felkészítés alaposságát. Kiemelik a színes programok mellett a rendszeres testmozgást, úszást, korcsolyázást. Ötletesnek tartják a gyümölcsnapot. Örülnek a szülő - gyermek - óvónő együttes programjainak. Számítanak továbbra is a szervezett óvodai szolgáltatásokra: korai idegen nyelvel való ismerkedés, tánc, zeneovi stb.

8.1 Óvodakép

„Fák, csillagok, állatok és kövek, szeressétek a gyermekeimet.” (Szabó Lőrinc)

Alapvetés

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Az óvoda funkciói:

- óvó – védő,
- szociális,
- nevelő-személyiségfejlesztő.
- biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit.

Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását és az emberi értékek közvetítését, valamint a keresztény kultúrán alapuló értékrend. A gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (kisiskoláskorba) való átlépés pszichikus feltételei.

Az óvodai nevelés célja az, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Az óvodai nevelésben alapelv:

- a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi,
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását,
- az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseknek a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk,
- kiemelt feladatunk a nevelést, tanítást segítő eszközök és módszerek leghatékonyabb kiválasztása, rugalmas alkalmazása, valamint az óvodai programok keretében megerősítsük az iskolai életre való felkészülést.

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
- az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről, ahol minden gyermek hibázhat, mindenkinek lehetősége van a javításra, próbálkozásra,
- testi, szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról,
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető szabad játékra, e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítéséről,
- a gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről,
- a sokoldalú, harmonikus személyiség fejlődéséről, fejlesztéséről az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is), a hátrányok csökkentéséről,

- a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulásáról.

A nemzeti, etnikai, kisebbséghez tartozó gyermek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

Migráns gyermekek interkulturális nevelése. Az óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.

Hagyományőrző hitvallásunk:

A hagyomány az a tudás, tapasztalat és kultúra, amit elődeink felhalmoztak. Óvodánkban a hagyományőrzés nem más, mint ezek megtartása és átörökítése. Amit mi vállaltunk, az a hagyományőrző óvodai nevelés, amely Kodály Zoltán szavaival élve a következő:

„Óvodás korban magyar mivoltunk épületének mintegy földalatti alapjait kell leraknunk. Minél mélyebbről épül a fundamentum, annál szilárdabb az épület.”

Úgy véljük, hogy az óvodáskor a legalkalmasabb a népszokások, a népi hagyományok megismerésére. Hiszünk abban, hogy a különböző népszokásokhoz fűzött történetek, elbeszélések, alakítják gyermekeink erkölcsi ítéleteit, viselkedési normáit és magatartáskultúráját.

„A mai gyerek koravénisége ellen nincs jobb orvosság, mint az énekes-mozgásos népijáték, hiszen ezek adják a társas érzést és életörömet.” (Kodály)

Hisszük, ha gyermekeinket „megtanítjuk” az alkotás gyönyörűségére, akkor nem fognak rombolni. Ennek eredményeként a sokféle tevékenység és élmény megőrzi őket a tétlenkedéstől és az unalomtól, aminek egyenes következményeként jelentkezik az agresszivitás.

Meggyőződésünk, hogy ha betonrengetegben és zajos világban született gyermekkel is meg tudjuk ismertetni, szeretetben a természetet, annak csendjét, hangját, illatát és színeit, erre még érzékennyé is tesszük, akkor ezt ő magától is megvédi.

Óvodai nevelésünk során, a népi játékok eljátszásakor, megélésekor nemcsak az anyanyelvét „gyakorolja”, hanem a mai közömbös, rohanó világunkban csupa pozitív érzelmeket él át és azt is megtanulja, hogy mindezt hogyan fejezze ki.

8.2 Gyermekekép

„A gyermeket tisztelettel kell fogadni, szeretetben kell felnevelni és boldogságban kell elengedni” (Vekkerdi Tamás)

A gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. Személyiségének szabad kibontakoztatásában a személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítja minden gyermek számára az őt megillető jogot és az egyenlő hozzáférést. Nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának, sem társadalmi, sem nemi,

sem egyéb értelemben. Az óvodai nevelést áthatja az inkluzív, az integrált, az interkulturális gyermekek nevelését támogató szemlélet, valamint az esélyegyenlőséget, hátrányt csökkentő pedagógiai attitűd, ahogy a nemek társadalmi esélyegyenlőségének támogatását elősegítő elvek is.

Kiemelkedően fontosnak tartjuk a személyiség azon irányú művészeti fejlesztését, amely az egyén saját lehetőségeinek felismeréséhez, az önmegvalósításhoz leginkább szükséges.

- a gyermek saját szükségleteinek megfogalmazása, kielégítése,
- a kreativitás, a választás, a rugalmas gondolkodás és a döntés képessége,
- a pozitív énkép kialakítása,
- az érzelmi élet gazdagítása,
- kulturált magatartási szokások kialakítása,
- a társakkal való együttműködés,
- a másság elfogadása,
- a művészetek, a természeti környezet iránti érzékenység.

„A nevelésben a 3-7 éves kor sokkal fontosabb a következő éveknél. Amit ez a kor elront, vagy elmulaszt később helyrehozni nem lehet. Ezekben az években eldől az ember sorsa jóformán egész életére.” (Kodály)

A 3-7 éves gyermek életkoronként és egyénenként változó szükségletekkel, sajátosságokkal rendelkező, fejlődő személyiség.

Az „Ép testben ép lélek” elvet fontosnak tartjuk, ennek érdekében a természetes mozgás iránti vágyát igénye szerint elégítheti ki gyermekünk. Mindez azt eredményezi, hogy óvodásunk egészséges, harmonikus és koordinált mozgású. Szereti a szabad mozgást, élvezi a mozgással összekötött játékokat, örömforrás számára minden szabadban eltöltött cselekvés, így a mindennapos mozgás alapeleme programunknak.

Az eredendő érdeklődéséből és kíváncsiságából fakadó tudásszomj állandósul és beépül egyéniségébe. Ismeretei és tapasztalatai megszerzésével megérti környezetét és alkalmazkodik hozzá. Nem riad meg a problémáktól, kitarító, keresi a megoldásokat, tudja, mi az, amit önállóan el tud végezni és tudja, hol kaphat segítséget. Megfelelő intelligenciával rendelkezik, de mindenképp a benne lévő tehetség csíráját bontogatja. Gyermekek és a külvilág között az egyedüli híd, az érzelem. Ez segíti, hogy jóindulatú és segítőkész legyen, tehát egyik legfontosabb tulajdonságává válik az érzékenység.

Közvetíteni tudja érzelmeit, szorongásmentesen tud élni, felszabadult és fogékony a humorra, a gyermeki természetesség és közvetlenség bája árad belőle. A gyermek eleve közelebb áll a természethez, mint a felnőtt. A mi gyermekünk gyönyörködik a természetben, a külvilág szépségeiben, természetszerető és tisztelő, ismeri a szűkebb pátriáját (a szombathelyi erdőt, rétet, patakot) és érzelmileg is kötődik hozzájuk.

Örömmel és aktívan vesz részt – falusi atmoszférát idéző és megjelenítő légkörben – a hétköznapi és dramatikus népszokások megjelenítésében, eljátszásában. Tudja, hogy magyar, hogy magyarul beszél, hogy így éltek régen a magyar emberek és 7 éves korára ismeri a jellegzetes „magyar napokat” a népi kalendáriumban.

Mivel 3 éves korára kialakul a társas érzés, megtalálja a helyét a csoportban, könnyen teremt kapcsolatokat, alkalmazkodik is társaihoz, ha szükséges. Élvezi a közös élményeket, tevékenységeket, szívesen és aktívan vesz részt bennük, eközben kialakulnak olyan tulajdonságai, mint az együttérzés, önzetlenség, figyelmesség.

Gyermekek önálló, kitarító, van szabálytudata, önfegyelme, feladattudata. Tud véleményt nyilvánítani s ez a közösségi érdek szempontjából egyre reálisabbá válik.

„Hozzon a gyermeknek mindenki, amit tud, játékot, zenét, örömet. De hogy mit fogad el, azt bízunk rá.” (Kodály)

8.3 Nevelési alapelvek

„A gyermek elidegeníthetetlen joga, hogy egészségben nőjön fel.”
(Egyezmény a gyermek jogairól)

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában meghatározott alapelvek az irányadóak.

Alapelveink:

- Minden gyermek egyedi, így nevelésüket és fejlesztésüket az egyénenként változó testi és lelki szükségleteikhez kell igazítanunk.
- A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi,
- Nevelésünk segíti a személyiség fejlődését, az egyéni készségek és képességek ki-bontakoztatását.
- Az általunk alkalmazott pedagógiai hatások a gyermek fejlettségi szintjéhez, személyiségének sajátosságaihoz igazodnak. A napi élet szervezésénél figyelembe vesszük a gyermek aktuális érzelmi állapotát, szükségleteit, érdeklődését, ezért a tapasztalatait, érzelmeit, vágyait a tevékenységein keresztül fejezi ki, ami a teljes nevelési időben érvényesül
- Munkánk a gyermeki személyiség önmagához viszonyított teljes kibontakoztatását segíti, a gyermeki jogok és alapvető szabadságuk maximális tiszteletben tartásával.
- Óvodai nevelésünk teljes időtartamában érvényre juttatjuk a differenciált bánásmód pedagógiai elvének érvényesülését, a felzárkóztatást, és tehetség gondozást. Pozitív értékeléssel erősítjük a gyermekek helyes magatartását.
- Valljuk, hogy a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, és ebben óvodánk kiegészítő szerepet játszik, biztosítva a gyermekek harmonikus együttnevelését.
- Óvodapedagógusaink élnek módszertani szabadságukkal, szem előtt tartják a gyermek mindenek feletti álló érdekét.
- Valljuk, hogy a gyermek-pedagógus kapcsolatrendszerében dől el a nevelési folyamat sikere. A nevelő munka középpontjában a gyermek áll.
- Nyugodt, szeretetteljes, gondoskodó, biztonságos légkört teremtve, a gyermeki szabad játék elsődlegességét hangsúlyozzuk.
- A gyermekek érdekének védelmében alakítjuk óvodánk életét, melyhez az itt dolgozók hivatásszeretete, a gyermekek és szülők tisztelete, egymás értékeinek megbecsülése párosul. A pedagógiai etika minden dolgozóra kötelező.
- Óvodánk feladatának tekinti esélyteremtő szerepének és hátránykompenzációs képességeinek ellenőrzését.
- A felmenő rendszerrel biztosítjuk a gyermek csoportot nevelők személyi állandóságát, ezáltal nagymértékben a gyermekek érzelmi biztonságát.
- A folyamatos szakmai megújulás érdekében valósítjuk meg a szervezett tovább-képzéseket, a belső fejlesztés és önképzések folyamatát. (szakirányú továbbképzés, tartalmi megújítóképzések- különös tekintettel az óvoda-iskola átmenetet segítő képzések-, szakmai viták, hospitálások, szakirodalom olvasása)
- A családdal való együttnevelés kapcsán tisztázzuk kompetenciáinkat. Kiemeljük a család szerepének elsődlegességét és az óvoda kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepét.
- Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodás korú gyermek fejlődésének és nevelésének feltételeit. Az óvodában, mi-közben az teljesíti funkcióit (óvó-védő,

szociális, nevelő, személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

- A gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet, övezi, melyet az óvoda inkluzív szemlélettel, gyermekközpontú attitűddel valósít meg.
- Óvodai nevelésünk során a kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknek megfelelő, személyre szabott fejlesztés alkalmazását, megvalósítását tartjuk szem előtt.

A néphagyományőrző pedagógiai program elkötelezettséget vállal a magyar óvodai nevelés időt álló értékeiért és hagyományaiért. Fontos alapelvünk, hogy az óvodáskorú gyermeknek joga van ahhoz, hogy a nemzetet éltető hagyományokat megismerje, ezekről pozitív élményeket szerezhessen és ezáltal hiteles, követendő mintát kaphasson. Ennek érdekében programunk az óvodáskorra jellemző érzelmi fogékonyságra és sajátos aktivitásra alapoz.

A gyermeki játék az alapja mindennek, amely a gyermeknek örömet, boldogságérzetet ad és jól ötvözhető a néphagyománnyal, valamint a természet szeretetével. Ezt a hagyományos értelemben vett játék tartalmat a néphagyományápolás tevékenységei, eszközei nagymértékben gazdagítják. Néphagyományőrző, komplexitást biztosító tevékenységrendszerünk, sajátos érzelmi hatást és aktív megtapasztalást teremt, változatos érzékszervi ingerekhez juttatja a gyermeket. Mindezen által biztosítja nevelési alapelveink maximális érvényesülését és megvalósulását.

9 ÓVODA CÉL ÉS FELADATRENDSZERE

Az óvodai nevelés általános céljai mellett, mind, pl.:

- a gyermeki személyiség kibontakoztatása,
- a családi nevelés kiegészítése,
- az életkor és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevétele,
- a sikeres iskolába lépés megalapozása, az óvoda-iskola átmenet zökkenőmentessé tétele,
- nagy hangsúlyt fektetünk a mi óvodánk egyéni céljainak megvalósítására.
- Gyermekeink váljanak fogékonnyá a népi hagyományok érzélem világának befogadására, átélésére, szeretetére.
- Alakuljon ki bennük a természeti környezet iránti igény, annak megbecsülése,
- legyen alapja az anyanyelvi fejlődésének a népi hagyományok nyelvi íze, értékessége.
- Későbbi életük során is meríthessenek ezekből a kellemesen átélt tevékenységekből, ismeretekből.
- A hagyományőrzésen keresztül nyerjenek tapasztalatokat népi kultúránk sokszínűségéről, érzelemgazdagságáról, természet közeli gondolkodásmódjáról.
- Találjanak bennük örömet, és egész személyiségüket hassa át, ez az érzelmi feltöltődés.

Általános feladatainkat, amit mi is szem előtt tartunk:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és értékorientált nevelés
- az anyanyelvi -, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása kiegészítve a hagyományőrző nevelés feladataival.
- megismertetjük a gyermekeinket a mindennapi életvitel népi hagyományaival, melyek eltűnőben vannak mai világunkban.
- úgy próbáljuk meg átadni ezen örökségünket, hogy az elsősorban gyermekeink érzélemvilágára hasson, mivel minden járható út a kisgyermek érzelmi hídjain keresztül vezet
- olyan érdekessé és vonzóvá tesszük ezeket az ismereteket, játékokat, hogy örömet okozzanak gyermekeinknek és szívesen vegyenek részt bennük.

10 ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

10.1 Egészség- és környezeti nevelés alapelvei

Az óvodánk szellemiségében a környezeti nevelés alapvetően működik. A pedagógiai programunk a környezeti nevelést kiemelten „kezeli”, erre építve a fejlődést elősegítő tevékenységeket tartalmaz a fenntarthatóság pedagógiája iránti elkötelezettséggel.

A nevelési célok és feladatok megfogalmazásában a természet- és környezetvédelmi feladatokat kiemelten kezeljük a helyi adottságok alapján (pl. fák védelme, faápolás, faültetés, madárvédelem, hulladék kezelés és felhasználása, egészséges táplálkozás, energiatakarékosság, a lakóhely- megismerési tevékenységek, a z épített és a természeti környezet védelme stb.).

Az óvodai nevelőmunkánk tervezésében és a megvalósítás gyakorlatában megtalálhatók a környezeti nevelés elvei, tartalmi jellemzői. A nevelőmunka hatékonysága érdekében a nevelési eljárások során a mit, mivel, mikor, hogyan és kivel kérdésekre épített fejlődést elősegítő tevékenységek kerülnek megvalósításra (pl. az igényeknek megfelelően megvalósul a képességek fejlesztése, eszközhasználat megtanulása, ismeretszerzés és alkalmazás modern módszereinek használata, kirándulások stb). A gyerekek nevelése a z egyéni fejlettségükhöz igazodó differenciált bánásmód elve alapján a cselekvő, felfedező tevékenységszervezés módszerével zajlik.

Az óvodapedagógus alkalmazott módszerei segítik a tanulási környezet megteremtését, a tanulás tanulásának megvalósítását (játék, szenzitív módszerek, életközösségek terepi tapasztaltatása, felfedezés, élménypedagógia, kooperatív tanulás, erdei óvoda stb.):

- Az óvodában a gyermekek életkorának megfelelő hagyományok ápolása, gazdagítása a szülők bevonásával, a családdal való közvetlen kapcsolatban zajlik.
- Az óvodánk dolgozói szem előtt tartják a fenntarthatóság tartalmi jellemzőit és ez a mindennapi munkájukban is megnyilvánul.
- Az óvoda felnőtt közössége munkahelyi életmódjával és munkájával pozitív mintát nyújt a környezettudatos magatartásra, az ökológiai szemléletformálásra, illetve ennek megalapozására. (Kapcsold le a villanyt! Zárd el a csapot! Ne folyasd a vizet feleslegesen!)
- Az óvodaépületünk helyiségeinek berendezése tükrözi a környezetbarát szemléletmódot. Az óvoda berendezését az egyszerűség, a takarékoság a praktikusság jellemzi, helyi sajátosságok figyelembevételével a természetes anyagok felhasználása érvényesül.
- A gyerekek által használt eszközök vásárlásánál is prioritás a környezetbarát eszközök, játékok beszerzése.
- Csoportszobáinknak egyéni hangulata, arculata van, a természetsarokban a természet által adott „kincsekkel”.
- A gyermekek a munka tevékenységen belül növényápolási, feladatokat látnak el.
- Az óvodánk udvara mentes az allergiát, a mérgezést és sérülést okozó növényektől.
- Az óvodakertben a helyi lehetőségek figyelembevételével valósul meg a virágos kert.
- A gyermekek kertgondozáshoz kerti szerszámokat használnak.
- Az udvari játékok környezetbarát anyagból készülnek, és megfelelő helyet, teret adnak a gyermekek játékaiknak. Természet adta árnyékos terület, illetve a folyadékpótlás lehetősége biztosított. A szabadban történő egészséges mozgáshoz, játékhoz megfelelő hely és idő áll rendelkezésre minden nap a gyermekek számára.
- Az energiatakarékosság szem előtt tartása érvényesül a villany-, a vízhasználat és a fűtés terén. Az épületen belül energiatakarékos lámpák vannak a folyosókon, csoportszobákban, a világítás megfelel

az egészségügyi előírásoknak. A fűtési rendszer környezetbarát. WC öblítők, hideg-meleg kevert csapvíz rendelkezésre áll.

- A levegő illatosítására gyógynövényeket, illóolajokat használunk. (nem használunk hajtógázos légillatosítókat).
- A szelektív hulladékgyűjtés biztosított az óvoda egész épületében (pl. papír, műanyag stb.), kivéve a veszélyes hulladékokat (pl. elem, olajos palack stb.).
- A „hulladék nem szemét” elv hasznosítása az újrafelhasználás érdekében (ajándékkészítés, játékkészítés, komposztálás stb.) megvalósul.
- Az óvoda működése során rontott (használt) papírok külön tárolóba kerülnek, a papír beszerzésekor az újra papír vásárlására törekszünk.

10.2 Az egészségnevelés alapelvei és az egészséges életmód kialakítása

AZ ÓVODAI EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI PROGRAM

Az óvodai nevelés feladata az egészséges életvitel igényeinek kialakítása, a gyermekek testi fejlődésének elősegítése. Az egészség védelme tanítható, fejleszhető, így az óvodai egészségfejlesztésnek a nevelési folyamat minden mozzanatában alapozó szerepe van. Széles körűen készíti fel az óvodás gyermeket az egészség védelmére: eddük a testi erőnlétet, gondozzuk a lelki (érzelmi, akarati, értelmi) fejlődést és az együttműködési (szociális) képességeket.

Úgy alakítjuk ki napirendjüket - legyen az kötött vagy folyamatos, de mindenképpen rugalmas - hogy minden gondozási tevékenységre jusson megfelelő idő és lehetőség. Ezek a tevékenységek nyugodt légkörben folynak, gyermekeinket soha nem sűrgetjük.

Nevelési alapelvek

- A gyermekek testi szükségleteik kielégítése.
- A gyermekek egészséges életstílusának alakítása, a családi szokások figyelembevételével.
- A gyermek gondozása, testi-lelki fejlődésük elősegítése.
- Mozgáskultúrájuk fejlesztése.
- Környezettudatos magatartásuk megalapozása.

Az óvodapedagógus feladatai

- Alakítson ki egészséges, biztonságos, higiénikus környezetet.
- Alakítsa ki az egészséges életmód a testápolás, étkezés, egészségmegőrzés szokásait, segítse önállóságuk fejlődését, a gondozást végző munkatársakkal együttműködve.
- Elégítse ki testi szükségleteiket, mozgásigényüket.
- Teremtse meg a gyermekek egészségvédelmének, edzésének, betegségek megelőzésének optimális feltételeit.
- Biztosítsa a gyermekek rendszeres egészségügyi szűrését, tárja fel a viselkedésükben jelentkező zavarokat, lelki sérüléseket (óvónő – orvos – védőnő - óvodapszichológus kapcsolatrendszere).
- Alakítsa ki a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokásokat, alapozza meg a környezettudatos gondolkodást.

Az egészségfejlesztés elemei

- Gondozás
- Mindennapos mozgás, testmozgás
- Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése, valamint az életvezetési készségek fejlesztése.

- Bántalmazás, erőszak megelőzése
- Baleset-megelőzés, biztonságos környezet biztosítása
- Környezettudatos életvitel, környezetvédelem és óvás

Gondozás

A gyermek gondozása az óvodai nevelés legfontosabb feladata. A gondozás alapja az óvónő – gyermek, illetve a dajka – gyermek között kialakuló szeretetteljes viszony megléte. Magába foglalja a gyermek egészséges szokásainak kialakítását, szükségleteinek kielégítését, egészségük megőrzését. Feladatunk a gondozás folyamatában az aktív példamutatás.

Elemi

- öltözködés
- pihenés, alvás
- testápolás
- egészséges táplálkozás

Öltözködés

Öltözködés területén figyelünk rá hogy a gyermekek ruházata – a szobában és a szabadban egyaránt – a hőmérséklethez, egészségi állapotukhoz, edzettségükhöz igazodjon. Az öltözködésnél már kiscsoporttól kérjük a szülőket a gyermekek célszerű, önállóságuknak megfelelő ruhaneműk biztosítására, valamint tartalék fehérneműre. A réteges öltözködés fontosságára a szülők figyelmét is felhívjuk. Váltóruhát, váltócipőt kérünk. Elegendő időt és szükséges segítséget biztosítunk számukra az öltözködésben és a ruházatok elpakolásában. Fokozatosan önállóságra szoktatjuk őket, így óvodáskor végére teljesen önállóan öltöznek, ruhájukat ki- begombolják, cipőfűzőjüket befűzik, bekötik.

Testápolás

Kialakítjuk a tisztálkodás területén - kézmosás, törölközés, fésülködés, fogápolás - a higiéniai szokásokat. Megtanítjuk a zsebkendő, WC papír helyes használatát az egészség megóvása érdekében. A testápolási teendők elvégzése összehangolt szervező munkát igényel óvodánkban. A kézmosás folyóvízben, folyékony szappannal történik, pl.: WC-használat után, étkezés előtt és minden olyan tevékenység után, amely ezt megkívánja. Minden gyermeknek saját jellel ellátott törölközője van.

A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség- és fertőzés megelőzésének jelentőségét életkori sajátoságaiknak megfelelően tudatosítjuk a gyermekekben.

Pihenés

Ebéd után biztosítjuk a gyermekek számára a nyugodt pihenés feltételeit, elvégezzük a terem szellőztetését, az ágyak megfelelő elhelyezését. A gyermekek alvásiigényének egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a csend, és a biztonság. Elalvás előtt mesélünk, altató dalokat dúdolunk, éneklünk.

Az ágyneműről és annak tisztításáról a szülő gondoskodik, háromhetente és a gyermek minden megbetegedése alkalmával

Egészséges táplálkozás

Az egészség megőrzéséhez, az betegségek megelőzéséhez az egyik legfontosabb tényező az egészséges táplálkozás, amely a kisgyermekkorban a fejlődés alapfeltétele. A felnőttkori szokásokat a gyermekkor minták és hatások határozzák meg. Ezért különösen fontos a nevelő hatású, az otthoni, esetlegesen nem megfelelő táplálkozási szokásokat is ellensúlyozó, az életkori szükségleteket kielégítő étkeztetés. Célunk, hogy megerősítsük a gyermeket a korszerű, egészséges táplálkozás elfogadásában, a magas cukor, só telített zsírtartalmú étel helyett több gyümölcs, nyers zöldségféle, teljes kiőrlésű liszt kerül az előtérbe.

Emellett óvodánkban minden héten gyümölcsnapot tartunk, amikor zöldségeket és magvakat is fogyaszthatnak a gyerekek, ezáltal példát nyújtunk a családok számára a korszerű táplálkozási igények és szokások kialakításához. Az egész nap folyamán biztosítjuk a folyadékigényük kielégítését. A kiegyensúlyozott, tudatos étkezéssel, változatos étrenddel sokat tehetünk az egészség megőrzése érdekében.

A gyermekek életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő módon és mértékben, egyre önállóbban vesznek részt az étkezés előkészítésében, az önkiszolgálásban és a naposi teendőkben. Speciális étrendet biztosítunk az ételallergiás gyermekek számára.

Mozgás

Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

Mozgásigényük kielégítésével, az egészséges és biztonságos környezet megteremtésével a gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez pszichomotoros készségek, képességek kialakulásához, fejlődéséhez adunk lehetőséget.

A spontán, játékba ágyazott mozgástevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak a lehetőségét biztosítjuk minden gyermek számára az óvodai élet minden napján, figyelembe véve az egyéni képességeiket és szükségleteiket. A mindennapos testmozgás meghatározott időben jelenik meg a gyermekek napirendjében s ezáltal a mozgás, a testedzés természetes napi tevékenységgé válik számukra, ezáltal megalapozzuk a gyermekek azon igényét, hogy mozogni jó, s ha ez esetleg elmarad, érzézzék annak hiányát. Válgják igényükké a mozgás!

Mindennap alkalmazható mozgásgyakorlat lehet a mászás, járás, futás, ugrás, dobás, elkapás.

Az óvodai mozgás során alkalmazott mozgásformák alkalmassá tehetik a gyermeket az életen át tartó sporttevékenység megalapozására.

A mindennapos mozgás gyakorlatai mellett korcsoportra szabott, irányított mozgásos foglalkozást is tartunk, heti egy alkalommal. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének- a pozitív énkép, önkontroll érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás-fejlődésére.

Természetesen mindezek mellett kihasználunk minden lehetőséget a gyermekek megmozgatására, pl: udvari, játszótéri mozgásos játékok, sportvetélkedők. Minden évszakban kihasználjuk a kirándulások adta lehetőségeket, hogy minél több időt töltsenek a gyermekek a természetben.

A telet is jól ki lehet használni, nem kell a gyerekeket féltetni a hideg levegőtől, ha fokozatosan eddzzük szervezetüket, és szoktatjuk hozzá az időjárás változásaihoz. A téli játékok jól megmozgatják a gyerekeket, és sok képességüket fejlesztik komplex módon.

Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Az óvodai nevelés országos alapprogramja az óvodai nevelés alapvető feladatának a gyermek testi, és lelki szükségleteinek kielégítését – érzelmi biztonság nyújtása – jelöli meg. Az óvodás kor az intenzív érzelmi időszak, és feladatunk észrevenni az esetlegesen fellépő szorongást, az önbecsülés hiányát, a konfliktusok kialakulását, vagy kerülését, negatív énkép meglétét. Amennyiben ez a megfelelő időben elmarad, úgy sokszor nehezen visszafordítható lelki problémák keletkezhetnek a gyermekben.

A gyermek lelki fejlődésének fontos része a szocializációs érettség megléte. A lelki biztonság megteremtése elengedhetetlen a védettségre vágyó gyermek életében, különösen ebben a rohanó, ingerekkel teli bonyolult világban.

A testi és lelki erőszakkal szemben védelmet nyújtunk. Óvodánkban a gyermekvédelmi felelős kapcsolatot tart a Gyermekjóléti Szolgálattal, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. A gyermek testi, lelki, szociális egészségének gondozása érdekében a nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör kialakítására, a természetes testközelség meglétére törekszünk.

Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára. Ők nagyobb hatást gyakorolnak a gyermekekre, mint egyéb szocializációs helyzet, ezért az óvoda dolgozói nagyobb felelősséggel tartoznak személyes példamutatásukért. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermekek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai egészségnevelési program megvalósulhat spontán beszélgetések formájában melyet kezdeményezhet az óvodapedagógus, de maga a gyermek is (valamely aktuális eseménnyel, élménnyel, filmjelenettel stb. kapcsolatosan). Élmények elmondása a dohányfüstös helyiségekről, saját lakásunk levegőjéről a családban, vendégségben tapasztalt dohányzók szokásairól, gyárkémények levegőszennyezéséről, füstmérgezéses balesetekről. Beszélgetünk arról, milyen leszek, ha nagy leszek, mi szeretnék lenni, segíteni akarok másoknak, egészséges, edzett, erős akarok lenni, mit kell ezért tenni, mit kell elkerülni.

A bántalmazás, erőszak megelőzése

Magyarországon törvény (2010. évi LXVI. törvénnyel módosított 1997. évi XXXI.) tiltja a gyermekekkel szembeni erőszakot.

Célunk felismerni és a szükséges intézkedések megtenni azon helyzetekben, amelyekben a gyermek testileg-lelkileg károsodhat.

Feladatunk a gyermek fizikai bántalmazásának megelőzése a nem megfelelő, elhanyagoló szülői magatartás észrevétele és jelzése a gyermekvédelmi felelősnek. Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét, amely súlyos ártalmat okoz, vagy ennek veszélyével fenyeget bármelyik területen: egészség, oktatás, érzelmi fejlődés, táplálkozás, lakhatás és biztonságos körülmények, amely veszélyt jelent, vagy nagy valószínűséggel jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki és spirituális, erkölcsi és szociális fejlődésére.

A gyermekvédelem a gyermek jogainak érvényesítéséhez, a szülők kötelességeinek teljesítéséhez, a veszélyeztetés megelőzéséhez nyújt jogi háttérrel. A gyermek jogainak érvényesítése (ellátása, gondozása, nevelése) elsődlegesen a családra tartozik, ebből az óvodai nevelés kompetenciakörébe a személyiség fejlesztése, a veszélyeztetettség megelőzése, a gyermekvédő szolgáltatást nyújtókkal való (megelőző, ellenőrző, gyámhatósági) kapcsolat tartozik. A gyermekvédelmi feladatokat az óvodapedagógusok a gyermekegészségügyi szakszolgálattal alaptervékenységként látják el, azaz hivatásbeli alaptervékenységük elválaszthatatlan része a gyermekvédelem.

A gyermek a veszélyeztetett helyzetét félelem, szorongás, agresszív viselkedés jeleinek kíséretében hozzátartozói köréből hozza magával az óvodai életbe. A veszélyeztetettség háttérében leggyakrabban alkoholisták, kábítószer-élvezők, nagydohányos, bűnöző magatartású családi háttér fedezhető fel.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése.

A gyermekbántalmazás azt jelenti, ha valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt - bár tud róla, vagy szemtanúja –nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

Baleset-megelőzés, biztonságos környezet biztosítása

Célunk, az egészséges és biztonságos környezet kialakítása, amelynek ápolásában, védelmében a gyerekekkel együtt tevékenyen veszünk részt. Gondoskodunk a megfelelő tárgyi környezetről, számba vesszük az adott feltételeket, pótoljuk a hiányokat, ellenőrizzük azok állapotát. Óvodánkban az egészséges életmód színterei:

- Az óvoda udvarán biztosítjuk azokat a játszóhelyeket, melyek felszerelése szolgálja az óvodások sokféle tevékenységét, alkalmazkodva az évszakokhoz.
- Folyamatosan törekszünk arra, hogy az udvaron levő füves és burkolt területek rendbe legyenek tartva, esztétikusak, balesetmentesek legyenek, feleljenek meg a gyerek életkori igényeinek, illeszkedjenek harmonikusan az óvoda környezetébe.
- Olyan mozgásfejlesztő eszközöket használunk (mászókák, csúszdák, hinták, stb.) amelyek változatosak és a baleset megelőzés szabályainak, szakértői felülvizsgálatnak megfelelnek.
- Az óvoda helyiségeit úgy alakítjuk ki, hogy azok kényelmesek, ésszerűek legyenek, és mindenkor feleljenek meg a nevelési céljainknak.
- A helyiségeket a gyermekek ízlésvilágához alakítjuk úgy, hogy az tükrözze a néphagyomány természetes esztétikumát.
- A több funkciót betöltő csoportszobát alkalmassá tesszük a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre.
- A természetes világítás felhasználása céljából az ablakot szabadon hagyjuk, tűző nap ellen reluxával védekezünk.
- A többféle játéktevékenységhez elkülönített részeket alakítunk ki a csoportszobában.
- A mellékhelyiségekben úgy alakítjuk ki a berendezési tárgyakat, hogy a gyermek minden szükségletét ki tudja elégíteni.
- Az öltözők ízléses berendezése, világítása, fűtése, biztosít minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltöztetéshez. A szülők részére jól látható helyen helyezkedik el az általános tájékoztató tábla.

Környezettudatos életvitel, környezetvédelem és óvás

Feladatunk a környezettudatos magatartás megalapozása pozitív példaadással, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások kialakításával:

- Tisztaság fenntartása (festés, barkácsolás).
- Tisztasági eszközök használata, például naposi munka során – söprés, szemét felszedése.
- Növények, állatok gondozása pl. madáretetés.
- Részvétel az udvar szépítésében, növények locsolásában, ősszel levelek feltakarításában.
- Udvari eszközök, homokozók környékének rendben tartása.
- Szelektív hulladékgyűjtés.
- Természet szépségének megláttatása, helyes magatartási formák kialakítása kirándulások során.
- Csoportszobákban természetsarok berendezése, természetes anyagok gyűjtése.
- Környezetvédelmi feladatok megismertetése (környezetszennyezés jelenségei).
- Energiatakarékosság fontosságának megismertetése.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A gyermekek folyamatosan és rendszeresen óvják és védik környezetüket.
- Elsajátítják a tisztálkodási és testápolási szokásokat, kezet, arcot, fogat mosnak, szappant, törülközőt használnak.
- Képesek mindennapi testi szükségleteik kielégítésére, s azokat tudják szabályozni.
- Ismerkednek az önkiszolgálás különböző műveleteivel, étkezés, testápolás, öltözködés, környezet rendben tartása közben.
- Önállóan esznek, isznak, a nem kívánt ételt a tányérjukon hagyják.
- Az evőeszközöket és a szalvétát megfelelően használják.
- Önállóan öltöznek, gombolnak, cipőt le és felhúznak.
- Vigyáznak saját holmijukra, ruhájukat esztétikusan, összehajtva helyére teszik.
- Belső szükségletként jelen van a társaiknak való segítségnyújtás, megértés, elfogadás, az egymás iránti tisztelet.
- Felismerik a baleseti helyzeteket, megpróbálják elkerülni azokat.
- Ismerik a betegség, egészség fogalmát, tudnak néhány alapvető betegség megelőzési szabályt, módszert, szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Ismerik a környezetre káros anyagokat és ezek hatását az egészségre és a környezetre, emberekre, állatokra, növényekre. (szemetelés, füst, por, piszkos víz, olaj)
- Elsajátítják a környezet védelméhez és megóvásához szükséges szokásokat.

Kapcsolata más nevelési területekkel

A gondozási tevékenység az egész óvodai életünket áthatja, de különösen szoros kapcsolatban áll:

- Mozgással: népi sportjátékok nyújtotta mozgásformákkal
- Anyanyelvi neveléssel gondozáshoz kapcsolódó kifejezések, nyelvi fordulatok megismerése által
- Játékkal: mozgásos játékok széles körű alkalmazásával
- Külső világ tevékeny megismerésével: a gyermek mozgásán keresztül ismeri meg a világot

10.3 Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

1. Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége.

A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott és szeretettelgi légkör vegye körül. Mindezt azért szükséges, hogy:

- már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék a gyermeket;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakítását, és engedjen teret önérvényesítő törekvéseinek;
- az óvoda teremtsen lehetőséget arra, hogy gyermek kielégítse természetes társas szükségleteit; az óvoda nevelje a gyermekeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

2. A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő, közös tevékenységek gyakorlása.

- Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak és akaratának, kitartásának, feladattudatának fejlődését, a szokás- és normarendszerének megalapozását.
- A gyermek nyitottságára építve az óvoda segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.
- A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

Az óvodapedagógus feladatai (céljaink, feladataink)

- A mi legfontosabb feladatunk a kisgyermek helyes viselkedési normáinak kialakítása. Képesek legyenek az élet bármely területén a beléjük ivódott szabályokkal érzelmeiket irányítani.
- Megteremtjük annak lehetőségét, hogy fejlődjön gyermekünk közösségi érzelme, beállítódása, magatartása, szokásainak formálódása.
- Gondot fordítunk arra, hogy gyermekünk érzelmileg is kötődjön társaihoz, óvodájához, óvónőihez, valamint az óvoda alkalmazottai közötti kapcsolatot a pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. Ezt az érzést nagyban segítik a hétköznaptól eltérő tevékenységek, kirándulások, születésnapok és sok közös program.
- Egyik legfontosabb feladatunk, hogy kialakítsuk a gyermek pozitív érzelmi beállítódását, és minél objektívebb értékrendet, amely fontos tényezője a közösségi nevelésnek, hiszen véleményük már nem csak felületes, hanem mérlegelni is tudnak.
- Biztosítjuk a gyermek számára az otthonos életkörülményeket, a barátságos, derűs légkört.
- Megteremtjük feltételeit annak, hogy a gyermekek barátaikkal, játékukhoz választott társaikkal, bizalmas jó hangulatú tevékenységeket alakíthassanak ki.
- Különösen odafigyelünk a visszahúzódnak, nehezen szocializálható gyermekekre, elfogadjuk másságát, nem akarjuk mindenáron megfélemlíteni céljainknak.
- Segítjük a pozitív tulajdonságok kidomborodását és ezeket a csoporttársakkal vetessük észre.
- Megtapasztaltatjuk, hogy közösen örömtelibb és eredményesebb minden tevékenység.
- Nálunk a csoport légköre közösségi nevelésünk tükré.
- Olyan lehetőségeket teremtsünk, amelyekben a visszahúzódnak gyerekek is szívesen vállalnak feladatokat a közösség részére.
- Fejlesszük felelősség és kötelességtudatukat, legyenek türelmesek egymás iránt, a másságot ők is tolerálják.
- Alakítsuk ki fokozatosan a gyermekek tűrőképességét, önfegyelmét.
- Hagyjunk sok időt és lehetőséget a barátok és társak közötti meghitt beszélgetésekre

Nevelési alapelvek

- Az óvoda valamennyi dolgozójának magatartása legyen mintaértékű: határozott, következetes, szeretetteljes, őszinte, barátságos.
- Ismerjék és tartsák tiszteletben a család elsődleges nevelői szerepét és a keresztény kultúrán alapuló értékrendet.
- Segítsék a szülőket a nevelési eljárásaik, módszereik kiválasztásában, alkalmazásában.
- Érzelmi biztonságot nyújtva biztosítsák a gyermekek sokoldalú fejlődését, szocializációját.

Tevékenységeink

Rendkívül fontos, hogy távlatokat tűzzünk ki a közösségi nevelés szempontjából. Ez közös tervezetést, összefüggő örömteli tevékenységeket jelent.

A kicsiknek a távlatok közeli örömet jelentenek (cseresznyeszedés holnap, vagy dinnyevásárlás, kirándulás, mézeskalácssütés)

A nagyobbaknak hosszabb időre tűzünk ki célokat (igazi szüretre megyünk, majálison ők már táncolnak, vagy jövőre iskolába mennek)

Rendezvényeinkre csoportjainkat, óvodánkat díszítjük. Ünnepeinket, hagyományainkat közösen tervezgetjük és ünnepeljük. Gyermkeink követik az általuk kiválasztott felnőtt modellt. Társaikkal együttműködnek, örömet szereznek, segítséget nyújtanak egymásnak. Tevékenységeikben aktívak és önállóak.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Gyermkeink a közös tevékenységekben aktívan vesznek részt. Észreveszik a segítség szükségességét. Figyelmesen, türelmesen hallgatják végig egymást és az óvónőt. Tisztelettel viselkednek társaikkal és a felnőttekkel. Örülnek a közösen elért sikereknek, eredményeknek. Természetes szükségletükké válik a közös tevékenység. Együtt éreznek társaikkal, érdeklődnek egymás iránt. Megértik, elfogadják egymás megnyilvánulásait. Önállóan keresik a segítségnyújtás megfelelő formáit. Bízunk önmagukban és társaikban, óvónőikben. Érzelmileg és értelmileg elfogadják az óvónő kéréseit. Tudatosodik bennük a csoportért végzett munka fontossága, felelősséget éreznek a vállalt feladatért és teljesítésekért, képesek az együttműködésre. Képesek kívánságaikat módosítani a közösségi érdekek figyelembevételével. Önállóan alkotnak véleményt, igazat mondanak. Tisztában vannak a helyes viselkedés szabályaival, próbálnak ezeknek megfelelni.

Az alacsonyabb fejlettségi szinten álló, az elhanyagolt a lassabb fejlődési ütemű gyerekekről külön személyiségi lapon gyűjtjük feljegyzéseinket, észrevételeinket és fejlesztésükhöz egyéni, egyedi tervet dolgozunk ki.

Szükség esetén igénybe vesszük a gyógypedagógus, pszichológus, logopédus segítségét a ELTE Savaria Egyetemi Központ Regionális Pedagógiai és Kutató Központtól. A kiemelkedő tehetségű gyermekek fejlesztésével az egyes nevelési területeken foglalkozunk.

Kapcsolat más nevelési területekkel

A közösségi és az érzelmi-erkölcsi nevelés, az egész óvodai munkát áthatja.

A közösségi nevelés elsődleges színtere a játék és a néphagyomány elemei, ahol feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, saját gyermeki élményeit.

Megoldási módokat nyújt bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, eljátszhatja problémáit, szorongásait, valamint jó és kellemes élményeit újra átélheti.

Fejlődik önállósága és kezdeményezőkézsége, kialakul és megerősödik a társakkal való együttjátszás készsége; a másik gyermek, és a másik gyermek játékának tiszteletben tartása.

Közösségi tulajdonságait a munka, a tanulás, a mozgás által is fejleszti. A néphagyomány megélésében, a közös mozgásban kiszélesednek a társas kapcsolatok, a társakhoz való alkalmazkodás. A tanult és eljátszott viselkedésmintákon (siker és kudarc) keresztül felépül a tolerancia és az önuralom, mint érték.

10.4 Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelésmegvalósítása

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az óvoda a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságra, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosítson a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség) fejlesztése.

Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

“Minden nemzetnek fő kincse a nyelve” (Gárdonyi Géza)

Néphagyományőrző programunkban az anyanyelv kiemelt helyet foglal el.

Céljaink, feladataink

Megérettetjük anyanyelvünk kifejező erejét, dallamosságát, ritmusát, népi ízét. Nem idegenkedünk a vasi tájszólástól, nyugodtan használjuk ezeket az időnként elfeledett szavakat, de megismertetjük gyermekeinket a megfelelő változat megemlékezésével. Ismerkedünk a mai szavak, kifejezések népies formáival (ruca - kacsa, bak – kocsi ülés pitypang - gyermekláncfű, bakcsó - vakvarjú, gilice - galamb)

Legfontosabb feladatunk a szókincsgyarapítás. Használunk egy - egy kifejezésre rokon értelmű szavakat, amik ismeretlenebbek a gyerekek számára, de egy idő után beépültet szókincsükbe. Szókincsgyarapításhoz elengedhetetlen, hogy sokat meséljünk főleg elbeszélésszerű történeteket. Előhívjuk a gyermek passzív szókincsét. Kedves, érzelem dús helyzeteket teremtünk a beszélgetésekhez.

A megismerési folyamat a gyermek érdeklődési körére épül. Tapasztalatait érzékszervein keresztül szerzi. Ezt a folyamatot a környezet érzelmi hatástöbblete felgyorsítja, ezáltal értelmi képességei fejlődnek.

Óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi és az értelmi nevelés folyamatában

- A megfelelő óvodai körülmények megteremtése,
- a gyermek személyiségét a képességeihez és életkorának megfelelően folyamatosan fejleszti;
- az óvodai környezet cselekedetein, történésein keresztül ad ismereteket a gyermek cselekvő részvételével központba helyezve az élményeket és az érzelmi hatásokat, amelyek megerősítik a csoportban szerzett élményeket;
- fejleszti és segíti kialakítani a gyermek „Én” képét;
- a néphagyományhoz kapcsolódó ünnepekhez, jeles eseményekhez megszervezi a mindennapokban közösen átélhető hagyományőrző tevékenységeket.
- Feltárja a család és a gyermek szókincsét, a néphagyomány, népies („ízes”) beszéd megismertetése által fejleszti azt;

- folyamatosan hangsúlyozza, és ha szükséges meggyőzi a szülőket az otthoni anyanyelvi élmények fontosságáról: az esti közös mesélések, versek-mondókák, a szülői szó és a beszélgetések mintát adna a gyerekeknek a további nyelvi fejlődésében, és meghatározó szerepük van a szocializálódásában;
- a saját, a gyermek és a csoport beszédkultúrájának folyamatos és tudatos csiszolására törekszik. Tudja, hogy beszédpéldája hat a gyerekekre, szülőre, munkatársaira. Gondot fordít beszédének hangszínére, erősségére és tempójára;
- a metakommunikációjával támogatja a nyelvi készségek megerősítését;
- kommunikációs helyzeteket hoz létre: a szülő, a gyermek szívesen „szóra nyílik”, feladata a nyitott légkör kialakítása. Az aktivizáltatás: a beszélgetés és beszélni hagyás a feladata során megteremti a gyerek közlési vágyának megfelelő nyugodt, természetes helyzetet, ahol a gyerek nyíltan, őszintén beszélhet arról, ami őt foglalkoztatja, ezen keresztül a gyermeket sikerélményhez juttatja.
- Kulturált, rövid, pontos megfogalmazással segíti a gyerek beszédértésének alakulását;
- a napi feladatok, játékok közben vagy személyes segítségnyújtás során kihasználja a lehetőséget arra, hogy a gyermekkel beszélgessen; lehetőséget talál a differenciált fejlesztésre.
- Tudatos fejlesztés céljából is kezdeményez párbeszédet, beszélgetést egy-egy gyerekkel vagy gyerekcsoporttal;
- figyelemmel kíséri egyes gyermekek beszédértési, beszédtechnikai szintjét;
- a felismert beszédzavarok, hibák esetén a szülővel, a logopédussal, és a gyermekorvossal együttműködik, a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez szakember segítségét kéri – logopédus, pszichológus, gyógy- és fejlesztőpedagógus.
- Igényesen válogatja a csoportokban lévő könyveket;
- javasol és segítséget ad a családoknak a könyvvásárláshoz.

Nevelési alapelvek

A gyerek értelmi képességeinek feltérképezése, alapozása, fejlesztése.

- Tudatos és résztvevő cselekedtetéssel, az érzelmi hatások megélésével eljuttatni a gyereket
- az énközpontú gondolkodástól a szemléletes, a tapasztalatokon alapuló gondolkodásig, elvont fogalomalkotásig.
- Integrált, differenciált nevelés

A gyerek beszédkészségének gondozása, fejlesztése.

- Nyitott, derűs légkör megteremtése, ahol a gyerek természetes közlési vágya,
- a kapcsolatteremtő beszédkészsége fejlődik és fejleszhető.
- Beszédproblémás gyermek fejlesztése logopédus útmutatása alapján.

Tevékenységeink

Gyermeink beszélővé, olvasóvá nevelődés első lépéseit az óvodában spontán és játékos módon teszi meg. Mondókázás közben megismerkedik a számára kedves szöveg ritmusával, hanglejtésével, dallamával, a szavak erejével. Ezek nem pusztán szövegek, általában mozgás is kíséri őket és ezek különösen hatnak az óvodás gyermek érzelmeire, hiszen a tevékenység, mozgás, a befogadás nagyon fontos módja.

A népmesék, a népi mondókák legszebb, legértékesebb alkotásaival a mai civilizáltabb életünket szeretnénk felékesíteni, s megvalósítani az anyanyelvi kultúrát. A beszéd a kommunikáció egyik fontos területe, de a gesztusnak, mimikának, testtartásnak fontos kifejező szerepe van. Fejlesztünk kell az ehhez szükséges készségeket, úgy a beszédben, mint a mimikában és a többi területen.

A beszéd tevékenység fejlesztéséhez a légzés, hangadás, kiejtés és kifejezés javítása tartozik. A beszédgyakorlatok végzése mind-mind e készségek fejlesztését szolgálják. Beépülnek mindennapjainkba, hiszen ezek a játékos gyakorlatok igen kedvesek, szívesen végzik gyermekeink. Szinte észrevétlenül hatunk beszédjeikre, anyanyelvi fejlődésükre. A megfelelő játékformákkal mímelő játékokkal, szituációs játékokkal

fejlődik a gyermek kapcsolatfelvétele és kapcsolattartási készsége. Programunkat is ezekkel a dramatikus játékokkal színezzük, fűszerezzük, tehát mindennaposak.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A gyakori mondókázás elvezeti a gyermekünket, a beszéddallam, az anyanyelv ritmusának a megérezéséhez. A mindennapok szokásőrző tevékenységeihez fűződő kifejezések a gyakorlás során valódi tartalmat kapnak. A jeles napokat kísérő hangulat fokozását, érzelemmélyítését kifejező szavai átkerülnek a gyermekeink mindennapi szóhasználatába.

Szabadon fejezik ki önmagukat, közlési vágyaik érvényesülnek. Befogadók és érdeklődők, másokat is képesek meghallgatni, élményeiket képesek elmondani. Helyesen használják a nyelvtani kifejezésmódokat, ismerik a használt szavak tartalmát. Figyelmük, koncentráció készségük fejlődik, gondolkodásuk fogalmi szintre tevődik. A gyermeki biztonságérzetük megerősödik, a gyermekek teljes lényükkel érzik, hogy elfogadják őket.

Az értelmi nevelés személyiségfejlesztő hatásaként a spontán vagy szervezett tevékenységekben önmagától és cselekvően részt vesz. Képes figyelmét rövidebb ideig ugyanarra összpontosítani, a problémafelismerő és megoldó képessége alakulóban van. Segítséggel javítja hibáit. Felidézi a múltbeli eseményeket, a néphagyományhoz köthető ünnepnapokhoz kapcsolódó tevékenységeket. Korának megfelelő az érzékelése, észlelése, figyelme és képzelete, gondolkodása megfelelő. Az óvodáskor végére nagyfokú kreativitás jellemzi a személyes tevékenységekben úgy, mint a játékban, vagy önálló történetmesélésben. Könnyen és folyékonyan fejezi ki magát.

Kapcsolat más nevelési területekkel

Az értelmi és anyanyelvi nevelés átfogja a nevelőmunka minden területét, általa fejlődnek értelmi képességei. A nevelési feladatok megvalósulásának minden mozzanatában jelen van.

Kiemelkedő kapcsolata van a néphagyomány átadásával és a környezeti neveléssel, mivel a gyermek a környezetének tárgyait, jelenségeit, önmagát és gondolatait az anyanyelv eszköztárával fejezi ki.

A közösségi nevelésben a kapcsolata a néphagyományban megjelenő közös tevékenységek megismerésén keresztül, a beszéd és a kommunikáció eszközeivel érintkezik környezetével, ezáltal fejlődik személyisége, növekszik tájékozódó képessége, gazdagodnak ismeretei, erősödik a szociális kapcsolatrendszere és biztonságérzete. Ekkor teljesedik ki az emberekhez, a világhoz való kapcsolata.

A néphagyomány megismerésével a népies, „ízese” nyelvvél, míg az irodalmi nevelés, mesélés-verselés során a gyermek az irodalmi nyelvvél kerül kapcsolatba. Így bővül a szókinca és formálódik az anyanyelvi kultúrája.

11 AZ ÓVODAI ÉLETTEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

11.1 Néphagyományőrzés a nevelés folyamatában

A néphagyomány őrzés célja az óvodai nevelésben is a múlt értékeinek átörökítése, megőrzése. A gyermekeinknek joga van ahhoz, hogy megismerje a nemzetét életető hagyományokat és azokról pozitív élményeket szerezzen.

„A gyökerek persze nem látszanak, de tudod, azok tartják a fát.”
ismeretlen görög költő

A gyermek a tevékenységek gyakorlása során tanul. Óvodai nevelésünkben a néphagyományőrzés folyamatosságát a mindennapok hagyományőrző tevékenységei és a jeles napok tevékenységei adják.

Óvodapedagógus a néphagyományőrző nevelés folyamatában

- néprajzi ismereteit folyamatosan bővíti,
- a tárgyalás, a környezet alakítás technikai fogásait elsajátította, illetve elsajátítja,
- a néphagyományőrzés elemeit mértéktartóan jeleníti meg az óvodai környezetben,
- megteremti a hagyományőrző tapasztalatszerzésnek feltételeit és lehetőségeit: a mindennapokban

„Ezt a kincset nem lehet médiára, könyvre, kazettára bízni. Véren át és lelken át, tenyérből tenyéren, testtel a testhez érve, zöldellő búzacsíra fölé hajolva vagy épp az ünnepi gyertyát gyújtva csak az együttes élmény során adható át a hagyomány. Itt és most mutasd neki, tedd meg vele, amikor annak a tettnek ideje van.” (Gabnai Katalin)

Nevelési alapelvek

Az óvodákban folyó nevelést olyan szemléletmód szabályozza, amely tekintettel van a gyerekek egyéni fejlettségére és alkalmas arra, hogy kialakítsa az együttéléshez szükséges szokásokat. Ezért az óvodapedagógustól elvárt, hogy ismerjék népünk hagyományait és a helyi kultúrát, valamint a keresztény kultúrán alapuló értékrendet. Méltóképpen emlékezzenek meg nemzeti ünnepeinkről. Közvetítsék szülőföldünk iránti szeretetüket, elkötelezettségüket.

Ennek keretét a népi hagyományok ápolásával (játékkal, verssel-mondókákkal, dalokkal és foglalkozásokkal) legyen képes megteremteni, így a hagyományok évkörének keretrendszerébe illeszkedve a gyerekek a közösség aktív részesévé válnak, egyéni örömeiket, szorongásaikat felszínre hozva a saját képességüknek megfelelő szerepeket tanulnak és játszanak el. A választás és vállalás önkéntessége, az utánzó beleéléssel, fantáziával játékos képessége önkifejezésre készíti őket.

Tevékenységeink

Az óvodai nevelésben a néphagyományok anyagából bizonyos válogatás eddig is érvényesült. Minden csoportban az óvónőtől függött, hogy az általa tervezett nevelési folyamatban mit, mennyit, és hogyan épített be. Programunk ennél bővebb lehetőséget kínál. Nem csak a népművészet és a szokásörző jeles napok elemeit öleli fel, hanem a mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységeket is. A néphagyományőrző tevékenységeket tartalmilag, és időrendileg egységes rendszerbe foglalja.

Programunk keretét a népi kalendárium adja. Azokat a hagyományokat emeltük ki, amelyek a 3-7 éves gyerek számára megmutathatók és érthetőek. Ezek a szokások időjárás vagy természetváltozásaihoz, munkajellegű tevékenységekhez, illetve ünnepi szokásokhoz kötődnek (Medárd nap, Fábíán-Sebestyén nap, Vid szénakaszálás napja, Andrásoló napok).

Programunk időrendisége: Kronológiailag nem lehet lebontani, mert a népi kalendáriumnak természetesen megvan az időrendisége. Ettől nem is tudunk eltérni, időeltolódások persze vannak, ha az előző hagyományt a gyerekek még nem "játszották ki", vagy az időjárás kedvezőtlen volt. A rugalmasság tehát nagyon fontos. Tematikailag pedig azért nem lehet lebontani, mert minden "foglalkozásunk" komplex, hiszen az élményt körbejárjuk minden módon.

Megénekeljük, mondókázzuk, keressük az oda illő mesét, mozgást, zenét, játékot megmintázzuk, felidézzük a látottakat. Módszeres eljárásainkban csak annyi sorrendiség van, hogy első mindig az élmény, másnap felidézés aztán új ismeret, magyarázat, beszélgetés, dal, gyakorlás.

Programunk szervezeti formája zömmel mikrocsoportos, a gyerekek kedvük és aktivitásuk szerint napokon keresztül és a nap folyamán bármikor bekapcsolódhatnak a különböző tevékenységekbe, játékokba. Alkalmanként azonban kötött pl. mese, túrák, kirándulások ill. amikor az óvónő szükségesnek tartja.

Programunkban a hagyományok mennyisége: Mindegyik hagyományból annyit veszünk át, amennyi az életkoruknak megfelel kis-, közép-, nagycsoportban, a fokozatosság elvét betartva. Mivel a természeti változások örökös körforgásban vannak az ismétlésnek megvan a lehetősége. Mivel minden népszokást megrajzolunk, megfestünk, ragasztunk, barkácsolunk, kézimunkázunk, ebből egy minta felkerül a falra, így bővül kalendáriumunk. Ezzel a módszerrel év végén az egész évben megszerzett élmény előttünk van. A képek alapján bármikor emlékeztethetünk arra az élményre, a hozzákapcsolódó dalra, versre, mesére, játékra. A néphagyományőrző tevékenységek tartalmát részletesebben az egyes nevelési területek foglalják magukba.

A hagyományőrzés személyiségformáló hatása, a fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A néphagyományőrző szellemben nevelkedett gyerekünk alkotó kölcsönhatással él a természettel, ráérez arra, hogy a világot képes átalakítani. Megismeri a közös alkotás örömeit, a múlt értékeit, a környezetért érzett felelőséget. Érzelmileg gazdagabbá, értelmileg fogékonyabbá válik. Megalapozódik benne a környezet és haza iránti szeretet érzése.

A hagyományőrzés már saját tapasztalatainkon alapuló, évek óta működő, színes és örömteli program - óvónőnek és gyermeknek egyaránt - kimeríthetetlen "feneketlen kút", amelynek vizében újra és újra megújulhatunk. A népszokások természetességével visszaidézzük kissé a régi idők több generációs családok életmódját, természetes légkörét, ahol a vaskos humor, a cinkos mosoly, a felszabadult kacagás könnyebben fakad, mint a mai érzelmileg egyre sivárosodó és szorongó felnőtt világunkban.

Kapcsolat más nevelési területekkel

A hagyományőrzés érzelmi hatástöbblete, az örömmel átélt aktivitás, az egészségnevelés, a szocializálódás, az értelemfejlesztés mozgató ereje. Ez vonul át az óvodai élet valamennyi tevékenységformáján, a fejlesztés területein, vagyis áthatja az egész nevelési rendszerünket.

A néphagyományőrzésbe ágyazódó gyermeki tevékenységformák a teljes óvodai eszköztárt felölik, mint: anyanyelvi nevelés; ének, zene, énekes játék és gyermektánc; rajzolás, mintázás, kézimunka; mozgás; külső világ tevékeny megismerése.

11.2 Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék a kisgyerek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyerek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait a játékában tagolja. Így válik a játék kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé. Játékkal érzük el, hogy intellektuális, mozgásos, szociális, személyiségfejlesztő tapasztalatokhoz jussanak.

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus. Utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé válik, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyerekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását, melyet feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együtt játszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el. Játéktevékenység közben gyermekeink megismerik környezetüket, megtanulnak figyelni az adott szituációhoz szükséges módon, viselkedni, megtanulják elgondolásaikat megvalósítani.

Nevelési alapelvek

- Minél sokrétűbb tájékozódó, tapasztalatszerző, kreativitást fejlesztő, élményt adó, érzelmekkel gazdag tevékenységgé váljon a játék.
- Nyugodt, szeretetteljes légkör, optimális hely, idő, légkör biztosításával a szabad játék elsődlegességét hangsúlyozzuk.
- Elérhetővé teszünk minden olyan eszközt, amely fokozza a szabad játék örömét, hangulatát.

Az óvodapedagógus feladatai

- Törekedjen a népi játékhagyományaink megőrzésére, továbbfejlesztésére.
- Teremtse meg a játék objektív feltételeit legfőbb nevelési célunk elérésének érdekében.
- Tartsa tiszteltben a szabad játékot. Gazdagítsa a gyermek egyéni sajátosságainak figyelembevételével a játékfajták tartalmát, minőségét.
- Biztosítson a gyermek megfelelő fejlesztését szem előtt tartva változatos, esztétikus játékeszközöket a legegyszerűbb szabályok betartását igénylőktől, a bonyolultakig.
- Engedjen teret a bennük lappangó érzések kijátszására, a felmerülő problémák megoldására.
- Kapcsolódjon be ha a játék helyzet megkívánja, a játékba, színes egyéniségével fokozza annak hangulatát.
- Alakítsa ki a gyermekekben azt az igényt, hogy alkalomszerűen maguk készítsék el a játékuhoz szükséges eszközöket, ezzel segítse a kreativitást és a gyermeki fantázia kibontakozását.
- Ösztönözze a gyermekek egyéni fejlődési ütemét és személyiségfejlődését figyelembe véve a szabad játékot és a játékba integrált tanulást. Segítse és támogassa a kiemelt figyelmet érdemlő gyermekek társaikkal való együtt játszását.

A gyermek tevékenységei

A játék is fejlődésen megy át a gyermek életében. A kiscsoportosok játékválasztása legtöbbször a pillanatnyi helyzettől függ, míg a nagycsoportban már tudatos szervezés is megfigyelhető a játékban.

Gyakorlójáték az óvodáskor első évét határozza meg, amelynek lényege valamely újszerű cselekvés ismételtetése. A játék fejlődését a tárgyak számának növekedése és a műveletek bonyolultabbá válása jelzi.

A gyakorlójáték a gyermek első ismereteinek forrása, mely során a felhasznált anyagok, eszközök tulajdonságaival, tárgyak egymáshoz való viszonyaival, működésével ismerkednek. A funkcióörömmön túl a manuális készségek kialakulásában, a szem-kéz koordináció fejlesztésében is komoly szerepet játszik, s az óvodáskor későbbi éveiben is megjelenhet, visszatérhet a "fejlettebb játéktípusok" mellett.

A szerepjáték fokozatosan fejlődik ki, fejlett formáját az óvodáskor végére éri el. A természeti és társadalmi környezetből megszerzett tapasztalataikat, ismereteiket, elképzeléseiket és az ezekhez fűződő érzelmeket tükrözi. A környezet benyomásait egyénien, szubjektív módon jelenítik meg.

Alkotáskor a szerepjátékhoz szükséges eszközöket, tárgyakat készítenek gyermekeink. Fantáziájuk kreativitásra készíteti őket. A hétköznapi népszokásokhoz kapcsolódó természetjárás folyamatos élményanyagot biztosít a játékhoz, a gyűjtőmunka pedig biztosítja hozzá az eszköztárat (termékek, levelek, zöltségek, gyökerek, szalma, gyümölcsök, ágak, csuhé, kukoricaszár, torzsa, gyapjú stb.).

A dramatizálásnak, bábozásnak csak akkor van létjogosultsága, ha a gyermekeinkben meg van a szükséges feszültség (amely a játékban is mindig jelen van, és a játék folyamán oldódik) mely által létre jön az érzelmi azonosulás. A beleélést segíti a kelléktár, ami lehet jelmez, vagy barkácsoláskor elkészített eszköz. A bábozás érzelmi úton vezeti be a gyermekünket az esztétikai élmények világába, miközben számos lehetőséget nyújt kreativitásának kibontakoztatásra.

A bábbal szerepeket lehet átélni, szóval, énekkel, mozgással érzéseket, ismereteket és élményeket lehet ábrázolni. A bábuval azonosult, mintegy mögé rejtőzött gyermeket a játék megbátorítja, önbizalmát fokozza és olykor a szokásoktól eltérő magatartásra készíteti. Mindezekon kívül a bábozat, kellékeket el lehet készíteni a hagyományostól eltérő módon is. Zöltségéből, mákgubóból, gyékényből, lopótökből, tollakból s ez által esztétikai hatása a népi ízlésvilággal kiegészülve még komplexebbé válik. A legnagyobb öröm, ha a saját maguk által készített bábozatkal játszhatnak. A bábojáték igazi kifejező eszköze maga a mozgás, és ez vizuális élményt is jelent a gyermekeknek. Az óvodapedagógus bábojátéka a gyermekeket utánzásra készíteti. Jelentősége abban áll, hogy olyan utat nyit meg a gyermekek és a felnőttek között, amely eddig zárva volt. A bábo - az „átmeneti tárgy” a két személy között közvetít, az érzelmek kivetítését, reakcióját biztosítja.

Építő és konstruáló játék alkalmával a gyermekeink kockákból, különböző alkatrészekből, anyagokból építményeket alkotnak, játékszereket különböző tárgyakat hoznak létre. A gyermekeket az alkotás öröme, a sokféleképpen összeállítható játékszere és építőelem felhasználása ösztönzi az újabb és újabb konstruálásra. Fontos, hogy a hagyományos konstrukciós játékon kívül felhasználják a természetes anyagokat (kukoricatorzs vár) is. Kiscsoportban anyagok, építőelemek rakosgatását jelenti, középső és nagycsoportban már szerves része a szerepjátéknak.

Szabályjáték a "játék" legfejlettebb típusa, személyiségfejlesztő hatása jelentős. Meg kell jelennie benne a társakhoz és szabályokhoz való alkalmazkodás képességének.

A szabadban történő játéktevékenységeket sem hagyhatjuk ki a játékfajtákból. Célunk, hogy minden gyermek megtalálja fejlettségének, érdeklődésének vérmérsékletének legmegfelelőbb tevékenységet.

Mozgásos szabályjátékok

- mozgásos játékok,
- dalos és mondókás népi játékok,
- fogócskák, bújócskák

Értelmi képességet fejlesztő játékok

- társasjátékok,
- képes kirakók, kártyajátékok,
- nyelvi játékok,

Dramatikus elemeket tartalmazó játékok

- bizalom játékok,
- lazító, feszültségoldó játékok,
- csapat, közösség építő játékok.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Gyakran játszanak tartalmas szerepjátékot.
- Betartják a kialakult szokásokat, szabályokat, vigyáznak a játékok épségére.
- A gyermekek napokon keresztül képesek játszani egyazon játéktémán belül, elfogadják a rájuk osztott szerepet - és önállóan irányítják a játékot - reprodukálják tapasztalataikat, a közvetlen környezetükből szerzett újabb ismereteiket.
- Önmaguk által kitalált történeteket, irodalmi élményeiket, a dramatizálás eszközeivel képesek kifejezni, eljátszani.
- A játék során magatartásukban megjelennek az óvodában tanult és elvárt viselkedési szabályok.
- Egymás ötleteit, javaslatait meghallgatják, elfogadják, a közösen alkotott szabályokat betartják és betartatják.
- Képesek a társasjátékokat végig játszani. A „nyertest” – „vesztést” a játék velejárónak tartják, s a nyeretlenséget sem kudarcnak élik meg, elfogadják.
- Önállóak a játék tervezésében, szerepek kiválasztásában, a játékszerek megválogatásában, szabályok betartásában, a már nem használt eszközök összerakásában.

Kapcsolata más nevelési területekkel

- Közösségi neveléssel, hiszen a játék során sajátítja el a gyermek a társadalmi beilleszkedés alapjait.
- Mese – verssel, hiszen irodalmi élményeiket a dramatizálás eszközeivel kifejezhetik, újra élhetik, eljátszhatják.
- Anyanyelvi neveléssel, mivel a játék során fejlődik a nyelvi kommunikációjuk.
- Külső világ tevékeny megismerésével, mivel a játék a valóságot tükrözi, környezetükben tapasztalt élményeit dolgozza fel.

11.3 Verselés, mesélés

Az óvodában a népmesék, a többnyire mozgással összekötött mondókák, dúdolók, versek, egyaránt az érzelmi biztonság megadásának s az anyanyelvi nevelésnek fontos eszközei.

Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket adnak.

Irodalmi élmény

Az irodalmi élmény által átéljük a pozitív érzelmeket, örömet, boldogságot, derűt, lelkesedést, de emellett a negatív érzéseket, igazságtalanságot, szomorúságot, bánatot is. Az ismétlések, a dramatikus játékok, a bábjátékok lehetőséget nyújtanak az irodalmi élmény újra átélésére, az önálló fantáziadús alkotásra. A népi mondókákban rejlő ritmikusság képes a gyermekeket vidámabb, jobb hangulatba emelni, a belső feszültséget levezetni, a mozgást összerendezettebbé alakítani. A mesék, versek és mondókák érzelmi rendkívül közel állnak a gyerekekhez, fejlesztik, gazdagítják, színesebbé teszik belső érzelmi világukat, segítenek világmépük kialakulásában, ezért a komplex nevelő hatás egyik eleme. Az óvodában az élő mese, vers, dal legyen az élmény, melyhez minden nap hozzájuttatjuk a gyermeket. A mesét, mint élményt felhasználva építjük fel a tevékenységeket, ismeretközlő, rendszerező, képességfejlesztő, nevelési céljaink

segítő hatásaira támaszkodva. A mesék átélésének, eljátszásnak, újra alkotásának személyiségfejlesztő hatása van, a gyermek önálló színészi alkotó kedvét is támogatja.

Gyermekköltészet és mesék

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok gazdag és sok alkalmat, jó alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek értelmi, érzelmi-és erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfontosabb segítője. Képi- és konkrét formában – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésmódokat. Konfliktuskezelési módjuk, problémamegoldó készségük a népmesei minták hatására alakul. A népmesék cselekménye állásfoglalásra készíti a gyermekeket, ami erkölcsi érzékük, avagy ítélőképességük alakulását segíti. Az élmények hatására kötődésük alapozódik a népköltészet értékei iránt. A népköltészetben túl: klasszikusaink, mai magyar -és külföldi költők, gyermekek számára írt versei, meséi, elbeszélései is helyet kapnak az irodalmi anyagban. Főleg a gyermekek számára kedvelt ritmikus, szójátékos gyermekekről, állatokról szóló, vidám, évszakokhoz kapcsolódó mesék-versek. Az anyagválogatásban fontos az egyensúly megteremtése. Az irodalmi anyag kiválasztásánál a korcsoportot és a gyermekek fejlettségi szintjét figyelembe kell venni.

Fontos a tudatos, időrendi ütemezés. A gyermekeknek a mesehallgatás lelki szükséglet, lehetőleg minden nap, akár több alkalommal is hallgassanak mesét.

Élményfeldolgozás

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata, a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

Saját vers- és mesealkotás, mondókázás

A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja. A mindennapos mondókázás, mesélés és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. A gyermekek érdeklődésének, fejlettségének megfelelő könyvkínálatot biztosítunk a könyvespolcon, így kedvük szerint bármikor nézegethetnek képeskönyvet.

Bábjátékok és dramatizálás

Gyermekeink bábjátéka, dramatizálása spontán módon alakul, legtöbbször az óvónői modell inspirálja. A gyermekek az irodalmi élményeiket szabadon választott módon dramatizálják. Lehetőséget biztosítunk arra, hogy elképzeléseik, szándékaik szerint válasszák ki a szereplőket, játsszák el a cselekményt. A dramatikus játékeszközök elindítói lehetnek egy-egy szerepjátéknak, mesedramatizálásnak / kalap, korona, tarka kendő, tarisznya/. A bábjátékban a gyermekek közvetlenül nyilvánulnak meg, belső világuk egyik legkifejezőbb eszköze. Segíti a beilleszkedést, a különböző nevelési problémák megoldását egy-egy gyermeknél. A bábjáték és a dramatizálás a mozgáson és a beszéden alapszik.

Sajátos varázs erejével komplex módon hat a gyermekekre. Ezáltal kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, élményeit és oldja gátlásait. A bábozás során szinte megnyílnak a gyermekek, a báb beszédképességüket is nagymértékben fejleszti. A bábjátékok eszközei a gyermeki önkifejezőmódokat teljesítik ki, ezért is fontos állandó jelenlétük a csoportban. A dramatizálás során alkalmazzák a gyermekek a metakommunikatív eszközöket, a mimikát és a gesztust. Fejlődik beszédmódjuk, fantáziájuk, bővül szóincsiük, alkalmazkodó képességük, valamint kifejezőképességük. A mese vagy a dramatikus népszokás élménye a gyermekeket spontán dramatikus játékokra készíti.

Az óvodában szerzett esztétikai, irodalmi élmények és a népköltészet érték közvetítő hatásai, a fejlődő személyiség irodalomhoz való későbbi viszonyát nagymértékben befolyásolják. Fontos, hogy az óvónő a

mindennapokban az irodalom nyújtotta érzelmeket, természetes viselkedésmódjával közvetítse. Ezt a kincset nem lehet csak a médiára, könyvre, adathordozóra vagy online lejátszásra bízni, szükséges hozzá az óvónő személyes, odaadó varázsa. Irodalmat megszerettetni, olvasóvá nevelni csak így lehet.

Felhasznált irodalmi anyag

Lényegesnek tartjuk, hogy a művek kiválasztásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság és a tradicionális értékek tovább éltetése. A kiválasztott versek, mesék erősítsék meg a környezet megszerettetését, a néphagyomány ápolását, az évszakok szépségét.

Életkori szempontok

A mese életkori szempontból megfelel az óvodáskorú gyermek szemléletmódjának és világvilágának. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átéltesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világvilág, csodákkal és átváltozásokkal, a mélyebb értelemben vett pszichikus realitás és a külvilágra irányított megismerési törekvések.

3-4 éveseknek

- egyszerű népi mondókák, lovagoltatók, hintáztatók, höcögtetők
- legismertebb költőink ritmikus, játékos versei
- egyszerű népmesék, láncmesék, állatmesék, rövid rögtönzött történetek

4-5 éveseknek

- népi mondókák, kiolvasók, névcsőfolók, ritmusélményt nyújtó népi versek
- hangutánzó versek, mondókák, népi rigmusok
- állatmesék, halmozó láncmesék, rövidebb verses mesék
- egyszerűbb szerkezetű tündérmesék

5-6-7 éveseknek

- népi mondókák, rigmusok, kiolvasók, csőfolók
- lírai versek
- közmondások, találós kérdések
- bonyolultabb állatmesék, tréfás mesék
- tündérmesék, klasszikus és kortárs mesék, műmesék
- elbeszélések, meseregények, kitalált történetek, mesék

„Véren át és lelken át, tenyérből tenyéren testtel a testhez érve, zöldellő búzacsíra fölé hajolva, vagy épp az ünnepi gyertyát gyújtva, csak az együttes élmény során adható át a hagyomány.” (Gabnai Katalin)

Nevelési alapelvek

- Figyelembe vesszük, hogy a gyermekek más- és más irodalmi ismerettel és kultúrával rendelkeznek.
- Lehetővé tesszük, hogy a gyermekek szabadon választhassanak mesét és kedvük szerint kapcsolódhassanak be a mesehallgatásba.
- Biztosítjuk, hogy a kedvelt meséket, verseket újra és újra hallhassák, újra bábozhassák, dramatizálhassák a nap bármely szakában. Elérhetővé teszünk minden olyan eszközt, amely fokozza a vidám dramatizálás és közös mesejáték hangulatát.
- Törekszünk élményszerű előadásmódunkkal a gyermekek irodalom iránti érdeklődésének felkeltésére.
- Biztosítjuk változatos kifejezésmóddal, példaértékű anyanyelvi kultúrával a gyermekek szókincsének gyarapítását.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus teremtsen lehetőséget a mindennapos mesélésre, mondókázásra és verselésre, a kisgyermek mentális higiéniájának megteremtésére.
- Alapozza meg a gyermekekben az anyanyelvi kultúrát és műveltséget.
- Törekedjen a népi kultúra megismertetésével a nemzeti identitás tudat kialakítására.
- Biztosítsa a népmesék, mondókák, népi rigmusok és a mese-vershallgatás megszerettetésével a befogadóvá, olvasóvá nevelés folyamatát.
- Közvetítse az irodalmi anyagokat egészében, a sajátos ritmussal, dallammal és hangzóvilággal a gyermekek felé.
- Törekedjen a mese érzelmekkel telített előadásmódjára, engedje szabadon anyanyelvünk árnyalt, dallamos hanglejtését.
- Fejlessze a gyermekek belső képi világát, fantáziáját, irodalmi-verbális alkotó-és kifejező kedvét, bővítsen aktív-passzív szókinccét.
- Teremtsen érzelmi biztonságot a gyermekek számára a mese-vers állandóságával, ismétlődésével, korosztálynak megfelelő témájával.
- Valósítsa meg az érzelmi nevelést a mese cselekménye által gerjesztett érzelmi töltés, annak kifejezése, feloldása révén.
- Segítse az ünnepi, alkalmi versek révén bizonyos események érzelmi ráhangolódását és átélését.
- Alakítsa ki az élőlények, személyek iránti pozitív érzelmi töltést.
- Közvetítsen az irodalmi élmények által viselkedésformákat, esztétikai- és erkölcsi értékeket.
- Segítse elő a mesei fordulatok révén a logikus gondolkodás fejlesztését, az időbeliség-kronológiai sorrend megértését.
- A mesélésben ne ragaszkodjon túlságosan az eredeti szöveghez, törekedjen a könyv nélküli, élőszavas mesélésre.
- Biztosítsa előadásmódjában személyisége egyediségének tükröződését.
- Teremtsen olyan meghitt, bensőséges hangulatot, amelyben a gyermekek átadhatják magukat az önfelelt, érzelmeteli áhítatnak.
- Juttassa a gyermeket irodalmi élményekhez úgy, hogy az együttlétnek szeretetteljes, érzékeny légköre legyen.
- Törekedjen beszédpéldájával, közös gyakorlással a gyermekek kiejtésének, artikulációjának csiszolására, szókészletének gyarapítására.
- Ébresszen érdeklődést a természet, az évszak, valamint az időjárás változásainak, összefüggéseinek felismerésére.
- Szoktassa hozzá, erősítse meg a gyermekek önálló képeskönyv lapozgató, beszélgető, mesélgető tevékenységét.
- Ösztönözze a gyermeket saját vers- és mesealkotásra, annak mozgással vagy ábrázolással történő kombinálására.

A gyermek tevékenységei:

- A gyermekek szívesen hallgatnak mesét, verset, verses-mesét, bármilyen irodalmi művet.
- Bekapcsolódnak a közös verselésbe, mondókázásba, mesehallgatásba, dramatizálásba.
- Néphagyományőrző programunk alapján, az adott jeles naphoz kapcsolódó tevékenységkör határozza meg a mese- és vers választásunkat, pl. Szt. György napjához, tavaszi pásztornaphoz kapcsolódóan, "Az aranyszőrű bárány" című mese hallgatás.
- Szerkesztett népi, dramatikus játékaikat szívesen játsszák gyermekeink. Ezeket mondókánként, önálló alkalommal „tanítunk” mozgással együtt, s egyszer csak összeáll a kerek játék.
- Különböző témakörökhöz kapcsolódó dramatikus játék füzérek, népszokások ezek: Pásztorjátékok, Regölők, Dömötör és- András napi versek, Babaringatók, Vásári játékok, Csúfolók, Állatalakoskodók, Katalin napi párosítók.

- A gyermekek a mese- vers élményeiket játékok során újra élik, gazdagítják annak tartalmát.
- Bábozás és dramatizálás során felelevenítik élményeiket.
- Mindennapi beszédjükben megjelennek a népmesei szófordulatok, új kifejezések és szavak.
- Ábrázolási tevékenységeikben is megjelennek, vizuálisan tükröződnek a mese- és vers élmények.
- Szívesen lapozgatnak könyveket, önálló mesélésbe és történet szövésbe kezdenek.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Játék közben témához illő szövegeket, rigmusokat mondogatnak, használják a mesei fordulatokat.
- Várják és igénylik a mindennapos mesemondást, figyelmesen végig hallgatják azokat.
- A népmesék cselekménye állásfoglalásra készíti a gyermekeket, erkölcsi érzékük és erkölcsi ítélőképességük fejlődését segíti elő.
- Néhány mesét, verset, mondókát képesek emlékezetből felidézni. A mondókákban rejlő ritmikussággal képesek belső feszültségüket levezetni, mozgásukat össze rendezetté alakítani.
- Megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik, a folytatásos mesék, verses mesék szálait össze tudják kötni.
- Van kedvelt versük, meséjük, mondókájuk és mesehősük. A népmesei minták hatására alakul konfliktuskezelési módjuk, problémamegoldó készségük.
- Mesében, versben hallott szólást, kifejezést, furcsa, szokatlan vagy éppen tetszetős hangzású nevet megjegyeznek, a játékokban felelevenítik.
- A mesekönyveket önállóan nézegetik, képeik segítségével önálló mesemondásra képesek, elősegítve a z olvasóvá válást. Vigyáznak a könyvek épségére, tisztaságára.
- Szeretnek bábozni, mesét dramatizálni, önállóan szerveznek előadást maguk és társaik szórakoztatására, képesek fantáziadús önálló alkotásra.
- Képesek szociálisan és értelmi szinten a mese, a történet eseményeinek követésére és megértésére.
- Szívesen hallgatják a népmeséket, népi hagyományokat felelevenítő mondókákat, rigmusokat, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág meséit.
- Az irodalmi élmények hatására alapozódik kötődésük a népköltészet értékei iránt.

Kapcsolat más nevelési területekkel:

- A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka során megjelennek a mesei elemek, vizuális képi feldolgozása történik a mese és vershallgatás élményeinek. A manipulatív tevékenységeket gyakran kíséri vidám mondókázás, verselés. A különböző irodalmi alkotások megjelenítéséhez gyakran kapcsolódik valamilyen jellegű barkácsolás, bábkészítés, amely fokozza a hangulatkeltést, érzelmi hangolódást.
- A külső világ tevékeny megismerése (környezetünk, élővilágunk megjelenítése szóban és képekben is) sokszínű cselekedtetésre nyújt lehetőséget, mindez megteremti az irodalmi élmények megjelenésének széleskörű tárházát is. (versek, mondókák, kiszámolók, találós kérdések)
- Zenei neveléssel már eredeténél fogva összefonódik a mese, vershallgatás. A ritmusosság, dallam, együttesen adják a gyermekek első olyan érzéki élményeit, melyek a nyelven át a másik emberhez kötődnek, s őt magát is tevékenységre serkentik. A zene és a dal szinte nem más, mint a versek, mondókák megzenésítése.
- Az anyanyelvi neveléssel, kommunikációval szoros kapcsolatban áll a mesélés, verselés és mondókázás. Az irodalmi élmények fokozzák a gyermekek közlésvágyát, fejleszti beszédkészségét, anyanyelvi kultúráját.
- A mozgás szinte elválaszthatatlan a mondókák színes tárházától, már a legkisebb korosztálynak szóló lovagoltatók, ringatók is erre épülnek. Dramatikus mondókafűzeteink, játékaink a verbális, szóbeli megjelenés mellett nagyfokban tartalmazza a hozzájuk kapcsolódó mozgásos elemeket.

11.4 Ének, zene, népi játék, tánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, a népi játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermekek felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, a néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközzel szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában. A felnőtt minta utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének. A mondókák, népi játékok, a népdalok hozzá tartoznak az emberek mindennapjaihoz. Minden alkalomnak meg volt a saját dal és szokás rendszere. A programunk erre a néphagyományra építkezve alakítja ki zenei nevelésünket, juttatja a gyermekeket sajátos élményekhez, teszi gazdagabbá érzelmi, zenei, esztétikai világukat.

Az „Így tedd rá „módszerrel gazdagítottuk repertoárunkat, mely egyet jelent a hagyományos értékekkel és a legkorszerűbb pedagógiai elvekkkel. Tánc alapjainak megismerése, a mozgás megszerettetése egy olyan világot nyit meg gyermekeink számára, ami az egész életüket áthatja.

„Ha a gyermekek már játék közben helyes irányba indulnak, s a fegyelmet a zenei nevelés útján megszokják, akkor ez.... minden lépésünket kísérni fogja.” (Platón)

Nevelési alapelvek

- Zenei tevékenységekkel is elősegítjük a gyermekek önállóságának, egészséges önbizalmának kialakulását.
- Bízgatjuk a családokat arra, hogy a gyermekek otthon is énekelgessenek a szüleikkel együtt.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az óvodapedagógus kötötten vagy kötetlenül, de mindenképpen érzelmekkel telített jó hangulatú együttléteket teremtsen meg az ének-zene tevékenységek során.
- A komplex foglalkozások alkalmával, naponta kerítsen sort mondókázásra, énekelgetésre, s külön hangsúlyt kapjanak a gyermekek számára legfontosabb mozgásos népi játékok.
- Kisebb gyermekeknek népi mondókákat (tenyeresdi, lovagoltatok stb.), rövidebb dalokat tanítson, amik legyenek mozgással előadhatóak. Játsszon kettesben, kisebb csoportokban a gyermekekkel, hogy a tevékenység légköre hasonlítson az otthoni, érzelmekre épített anya-gyermek kapcsolatra.
- Az énekes játékok, a dramatikus játékok kiválasztásánál használja fel a népszokásokhoz kötődő mozgás és dalanyagot, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét figyelembe véve.
- -A fejlesztés tartalma a korosztálynak megfelelő mondókák, dalok, dalos játékok, énekes népi játékok, igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások legyenek.
- Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során felfedeztetni a gyermekekkel a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét.
- Szoktassa őket szép, tiszta éneklésre, segítse elő a gyermek zenei képességeinek (egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásnak fejlődését. Megalapozza és elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.
- Előadásmódja legyen esztétikus, tiszta, érthető. Használjon az óvodában használatos hangszereket, elsősorban népi hangszereket, illetve a gyermekek által elkészített hangszereket (deszka dob, láncos bot, termésekből készített eszközök).
- A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermekek hovatartozását is.

- A dalos népi gyermekjátékokat mindig a mozgással együtt tanítsa meg.
- Még a kiscsoportosoknak egyszerű mozdulatokat igénylő rövidebb dalos játékokat játszunk, addig a nagyobbaknak beiktathatjuk a nehezebb mozgásfordulatokat, táncos játékokat is (hidas-kapus, lakodalmos, lánc játékok).

A gyermek tevékenységei

A gyermekek szívesen hallgatnak zenét, különösen népzenet. Örömmel kapcsolódnak énekes játékokba, játszanak néptáncokat, népi játékokat, ezeket kezdeményezik a játék során maguk is. A lényeg az érzelmekkel telített jó hangulatú együttlét. Kiss Áron: Gyermekjáték gyűjteményével és a Bihar-i gyermekmondókák című könyvekkel könnyű a helyzetünk, hiszen ezekben csoportosítva kapjuk az anyagot, Egyrészt a gyermek fejlettségét véve alapul, másrészt tartalmi szempontok szerint. Kiscsoportosoknak természetesen a dajka rímek a legfontosabbak, hiszen megkönnyítik az anyától való elszakadást, és a testközeliség az érintésen alapul. Akárcsak az előző nevelési területeknél itt is meg kell említeni, hogy komplex foglalkozások lévén, naponta mondókázunk, énekelgetünk, és külön hangsúlyt kapnak a gyermekek számára legfontosabb mozgásos népi játékok. Természetjárásaink tökéletesen illeszkednek az időjáráshoz, a természethez, növényekhez, állatokhoz kapcsolódó dalok, mondókák. Tavasszal, nyáron a nap, eső, állathívogatók, szeptemberben szüreti dalok, októberben vásár játékok, leánykérő vagy lakodalmosok, novemberben a Katalin-nap táján szépitők, párválasztók, leány-fiú csúfolók, decemberben a Jézuska várók, március 15-e táján katonásdik, virágvasárnaptól pünkösdig kapus és hidas játékok. Tavasztól télig szabadban és bent a csoportban a láncjátékok, fogyó-gyarapodók, kiszámolók, fogók. Nagy hangsúlyt fektetünk a táncra. Advent kivételével havonta tartunk táncbálat és időnként bálakat. Szeptemberben szüreti bált, októberben pásztorbált (Dömötör bál), novemberben András bált, februárban farsangolunk, májusban majálist tartunk. Természetesen ezekhez az alkalmakhoz össze kell gyűjteni a mulatós dalainkat és a korunknak megfelelő tánc formákat (Nagy Béláné: Táncjátékok az óvodában). Nem tervezzük be, sőt mellőzzük a kifejezetten didaktikus hallás és ritmus fejlesztő játékokat. Az ének-zenei nevelésünket gazdagítják a Jeles napok, az énekes népszokások (Lucázás, regölés, pásztorjáték, kiszéjáték). A több dalból álló népszokásokat úgy tanítjuk, hogy egy-egy dal részletet már a megelőző hetekben énekelgetünk. Pásztoráncainkból már a szeptemberi pásztor ünnepeken lehet kiemelni egy pár elemet.

A komolyzene is fontos szerepet kap. Középső- és nagy csoportosaink eljárnak a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar koncertsorozataira. Zenehallgatáskor a népi zenén kívül a komoly zene (elsősorban Kodály és Bartók zene anyagából válogatva) is felhangzik.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Tudnak szép szövegkiejtéssel oktáv hangterjedelmű dalokat énekelni,
- -A mondókákat az egyenletes lüktetést kiemelve a magyar beszéd ritmusa szerint mondják,
- Tisztán felismerik a magas és a mély éneklés közötti különbségeket, maguk is tudnak magasabban és mélyebben énekelni, dalt kezdeni,
- Óvónő segítsége nélkül is el tudnak énekelni felelgetős játékokat két csoportban, néhány dalos játékot.
- Ismerik a halk és hangos közötti különbségeket, tudnak halkán, hangosan –gyorsan lassan énekelni, tapsolni, beszélni.
- Felismernek dallamot dúdolásról, hangszerről.
- Érzékenyek a természet és környezet hangjára, figyelik és megkülönböztetnek néhányat.
- Ismerkednek néhány hangszerrel, azok hangjával, megszólaltatásuk módjával,
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, ezt kifejezik cselekvéssel. Szöveges ritmusmotívumokat visszatapsolnak,
- Egyöntetűen körbejárnak kézfogással, térformákat alakítanak.
- A bemutatott élő zenét, népdalokat, más népek dalait figyelmesen hallgatják.

Kapcsolata más nevelési területekkel

- Anyanyelvi neveléssel, mesével, mert a magyar nyelv zeneisége, ritmusa, dallama szoros egységben van a magyar népzenevel. A mesék szereplői megelevenednek a gyermekdalokban, mondókákban. A mondókák és dalok gazdagítják a szókincsüket, kifejezőképességüket.
- Mozgással, mert hozzásegít a szép testtartás és a mozgásformák kialakításához és gyakorlásához.
- Mozgással, mert hozzásegít a szép testtartás és a mozgásformák kialakításához és gyakorlásához.
- Néphagyománnyal, mert az anyagválasztás során a magyar népzenei anyagból merítünk elsősorban.

11.5 Rajzolás, festés mintázás, kézi munka

A vizuális nevelés önmagában is összetett, sokszínű nevelési terület, mely hozzájárul a gyermeki személyiség kibontakoztatásához. Az ábrázolás a gyermek első alkotó tevékenysége mely során képet kaphatunk érzelmeiről, szorongásairól, vágyairól, fantázia és élményvilágáról, személyisége irányultságáról. Magába foglalja a rajzolást, festést, mintázást, építést, képalakítást, valamint a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedést.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, ábrázolás különböző fajtái, a műalkotásokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

A tárgyi népművészet anyagi, forma-, szín és díszítő világa ma is követendő modell lehet az alkotó ember számára. A hagyományörzésben az értékek újra felhasználásával létrejön a folyamatosság. A vizuális nevelés lehetőségei a hagyományörző tevékenységek, a népi kismesterségek, a növényi játékeszköz készítek gyakorlása által gazdagodnak.

Alkotó tevékenységeink mindig igazodnak a népi kalendáriumhoz, a tapasztalt, megélt hagyományokhoz. A jeles napokhoz igazított ismeretanyag feldolgozásához állítjuk fel a manuális tevékenységeinket is.

A gyermekeinknek állandóan szem előtt vannak azok az eszközök, anyagok, amikkel bármikor elkészíthetnek valamit, hiszen egész éven át "gyűjtögetünk". A sok-sok természetes anyag mellett megtalálhatók a zsírkréta, filctoll, tempera is. A plasztikai alkotások mellett jelen vannak a képalakításhoz szükséges eszközök is.

Velük együtt dolgozunk, ez nagyban fokozza a tevékenység érzelmi dominanciáját. Elég teret adunk az önálló elgondolás kivitelezésére. Igyekszünk, hogy eszközeink mindig felhívó jellegűek, érdekesek legyenek. Kezükbe adunk sokféle természetes anyagot, amelyekkel olyan dolgokat tudnak reprodukálni, amiket a környezetükben találnak. Ügyelünk a különböző technikák keverésére, a természetest csak hasonlóval vegyítjük.

Lehetőséget biztosítunk arra, hogy milyen technikát csak tudunk - természetesen neki valókat - megismertetünk gyermekeinkkel, színesítjük ezzel is a tevékenységeik repertoárját. Kicsi korukban észre vetetjük a szépet, hogy nagyobb korukra maguktól is elgyönyörködjenek benne, s ezzel serkentjük alkotási vágyukat.

Nevelési alapelvek:

- Vegye figyelembe a gyermekek eltérő képességeit ábrázoló tevékenységeik során.
- Biztosítson minél több lehetőséget a megfigyelésekhez, a természet szépségeire való rácsodálkozásra.
- A gyermekek munkáit tartsa tiszteletben, az értékeire hívja fel a szülők figyelmét.
- Tegye lehetővé, hogy megismerkedjenek műalkotásokkal.
- A gyermek egyéni fejlettségi szintjéhez alkalmazkodva a különböző anyagok, technikák eszközök, technológiák, eljárások, szokások megismertetése, a gyermek képi-plasztikai kifejezőképességének fejlesztése.
- Alkotó képzetük, ábrázoló készségük, önkifejezési módjuk és ízlésviláguk formálása.
- A szép iránti fogékonyságuk, igényességük fejlesztése.
- Ábrázolási kompetenciák megalapozása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus láttassa meg a gyermekkel az őt körülvevő világ szépségeit.
- Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán biztosítson teret, lehetőséget. Maga a tevékenység s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.
- Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, mintázás és a kézi munka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.
- Egész nap folyamán biztosítson lehetőséget az ábrázoló tevékenységekre a feltételek megteremtésével (hely, idő, eszköz, légkör)
- Biztosítsa a 3-6-7 éves korban az alkotó-alakító tevékenység tartalmának, minőségének differenciált szervezeti formáit.
- Magát az alkotás folyamatát is tegye érzelmileg motiválttá. Elég teret adjon az önálló elgondolás kivitelezésére.
- Biztosítson sokféle természetes anyagot a gyermekek rendelkezésére, amelyekkel olyan dolgokat tudnak reprodukálni, amiket a környezetükben találnak.
- Életkoruknak megfelelően biztosítson minél változatosabb technikákat, amivel színesíthetik az alkotás folyamatát.
- Ismertesse meg a különböző anyagokkal, eszközökkel, azok használatával, technikai eljárásaival, alapelemeivel a gyerekeket.
- Az újrhasználásra alternatívákat mutasson, jelenjen meg az anyaghasználatban a környezettudatos gondolkodás.
- Ismertesse meg a magyar és saját népének, etnikumának vizuális kifejező módját.
- Az alkotó tevékenységek igazodjanak a népi kalendáriumhoz, a tapasztalt, megélt hagyományokhoz.

A gyermek tevékenységei:

- A gyermekek a vizuális technikák gyakorlása során minden alkalommal átélik az alkotás örömét, a sikerélmény pedig újabb alkotásra motiválja őket. Örömmel rajzolnak, festenek, építenek, firkálnak, gyurkálnak, papírból hajtogatnak a nap során különböző eszközök felhasználásával.
- A népi kismesterségek: szövés, fonás, gyöngyfűzés, nemezelés része mindennapjaiknak.
- Ismerkednek az anyagokkal, eszközökkel, különböző technikákkal, színre, formára vonatkozó tapasztalatokat szereznek.
- A saját képi motívumokat jelenítik meg kedvük szerint, emlékképeik, képzetük nyomán.
- Az agyagozás és könnyen megmunkálható anyagok használata során tapasztalatokat szereznek azok alakíthatóságáról, formáiról.
- Téri tapasztalataikat fokozatosan beépítik alkotásaikba.
- Plasztikai munkáikat téri kompozíciókba képesek rendezni.
- Alkotásaikban felhasználják az összegyűjtött anyagokat, terméseket, ágakat, leveleket.

- Játékukhoz kellékeket, ünnepekre ajándékokat, díszeket készítenek, a szerkesztés, barkácsolás eszközeinek, a kézimunka és ábrázolás technikájának együttes használatával.

Személyiségfejlesztő hatása

- Formálódik alkotó képzelete, ábrázoló készsége, önkifejezési módja.
- Az óvónői leleményesség hatására problémamegoldó készsége fejlődik, kezdeményezővé válik, önbizalma erősödik.
- A természet és a természetes anyagok sokrétű lehetőséget nyújtanak a manuális tevékenységek gyakorlására, és a finom motorikus készségek fejlődéséhez új terepet szolgáltatnak. A természet segít a szín, forma, alak észlelés fejlődését.
- A változatos cselekvések során a gyerek alkotó készsége, fantáziája csiszolódik, amely hat értelmi képességeinek fejlődésére is.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Örömmel tevékenykednek a nap folyamán bármikor, rajzolnak, festenek, gyurmáznak, használják a népi kismesterségek életkoruknak megfelelő egyszerű elemeit (szövés, fonás, agyagozás, gyöngyfűzés, textildíszítés)
- Ötleteik az alkotásaikban, építésben, téralakításban is megjelennek.
- Sokféle tapasztalattal rendelkeznek zárt és nyitott terek elkerítésében, lefedésében.
- Képesek létrehozni plasztikai tárgyakat agyagból, gyurmából.
- Képkialakításaikban egyéni módon megjelennek az elemi térviszonyok
- Biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit.
- Kézimunkáznak, varrnak, díszítenek, játékukhoz alkalmas tárgyakat készítenek.
- Formaábrázolásuk során képesek a legfontosabb megkülönböztető jegyeket, jellemző formákat alkalmazni.
- Az elkészült tárgyak, népi játékszerek tovább motiválják tevékenységüket.
- Képesek megjeleníteni a magyar és a saját nemzetiségük népművészeti elemeit.

Kapcsolatok más nevelési területekkel:

- Játékkal, mivel az alkotó tevékenység a játékra alapul.
- Külső világ tevékeny megismerésével, hiszen alkotásaikhoz a tapasztalatokat, élményeket a közvetlen környezetükből szerzik.
- Néphagyományőrzés szerves része a népi kismesterségekkel való megismerkedés.

11.6 Külső világ tevékeny megismerése

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és a tágabb természeti –emberi - tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszony alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A gyermek miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, melyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások a családi a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alak, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítézőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségsszemlélete.

Az emberiség régebben a legfontosabb törvényszerűségeket a természetből merítette.

Tudása, gyakorlati tapasztalatok és a hozzájuk tapadt szokások szertartások formájában őrződtek meg. A következő generációk jövője, léte függ attól, hogy milyen szemlélettel, értékrenddel, viselkedéskultúrával rendelkeznek. A programunk tudatosan épít a természetben gyökerező tevékenységek és a néphagyomány ápoló tevékenységek érzelemfokozó hatásaira. A külső világ, azaz a környezet megismerése iránti vágy a gyermekben születése pillanatától működik.

Nevelési alapelvek:

- Az óvodapedagógus a sokoldalú tapasztalatszerzés lehetőségét teremtsen meg a gyermekek számára. Lehetőleg természetes közegükben ismerjék meg a gyermekek a természeti környezetet.
- Ösztönözze a gyermekeket arra, hogy az összefüggéseket találják meg maguk is, bátran kérdezzenek, élményeiket, tapasztalataikat mondják el.
- Vegye figyelembe a gyermekek egyéni tapasztalatait, eltérő képességeit.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését.
- Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúrára és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezze hangsúlyt a környezet tudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.
- Minél több tapasztalathoz, ismerethez juttassa a gyermekeket.
- Felfedeztesse fel környezetünk tárgyait, jelenségeit. Segítsen rácsodálkozni a természeti környezet szépségeire, megalapozva a természethez való pozitív viszonyt.
- Adjon alkalmat közvetlen módon találkozni a természetvédelemmel (Madarak Fák Napja, Madarász-ovi programok).
- A tervezésnél folyamatokban tervezzen (napraforgó ültetés - gondozás - szüretelés - magokkal díszítés - madáretetés).
- A külső világ megismerésére nevelést használja a gyerekek képességeinek fejlesztésében, első sorban az alábbi területeken: tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás, ítéliképesség.

A gyermek tevékenységei:

A környezet megismerésében néhol alkalmi megfigyelések történnek, de a **tapasztalat és élményszerzés**, aminek programunkban a legnagyobb hangsúlyt adtunk, zömmel naphoz kötöttek. Városunkban is találunk háziszárnyasokat: libát, kacsát, tyúkot, megtekinthetünk csibekeltetőt (Márton Lúdjá, illetve Bálint napi tyúkültetés napján). A csoportban készítünk baromfiudvart terepasztalon és játszunk vele. Közvetlen a kapcsolatunk a városunk szélén található birkatelep pásztorával, a szombathelyi gazdaságokkal, ahol évente két alkalommal (Szt. Mihály, Szt. György) megfigyelhetik az állatok külsejét, életmódját, gondozásukat és gondozóikat. A csoportban drámapedagógiai elemeket felhasználva utánozzuk az állatok járását, hangját, egyéb jellemzőit.

A Perint és a Gyöngyös patakon állandó a "madár forgalom". Itt telelő, részben vonuló és költöző madarakkal egyaránt találkozunk. Erdei és mezei madár világunk egy részét az egyre bővülő kőszegi Chernelkertben figyelhetjük meg, valamint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tömördi Madárvártáján. Látunk itt sólymot, gólyt, baglyot, énekesmadarakat, és közvetlenül átérezhetjük milyen fontos az egyre ritkuló madarak gyógyítása és azok védelme. A tömördi madárvártára középső- és nagycsoportosaink évente kétszer is kilátogatnak. A madarakat teljes testközelből megismerik, gyűrűzik, tenyerükből elengedik őket. Ezeket a megtapasztalásokat a Madarak és fák napja rendezvényeken újból felidézik. Egy-egy ilyen látogatás után nagyobb a forgalom a hatalmas, színes állatos plakátok előtt a

csoportokban, és többen forgatják a képekkel teli természeti enciklopédiákat és élük át újra és újra a látvány élményét. Patakjaink közelségében találkozunk még vízimolnárkával, szitakötővel és más vízi, vízparti élőlényekkel. Gál napja a halászat befejező napja, Gyümölcstó napja: "a hal felveti magát a vízben". Kiváló helyszín a szombathelyi Csónakázó-tó is, ahol rendszeres telepítés és lehalászás van. A csoportban eszközöket készítünk (pecabot, halak bőrből, fából) és játszunk vele.

Városunkban gólya és fecskéfészek is található és rövid sétával megközelíthető (Kisasszony napja és Gyümölcstó napja - fecskehajtó, a három melegítő - a gólya visszatérés napja). Mi is megpróbálunk sárgolyókból fecskéfészket tapasztani, vagy pingpong labdából golyót barkácsolni.

Az erdei állatokat (Gál napja - makkérés, Lukács napja - gesztenye szüret) szimulációs játékok megjelenítésével dolgozzuk fel, képeket gyűjtünk, válogatunk, csoportosítunk és kopírozunk. Idős Méhész báccsival és a szombathelyi Méhész Szak csoporttal is van kapcsolatunk. A méhész kertjében a gyerekek egy része mézet kóstol, míg a többiek hálós méhész kalapban megfigyelik a kaptárakat. Élményeink után eszközöket készítünk a csoportban nagy kalapból, gézből, virágból és Méhecske játékokat játszunk.

Az **évszakok és az időjárás** figyelése folyamatos és konkrét naphoz kötött a sok időjósok miatt. Naptár, évszak és időjárás órát készítünk, ez segíti az emlékezést, hogy a népi jóslások igazak e, ugyanakkor ezek segítségével fedezik fel a gyerekek az évszakok örökös körforgását, az események, történések újra ismétlődését. (Lőrinc napja: Ha szép idő van, ha száll az ökörnyal hosszú ősz lesz). Az időjósok rendkívül fontosak. Sok-sok megfigyelés, népi bölcsesség rejlik bennük. Ízes szóhasználat, humora színesíti gyermekeink szókincsét.

A természet szépségét minden évben a Jeli Arborétumban tett látogatásunkkor is megcsodáljuk. Igyekszünk megóvni flóránkat az értelmetlen pusztítástól és megtanítani gyermekeinket arra, hogy **kíméljük a növényi életet** is.

Azért – ha nem védett – a sorban virágzókból egy-egy kis csokor kerül néha az asztalra, amiből azután préseléssel kis mintákat ragasztunk a gyűjteményünkbe. Ugyan így teszünk az őszi terményekkel. Veteményesünk ugyan nincsen, így a növények fejlődését csak a csoportban, faládákban, illetve alkalmanként a szülők, nagyszülők kiskertjeiben figyelhetjük meg.

Gyümölcs és zöldség szüretre is rendszeresen járunk. A terményeket természetesen frissen esszük, lehetőség szerint utána feldolgozzuk, illetve befőzzük télire. (Lőrinc napja: dinnye és uborka ettől a naptól fogva nem ízes; - uborka eltevés, dinnyevásárlás dinnye dzsem befőzés) vagy például (Vendel nap a szüret kezdőnapja: szőlőszüret préselés, a mustból teszünk el télire a Dömötör és András bálra). Nagy eseményünk a Szüreti bál, ahol nagy csoportosaink kipróbálhatják a mezítláb préselés élményét is.

Lukács napján (kórházak, fürdők patrónusa), Szt. Balázs napján (betegek patrónusa) és Nagypéntek előtti héten (általános tisztálkodási nap) a tisztálkodásról, a **testrészekről, egészségről, betegségekről** beszélgetünk. Orvosi rendelőbe, mentőállomásra látogatunk, kibővítjük orvosi eszközeinket, szituációs helyzeteket teremtünk, teát főzünk (a tavasszal szedett szárított bodza, hársfavirágból, általunk szárított csipkebogyóból), és mézet kóstolunk. Rendszeresen látogatjuk az óvoda közelében lévő piacot.

Szent Gergely napján iskolákba látogatunk és ismereteket szerzünk a felnőttek munkájáról (orvos, tanár, eladó, pásztor stb.)

A **közlekedés** nem témakörönként jelentkezik a környezeti nevelésünkben, hiszen a folyamatos kirándulások alkalmával buszozunk, vonatozunk, Szt. Flórián napján tűzoltókat látogatunk, minden alkalommal gyakoroljuk a közlekedési szabályokat, láthatjuk a közlekedésben dolgozók munkáját, s a szerepjátékban újra élük élményeiket.

Matematikai tartalmú tevékenységeink is kapcsolódnak hagyományaink feldolgozásához. Összehasonlítunk és szétválogatunk halmazokat, egy-egy kiemelt tulajdonság szerint, mindig az adott hagyományhoz kapcsolódva (Gál napján: kicsi és nagy hal, Levélhullató nap: széles és keskeny levél, szüreten: piros és sárga alma); sorozatokat alkotunk, ritmikus sordíszeket készítünk (Katalin napi termésfüzér).

Összemérünk mennyiségeket, tárgyakat, hosszúságuk, tömegük, úrtartalmuk szerint (uborka eltevés: hosszú és rövid uborka, 3 rész víz - 1 rész ecet, kis üveg - nagy üveg, fél pohár só - egy pohár cukor). Különböző geometriai formákat és testeket hasonlítunk össze (tereasztal készítése). Tájékozódunk időben és térben (népi gyermekjátékok). Irányokat megkülönböztetünk (kirándulások). Számlálunk 10-ig, párosítunk, értik az ugyanannyi fogalmát (szüret, befőzés stb.)

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- A tevékenységek során a gyermekeink tapasztalatokat szereznek a növények, állatok életéről, az ezekhez kapcsolódó emberi munkálatokról, az idő múlásáról.
- Ez a tapasztalat évszakonként más és más, de évről évre visszatérő. A felsorolt lehetőségek, tevékenységek által a gyerekek egy részt megismerkednek a külső világgal, másrészt szert tesznek arra az érzelmi kötődésre, amelyet felnőve, a szülőföld szereteteként fogalmazznak meg.
- Cselekvéseken keresztül történő ismeretszerzését oda illő hangulati elemek mélyítik: mondókák, gyermekdalok, népdalok, mesék, történetek.
- Képesé válnak elemi problémák felismerésére és megoldására.
- Fejlődik a gondolatok tevékenységgel és szóban történő kifejezésének képessége.
- Előbbre jutnak az önálló tapasztalatszerzésben, véleménynyilvánításban, fejlődik kommunikációs készségük.
- A közös tevékenységek során kapcsolat teremtenek társaikkal, növekszik türelmük, erősödik akaratuk, önfegyelmük. Felébred bennük a felfedezés, tudás öröme.
- Vannak ismereteik a népszokásokról.
- Ismeretekkel rendelkeznek a családról, a családi kapcsolatokról, tevékenységekről, tudják személyes adataikat.
- Ismerik a testrészeket, érzékszerveket, ezek funkcióit, védelmét, ápolását.

Kapcsolat más nevelési területekkel:

- Valamennyi tevékenységhez kapcsolódik, az énekes anyag, a mese, vers színesíti a téma feldolgozását segíti megértését.
- A játékkal szoros összefüggésben van, mert a szerzett ismereteket a játékokban jelenítik meg, felhasználják a gyűjtött kincseiket a barkácsolás során, játékokban felhasználják azt. Matematikai tartalmú ismeretek, összefüggések megtapasztalása játékokban, játékos formában történik.
- Mozgással, hiszen a tapasztalatszerzés aktív tevékenykedés során történik, térbeli tájékozódásuk fejlődik, testsémájuk kialakul.
- Anyanyelvi neveléssel, mert ismereteiket, élményeiket elmondják, kérdéseiket megfogalmazzák.
- Néphagyományőrzéssel

11.7 Mozgás, mindennapos mozgás

Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

Mozgásigényük kielégítésével, az egészséges és biztonságos környezet megteremtésével a gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez pszichomotoros készségek, képességek kialakulásához, fejlődéséhez adunk lehetőséget.

A spontán, játékba ágyazott mozgástevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak a lehetőségét biztosítjuk minden gyermek számára az óvodai élet minden napján, figyelembe véve az egyéni képességeiket és szükségleteiket. A mindennapos testmozgás meghatározott időben jelenik meg a gyermekek napirendjében s ezáltal a mozgás, a testedzés természetes napi tevékenységgé válik számukra, ezáltal megalapozzuk a gyermekek azon igényét, hogy mozogni jó, s ha ez esetleg elmarad, érezzék annak hiányát. Válgják igényükké a mozgás!

Mindennap alkalmazható mozgásgyakorlat lehet a mászás, járás, futás, ugrás, dobás, elkapás.

Az óvodai mozgás során alkalmazott mozgásformák alkalmassá tehetik a gyermeket az életen át tartó sporttevékenység megalapozására.

A mindennapos mozgás gyakorlatai mellett korcsoportra szabott, irányított mozgásos foglalkozást is tartunk, heti egy alkalommal. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének- a pozitív énkép, önkontroll érzelemszabályozás, önkontroll, szabálykövető társas viselkedés együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás-fejlődésére.

Természetesen mindezek mellett kihasználunk minden lehetőséget a gyermekek megmozgatására, pl: udvari, játszótéri mozgásos játékok, sportvetélkedők. Minden évszakban kihasználjuk a kirándulások adta lehetőségeket, hogy minél több időt töltsenek a gyermekek a természetben.

A telet is jól ki lehet használni, nem kell a gyerekeket féltetni a hideg levegőtől, ha fokozatosan eddzük szervezetüket, és szoktatjuk hozzá az időjárás változásaihoz. A téli játékok jól megmozgatják a gyerekeket, és sok képességüket fejlesztik komplex módon.

Nevelési alapelvek

- A gyermek természetes, harmonikus egészségfejlesztő mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában
- Mozgásszükségletük kielégítése
- Esztétikus, összerendezett mozdulataik fejlesztése
- A gyermek pszichomotoros készségeinek és képességeinek alakítása a mozgásos játékok által
- A gyermekek természetes harmonikus mozgásának, testi képességének játékos formában való fejlesztésével az egészséges életvitel és a testi kompetenciák megalapozása
- A helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával a mozgás megszerettetése, a mozgáskedv fokozása.
- Fizikai erő, állóképesség, ügyesség fejlesztése.
- A helyes posztúra beállítás kialakításával, mozgásműveltség, mozgáskoordináció kialakítása.
- Testi képességek fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai

- Fektessen nagy hangsúlyt a testi nevelés terén a mozgásos gyermekjátékokra, hiszen a testi nevelés legértékesebb része a játék, általa elégíthetjük ki legjobban a gyermek természetes mozgásigényét.
- Ismertesse meg mozgáson, mozgásos játékokon keresztül a gyermekekkel a testrészeiket, fejlessze testsémájukat, téri orientációjukat, segítse elő a dominanciájuk kialakulását, lateralitásuk fejlődését, a test középvonal keresztezését.
- Törekedjen arra mivel a játék örömforrást jelent számukra, hogy mozgásos játékaikban a vidámság, önfeledtség domináljon.

- Szervezzen minél több udvari és főleg természetbeni mozgáslehetőséget, mivel a tág tér – a természeti környezet – oldott, szabadabb lehetőséget nyújt számukra.
- Biztosítsa a téli időszakban a különböző óvodán kívüli lehetőségekre alapozva a korcsolyázást, úszást, szánkózást, hógolyózást.
- Iktasson be sok futó és fogó játékot a vérkeringés és légző rendszer erősítésére, az ellenálló képesség és edzettség javítására.
- Változatos mozgásformák gyakorlásával fejlessze a tájékozódást, az egyensúlyérzéklet, a szem-kéz, szem-láb, mozgás- koordinációt.
- Biztosítsa a gyermek egészséges fejlődéséhez szükséges mozgásos tevékenységeket, játékok rendszeres alkalmazásával fejlessze az erő- és állóképességet, teherbíró képességet, helyes testtartást.
- Tegye lehetővé a változatos tornaeszközök, meglévő mozgásterápiás eszközök (pl. mozgáskotta, Ayre s eszközök) használatát.
- Teremtsen lehetőséget a prevenció, illetve korrekció célú, egyéni- vagy mikrocsoportos foglalkozásra.

A gyermek tevékenységei

Természetes mozgásokat végeznek: járás, futás, kúszás, mászás, függeszkedés, gurulás, bújás, egyensúlyozás, szökdelés, támaszkodás, ugrás, dobás, kerékpározás

Ismerik a szervezett mozgásokat is:

- gimnasztika, labda-karika-babzsák-kötél gyakorlatokat, testnevelési játékokat, mozgásos
- szabályjátékokat, mozgásos népi játékokat.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Kialakult a gyermekek nagymozgása, finommozgása, egyensúlyérzékelése, összerendezett mozgása, vízbiztonságérzete.
- Szívesen, bátran, biztonságosan és összerendezetten tudnak futni, járni, ugrani, dobni, egyensúlyozni, labdát vezetni, térérzékelésük biztos.
- Ismerik az irányokat, képesek tájékozódni a térben.
- Edzettek és teherbírókká válnak.
- Az ügyességi és szabályjátékok szabályait betartják, kialakul bennük az egészséges versenyszellem, figyelnek társaikra
- Önfegyelmük megerősödik.

Kapcsolata más nevelési területekkel

- A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabály követő társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.
- Játék során a ismerkednek és gyakorolják a mozgás alapvető elemeit.
- Zenei neveléssel, mert a mozgáskultúra fejlesztése mellett segít a térben és időben való tájékozódásban.
- Anyanyelvi neveléssel, mivel a mozgásfejlesztés hatalmas nyelvi anyagot is feltételez. Az átélt mozgás és annak megfogalmazása erős késztetést jelent a gyermeknek az élményei elmondására.
- Fejlődnek, gazdagodnak a gyerekek közötti kommunikációs kapcsolatok.
- Közösségi neveléssel, mivel fejlődik a gyermek alkalmazkodó képessége, egymásra figyelése, valamint alakulnak a személyiség akarati tulajdonságai is. Kialakul az együttműködési képesség és az egészséges versenyszellem, segítőkészség, önfegyelem, szabálytudat kitartás, önbizalom, pozitív hozzáállás.

11.8 Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tanulással sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű játékos tevékenység (az önkiszolgálás, segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás).

Nevelési alapelvek

- A gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan attitűdök, készségek és tulajdonságok kialakítása, melyek a munka örömteli végzése által pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát és a kötelességek teljesítését.
- A gyermek együttműködésének, szervezőképességének fejlesztése.
- Saját és mások munkájának megbecsülésére és elismerésére való nevelés.

Az óvodapedagógus feladatai

- Ismertesse meg a munka eszközeit, azok ésszerű használatát, a munka legcélszerűbb fogásait, azok sorrendjét, a munka ellenőrzésének módjait.
- Teremtse meg az önálló munkavégzés lehetőségeit. Csak olyan munkát bízjon a gyermekekre, amelyet megerőltetés nélkül képesek elvégezni.
- Ösztönözze a gátlásos, visszahúzódozó gyermekeket, a közös tevékenységekben való részvételre.
- Folyamatos, reális – a gyermek saját magához mért – fejlesztő értékeléssel segítse a gyermekek személyiségfejlődését.
- Gyermekek segítőkészre nevelése.
- Erősítse a gyermekekben a munka szükségességének érzését, nélkülözhetetlenségének felismerését.
- Biztosítsa a gyermekeknek a még el nem sajátított munkafogások gyakorlását.
- Az óvoda lehetőségei alapján tartalmilag gazdag, változatos feladatokat adjon a gyerekeknek.
- Biztosítsa a munkához a nyugodt, kiegyensúlyozott légkört.
- Tudatosítsa a munka célját, hasznosságát.

A gyermek tevékenységei

A néphagyomány őrzés munka jellegű tevékenységeinek gyakorlása során a gyermek tapasztalatokat, jártasságokat szerez. A néphagyományőrző életmód tevékenységei gazdagítják a gyermek cselekvési lehetőségeit. A természet közelségben a természetes anyagok használata során, a rendszeresen visszatérő munkálatok ráébresztik a gyereket arra, hogy az emberi élet velejárója egy-egy adott cselekvéssor.

- A naposság közösségi megbízás, melynek során a gyerekek olyan munkát végeznek, amelyek nélkülözhetetlen a csoport életében. A naposság feladattudatot feltételez, figyelem összpontosítást igényel.
- Az alkalomszerű munkák időről-időre szabályosan ismétlődnek. Ilyenek tekinthetők a környezet rendjének biztosítása, segítség az óvónőnek, egymásnak és a kisebbeknek, ajándékkészítés és egyéb megbízások. Munkáink nagy része kapcsolódik a népi kalendáriumunk tevékenységeihez (süteménysütés, csíráztatás stb.).
- Az őszi szüret és betakarítás ideje. Dióverés, gesztenyeszedés, kukoricatörés, mind-mind komoly munkatevékenység, ami egy egész éves munkafolyamat része, s hasznát is magunk élvezzük egész télen.
- A tél az ünnepsorozatra való készülődés jegyében telik. Hurka vagy mézeskalácssütés, szaloncukor készítés, gyertyaöntés, az ünnep jelképeinek elkészítése a csoport díszítéséhez, az ajándékok elkészítése, csomagolása, mind olyan tevékenységek, amiben valamennyi gyermek örömmel vesz részt.

- A tavasz a tisztálkodás ideje a néphagyományban is. Mi is kitakartjuk a babakonyhát - szobát, kockázót, játékokat, udvarrészünket.
- Növény és állatgondozáskor azok életfeltételeinek megteremtésével foglalkoznak a gyerekek. Veteményeskertünk nem lévén télen és tavasszal a csíráztatás-hajtatás a teremben, ablakpárkányon, faládákban történik.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen közreműködnek a csoportszoba rendjének fenntartásában, udvari játékszerek elrakásában.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésében.
- Képesek az önkiszolgálásra, saját szükségletük önálló kielégítésére.
- A játékerületeket céljaiknak megfelelően használják és rendben tartják.
- Megbecsülik mások munkáját, szívesen segítenek társaiknak.
- Örömet okoz számukra a sikeresen elvégzett munka.

11.9 Tanulás

A TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

Az óvodában játékba integrált szervezett tanulási tevékenységről beszélünk, mely jelentős részben utazásos, spontán tevékenység, amely az egész személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

Az egész nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimultán környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett, komplex módon megszervezett tevékenységi formákban valamint az iskola előkészítő fejlesztő tevékenységekben (naponta összesen 45 perc) személyre szabott pozitív értékeléssel biztosítja a gyermekek érdeklődésének felkeltését és fenntartását.

Óvodáskorban a játék és a tanulás teljes mértékben összefonódik. Játék közben észrevétlenül, örömmel és önként tanulnak. Közben fejlődnek a képességeik, bővülnek és rendeződnek tapasztalataik, gazdagodik a személyiségük.

A megszerzett tudás eredményeként az óvodában eltöltött 3 ill. 4 év alatt -- és egyéni érésük következményeként -- a gyerekek elindulnak az érzelmileg motivált cselekvő gondolkodási szintről a fogalmi gondolkodás kialakulásának útján, s megalapozódnak az iskolakezdéshez szükséges kompetenciák.

A tanulás előforduló formái

- játékos, cselekvésbe ágyazott tanulás
- utánzásos minta - és modellkövetéses magatartás és viselkedés tanulás, szokások alakítása
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- gyakorlati problémamegoldás
- spontán játékos tapasztalatszerzés
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés

Nevelési alapelvek

- Az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak meglévő ismereteinek bővítése, rendszerezése.
- Az iskolakezdéshez szükséges kompetenciák, attitűdök megalapozása.
- Szókincsük bővítése, beszédük, fantáziájuk, gondolkodásuk, kommunikációs technikáik fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire építve, teremtsen elfogadó, szeretetteljes, ingerdús légkört a gyermekek számára, melyben biztosított az önkéntelen tanulás lehetősége.
- Rendszerezze, bővítse a gyermek spontán szerzett tapasztalatait.
- Bontakoztassa ki az iskolakezdéshez, majdani tanuláshoz szükséges képességeket, készségeket különböző területeken alkalmazott komplex, változatos, játékos módszerkombinációk alkalmazásával.
- Törekedjen a gyermek kreativitásának, erősítésére, önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztésére.
- Vegye figyelembe a gyermek aktuális fizikai és érzelmi állapotát. Szükség esetén rugalmasan változtasson előzetes tervein, elképzelésein.
- Tudatosan építsen az ismeretszerzés egymást követő lépéseire (megismerés, tapasztalatszerzés, rögzítés, gyakorlati alkalmazás és értékelés).
- A gyerekek természetes kíváncsiságára, megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, önkéntelen figyelmére építve differenciáljon, fejlesszen.
- Motiváljon a részvételre, kitartásra, az eredmény elérésére.

A szervezett tanulás munkaformái

- Mozgás
- Verselés, mesélés
- Külső világ tevékeny megismerése, matematikai tartalmú tapasztalatszerzések
- Ének zene, énekes játék, gyermektánc
- Vizuális technikák, rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- Képes különböző gondolkodási műveletekre: következtetés, gondolkodás, ítéletalkotás.
- Szívesen vesz részt a tervezett, szervezett, kezdeményezett, irányított játékokban, tevékenységekben.
- Felismeri az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket.
- Szándékos figyelmét tudja irányítani, fokozatosan növekszik annak tartama, terjedelme, tartóssága, erőssége, könnyebbé válik a megosztás és az átvitel.
- Feladattudata kialakult.
- Önálló, tevékeny.
- Képes az ismeretek szándékos bevézésére, felidézésére.
- Szókincse, beszéde változatos, gondolatait, érzelmeit érthetően, mondatot alkotva fejezi ki.
- Képessége folyamatosan fejlődik. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik.

Kapcsolat más nevelési területekkel:

A tanulás a teljes óvodai élettevékenységben megjelenik.

11.10 Egyéb tanfolyamaink

Az óvodánkban a szülői igények kielégítésére számos tanfolyamot szervezünk, melyek szakmai és pedagógiai kontroll alatt működnek. Ezeket a tanfolyamokat külső szakemberek vezetik, akik meghatározzák a feladatokat, tevékenységeket és módszereket. Ezekről a lehetőségekről folyamatosan tájékoztatjuk a szülőket.

- **Úszásoktatás**ra minden nagycsoportosnak lehetősége van, ingyenesen jár a hatodik életévüket betöltő gyermekeknek a Szombathelyi Önkormányzat jóvoltából. Mivel nem helyben van az oktatás, az óvoda vállalja a foglalkozásra való óvónői kíséret.
- A **hitoktatás**nak az óvoda helyet biztosít.
- A **logopédiai ellátás** minden gyermek számára térítésmentes.

Fizetős tanfolyamok:

- A **korai idegen nyelvvel** való ismerkedés a szülők igényei szerint négyéves kortól kérhető. Vizsgával rendelkező óvónők tartják heti egy alkalommal fél órás időtartamban.
- **Táncoktatás** is folyik óvodánkban, ami nagy népszerűségnek örvend. Heti 1 alkalommal 1 órában táncpedagógus foglalkozik gyermekeinkkel.
- **Korcsolyaoktatás** nagycsoportos gyermekeinknek óvónői kíséret mellett a műjégpályán.

12 A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek a, különleges bánásmódot igénylő gyermek:

- sajátos nevelési igényű gyermek;
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek;
- kiemelten tehetséges gyermek;
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében legmeghatározóbb a gyermekek egyénre szabott fejlesztésének és fejlődésének biztosítása. Minden gyermek esetében fontos a legoptimálisabb módszertani lehetőségek és differenciált fejlődési útmutatók megismerése, ezek hasznosítása a közös fejlesztőmunka során.

„Lehet a gyermeket könyvből nevelni, de minden gyermekhez más könyv kell.” (Thomas Gordon)

„A gyermekkor évei azok az esztendőik, amikor a szív a legérzékenyebb, leghajlékonyabb. Amit oda elültetnek, azt aligha lehet valaha is onnan kipusztítani.” (J. F. Oberlin)

Ezek a csodaszép gondolatok is alátámasztják azt a tényt, hogy a gyermekkor emberi létünk egyik legszenzitívebb periódusa, sérülékeny, de minden szépre és jóra nyitott időszak. Kivételes lehetősége életünknek, hogy mi óvodapedagógusok - ha rövid időre is- de a gyermekek életének részévé válhatunk és szerető gondoskodásunkkal szívükben mély nyomot hagyhatunk. Felelősséggel kezeljük ezt a csodálatos megbízatást, bármely gyermekről legyen is szó.

12.1 Sajátos nevelési igényű gyermek (SNI)

(A fogalom meghatározások 2011.évi CXCV. törvény 4.§ alapján történtek.)

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartászavarral) küzd.

A kisgyermek csodás világa sokkal toleránsabb közeg, mint a felnőtteké. A gyermekek szinte természetesnek tekintik azt, ha valamelyik társuk különbözik tőlük valamiben. Nyitott odafordulás és őszinte empátia rejtőzik bennük, elfogadják társuk másságát, bármiről legyen is szó. Ha szükséges kétszer-háromszor is elmondják ugyanazt az instrukciót nagyothalló pajtásuknak, hogy Ő is átélje velük a játék csodálatos élményét, bepillanthasson varázslatos világába. Olyanok a gyermekek, mint a mesebeli kis manók, akik varázsserejüknek köszönhetően mindig önzetlenül segítenek, bármikor van szükség rájuk. Amelyik óvodai csoportban előfordul valamilyen sajátos nevelési igényű gyermek, ott az ép társak egész kicsi korban megtanulják elfogadni az egyéni különbségeket. Megalapozódik a mások iránti felelősségérzetük, empátiájuk és sokkal érzékenyebbé válnak más ember nehézségei iránt.

A sajátos nevelési igényű kisgyermek pedig átveheti társai magatartásmintáit, nagyobb eredmények elérésére törekszik és önállósága is nagymértékben fejlődik. Alkalma adódik arra, hogy önbizalma erősödjön, szembesüljön a saját, csoporttársaktól eltérő, valamely képességterületen kiemelkedő teljesítményében.

A kisgyermekek alapjában véve őszinték és feltétel nélkül tudnak szeretni, akárcsak az édesanyák. Azért szeretik sérült társukat, mert egyszerűen van, létezik számukra, nem pedig attól függő a szeretetük, hogy hozzájuk képest a másik kisgyermek milyen? Bármilyen jellegű fogyatékosággal élő gyermek az átlagosnál sokkal ragaszkodóbb, szeretetét még inkább kimutatja a felé segítő kezet nyújtó környezetnek.

Nevelési alapelveink

- Óvodapedagógusaink a legjobb szakmai és módszertani tudásukat adják a differenciált, egyéni fejlesztések biztosítása érdekében.
- Biztosítjuk mindazokat a feltételeket, melyek nélkülözhetetlenek a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai neveléséhez, az egyénre szabott fejlődési tempó érvényesítéséhez, az egyéni képességek differenciáltabb megítéléséhez.
- Megteremtjük az elfogadó magatartásra épülő, szeretetteljes, toleráns környezet feltételeit, az óvodáskorú gyermek számára oly fontos érzelmi biztonságot.
- Az egyéni fejlődés figyelembevételével megszervezzük minden kisgyermek számára, az önmagához képest történő fejlődés lehetőségét.
- Törekszünk arra, hogy pedagógiai munkánkban a reánk bízott gyermekek érdekének érvényesítése „mindenek felett” megvalósuljon.

Az óvodapedagógus feladatai a sajátos nevelési igényű gyermekek integrációja esetén:

- Biztosítsa gyermek egyéni képességeinek kibontakozását, személyiségfejlődését, alakítsa ki az érzelmi biztonságra épülő, derűs és szeretetteljes légkört.
- Értelmezze a szakértői bizottság által kiállított szakértői véleményt a gyógypedagógus kollegákkal, és biztosítsa a közös fejlesztési területek és módszerek kijelölését, folyamatos kooperatív fejlesztőmunkát.
- Érvényesítse a különleges, egyéni bánásmódot, az egyénre szabott fejlődési tempó biztosítása mellett, valósítsa meg a sajátos feltételekkel rendelkező különleges neveléshez való jogot.
- Alkalmazza az inkluzív pedagógiai módszereket a csoport nevelésében, teremtsen lehetőséget az együtt nevelkedésre.

- Járuljon hozzá a pozitív és befogadó környezet feltételeinek megteremtéséhez, nyújtson modellkövető magatartást a kollegákkal, a szülőkkel és a gyermekekkel.
- Tájékoztassa a közösséget a szülőkkel és csoporttársakkal történő megbeszélés során a sajátos nevelési igényű gyermek elfogadására vonatkozó lehetőségekről.
- Konzultáljon rendszeresen az utazó gyógypedagógussal, folyamatos tartson kapcsolatot a gyermek fejlődése érdekében, egyeztessen a közösen kijelölt célok és elért eredményekről, alkalmazza a szükséges korrekciókat.
- Végezzen kutatómunkát a csoporton belüli sajátos nevelési igényű gyermek problémakörével kapcsolatban, a még hatékonyabb pedagógiai munka érdekében.
- Nyújtson segítséget a kisgyermek szülei számára gyermekük másságának elfogadásában, iránymutatás az otthoni fejlesztéshez.
- Vegye igénybe a fejlesztőterápiát a speciális ellátást biztosító szakszolgálat segítségével, és előzze meg a fejlődésben akadályozott, eltérő rész-képesség fejlődésű gyermekek esetében a tanulási zavar kialakulását.
- Dolgozza ki az egyéni fejlesztési ütemtervet a gyógypedagógusok és az óvodai fejlesztő pedagógus segítségével, és ezeket rögzítse a tervezés óvodai dokumentációjában.
- Csökkentse a sajátos nevelési igényből eredő hátrányt, teremtsen meg a pedagógiai célú habilitáció (képességfejlesztés, az elvesztett képességek pótlása) és rehabilitáció (a megmaradt képességek fejlesztése) lehetőségeit, biztosítsa a speciális szakellátást.
- Intézményünk, az Alapító Okiratban foglaltaknak megfelelően az alábbi SNI gyermekek együttnevelésére jogosult, aki:
  - érzékszervi látássérült, hallássérült,
  - enyhe fokban értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos,
  - autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd.

12.2 Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (BTMN)

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítva jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati akadályokkal, a tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Az ilyen jellegű akadályokkal küzdő óvodáskorú gyermek játéktevékenysége tükröt tart az otthoni környezet diszfunkcionális működésére. Mindezen a tényezők nagymértékben eredményezik a gyermeki viselkedés másságát, devianciáját. A kisgyermek sérült pszichés állapota kiváltó tényezőként lehet jelen, de súlyos következményként is szerepelhet tanulási zavar formájában.

Tünetcsoportok:

- figyelem koncentrációs zavarok (könnyen elterelhető, ingadozó figyelem)
- viselkedési devianciák (hiperaktivitás, kényszermozgások, agresszivitás)
- térészlelési-és térorientációs problémák (testséma- és testkép zavarai, iránytévesztések)
- nyelvi fejlettség és- beszédproduktum zavarai (artikulációs- és beszédképzési nehézségek)

Nevelési alapelveink

- A gyermekek komplex fejlesztése érdekében figyelemmel kísérjük az érzelmi, értelmi, akarati, szociális és mozgásfejlettségi mutatókat.

- Biztosítjuk az empátikus, befogadó környezet pozitív személyiségfejlesztő hatásait, a társak modellnyújtó viselkedését, segítjük a „másság” elfogadását.
- Szükség esetén megteremtjük a speciális szakemberekkel történő kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás lehetőségeit, a pedagógiai titoktartást minden gyermek esetében érvényesítjük.
- Lehetőséget nyújtunk a játék sokrétű személyiségfejlesztő és- terápiai hatásának kihasználására, a viselkedési devianciák csökkentése érdekében.
- Pozitív értékeléssel törekszünk a helyes viselkedési szokások erősítésére, az egyéni bánásmód érvényesítésére. Felmenő rendszerrel biztosítjuk a gyermekek számára az óvodapedagógusok személyi állandóságát.

Az óvodapedagógus feladatai

- Ismerje fel a gyermek problémáját, szükség szerint vegye fel a kapcsolatot speciális szakemberrel.
- Fogadtassa el a „másságot” a gyermekek, szülők és dolgozók körében
- Emelje ki a gyermek pozitív megnyilvánulásait kiemelésével konkrét dicsérettel, buzdítással, reális értékeléssel.
- Törekedjen a szülővel történő folyamatos kapcsolattartásra, közös konzultációk alkalmával szakszerű tanácsadásra, családlátogatásra, fogadóórák lehetőségének biztosítására.
- Vegye figyelembe a gyermekek speciális igényeit, a minél teljesebb közösségbe történő beilleszkedés lehetőségeinek megteremtésével.
- Alakítson ki olyan szeretetteljes légkört, melyben a gyermekek érzelmi biztonságban élnek. Segítse elő társas kapcsolatainak alakulását, a csoporttársakkal történő elfogadtatását, biztosítson elfogadó és következetes nevelést.
- Biztosítsa a feltételeket az eltérő részképesség fejlődésű gyermekek szakellátására vonatkozóan, a tanulási zavar kialakulásának megelőzésében, egyéni hátrányok csökkentésében, korrekciójában.
- Teremtse széleskörű mozgáslehetőséget, kellően motivált, tevékeny légkört a prevenció érdekében.

12.3 Kiemelten tehetséges gyermek

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki átlagon felüli, speciális képességek birtokában, magas fokú kreativitással rendelkezik és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

A tehetséges gyermek időben történő észrevétele és felismerése nagyon fontos tényező óvodai nevelésünkben. Minél hamarabb észleljük a kiemelkedő adottságokat, képességeket, annál többet tehetünk a kibontakoztatásért.

Vannak olyan gyermekek, akik kevesebb energia befektetésével, sokkal gyorsabb tempóban haladnak és messzebbre jutnak el bizonyos területeken, mint kortársaik. Vele született adottságaik és a pozitív, inspiráló környezeti hatások eredményeként, valamely képesség területen kiemelkedő teljesítményre képesek. Úgy is hívhatjuk Őket, kis „tehetség ígéretnek”. Szenvédélyes érdeklődést mutatnak egy meghatározott terület iránt, rendkívüli kitartással és meglepő pontossággal foglalkoznak egy adott dologgal.

Nevelési alapelveink

- Differenciált ismeretadás, egyéni teljesítménytől függő feladatnyújtás biztosítása a tehetséges gyermek önmagához mért fejlődése érdekében.
- A gyermeki kipróbálás lehetőségeinek megteremtése, önálló gondolatokhoz és saját döntéshozatalhoz szükséges kreatív, támogató környezet biztosítása.
- Játékosság és gyermekközpontú szemlélet érvényesítése a gyermek kíváncsiságának, megismerési vágyának sokoldalú kielégítésére.

- A legjobb tudása szerinti tehetséggondozó fejlesztőmunka lehetőségeinek és tárgyi feltételeinek megteremtése, minden óvodapedagógusra vonatkozóan.

Az óvodapedagógus feladatai

- Vegye észre a kisgyermek átlagostól eltérő, különleges képességeit, tehetségre utaló jegyeit, többlet teljesítményének kibontakoztatására.
- Elégítse ki a gyermek fokozott érdeklődésének, a változatos tevékenységek felkínálására, saját képességeinek és határainak megismerésére.
- Teremtse ingerekben gazdag környezet, széleskörű lehetőségek felkínálásával a gyermek teljesítményének növelésére, intenzív fejlesztésre.
- Biztosítson differenciált, egyéni teljesítményre épülő feladatnyújtást a képességeknek megfelelően, tudatos felkészültséget és fejlesztőmunkát a tehetség gondozása érdekében.
- Tájékoztassa a tehetséges gyermek szüleinek a közös fejlesztőmunka érdekében.
- Biztosítson kiegyensúlyozott, elfogadó és kellően motivált légkört a tehetség kibontakoztatására.
- Kísérje figyelemmel az önálló döntések és a gyermeki gondolatok megszületését, kínáljon fel különféle megoldási lehetőségeket a választási lehetőségek biztosításával.

A kiemelkedő képességgel rendelkező gyermekeink tehetséggondozása számunkra úgy is megjelenik, hogy sokszínű tevékenységi formában biztosítjuk a gyermekek számára az egyéni megmérettetés lehetőségét. Sport-és mozgásos versenyeken, vers-mesemondó és rajz versenyeken történő aktív részvétellel adunk lehetőséget, melyekkel alkalmat teremtünk a pozitív megerősítésre, az önbizalom növelésére és nem utolsósorban a kudarcűrő képesség fejlesztésére is

12.4 Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

A gyermekvédelmi törvény értelmében, hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a szülő, a családba fogadó gyám iskolai végzettsége alacsony, legfeljebb alapfokú végzettség,
- a szülő, gyám alacsony foglalkoztatottsága,
- az elégtelen lakáskörülmények.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, aki esetében a fenti három körülmény közül legalább kettő fennáll.

Nevelési alapelveink

- A család tiszteletben tartása, tapintatos és személyre szóló kapcsolat kialakítása, közös együttműködés biztosítása.
- Differenciált bánásmód érvényesítése minden nevelési területen, óvodai tevékenység rendszerünk komplex egységében.
- Gyermekközpontú és családorientált szemlélet kialakítása, az egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség érvényesítése.
- Játéktevékenység terápiás hatásainak, minden időben és helyzetben felhasználható képességfejlesztő hatásainak érvényesítése.
- Rugalmasan kialakított folyamatos napirendünkkel, a gyermeki tevékenységek egyéni tempójának és teljesítőképességének biztosítása.
- Óvodai életünk megszervezésénél maximálisan figyelembe vesszük a gyermeki jogokat, a gyermekek aktuális szükségleteit.

Nevelési alapelveinket az alábbi idézet gyönyörűen, valóságként fogalmazza meg. Minden lényeges tényezőt magában foglal, melyek biztosítása alapvető kötelességünk a reánk bízott kisgyermek számára .

„Ha a gyermek együtt él a jóváhagyással, megtanulja szeretni magát. Ha a gyermek együtt él az elfogadással, megtanul szeretetre lelteni a világban. Ha a gyermek együtt tud élni a barátságossal, megtanulja, hogy a világ olyan hely, ahol jó élni. Ha a gyermek együtt él a nyugodt derűvel, megtanulja, hogyan találjon lelki békét.” (Dorothy Law Nolte)

Az óvodapedagógus feladatai

- Biztosítsa a gyermekek harmonikus személyiségfejlődését, differenciáló módszerek és- egyéni bánásmód alkalmazásával.
- Biztosítson a hátrányos helyzetű gyermek egyéni képességeihez és érési folyamatához igazodó, speciális fejlesztést. Dolgozzon ki fejlesztési tervet, a gyermek felzárkóztatására az életkorának megfelelő eszközök segítségével.
- Tartson folyamatosan kapcsolatot, törekedjen az információ cserére a gyermekvédelmi felelőssel, és a z óvodán kívüli szervezetekkel, szakszolgálatokkal.
- Kísérje figyelemmel a gyermek, ismerjem meg a körülményeit, szociális hátterét.
- Biztosítson komplex pedagógiai ellátást a szociális hátrányok kompenzálására, a gyermekek esélyegyenlőségének megvalósítására.
- Tanúsítson a szülőkkal szemben kölcsönös tiszteleten alapuló, elfogadó és segítő kezet nyújtó magatartásformát, kulturális igény szintjüknek növelésére.
- Segítse a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedését, emberi méltóságának és jogainak biztosítását.

13 A GYERMEK EGYÉNI FEJLŐDÉSÉNEK MÉRÉSI-, ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Célunk a gyermeki játékszabadság figyelembevételével és tiszteletben tartásával az egyéni képességek olyan szintre történő fejlesztése, hogy a környezetében jól eligazodó, jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkező, iskolai életre alkalmassá váló gyermekeket neveljünk.

Feladatunk a gyermekek folyamatos megismerése, fejlődésük folyamatos nyomon követése, fejlődési körülmények biztosítása.

Minden egyes gyermekhez meg kell találunk azokat az eszközöket módszereket, amelyekkel biztosítani tudjuk fejlődésüket. A szülőket folyamatosan tájékoztatjuk gyermekeik fejlődéséről. Indokolt esetben fogadóórát kér a szülőktől, vagy fogadóórát biztosít számukra személyes beszélgetés lehetőségével.

Az óvodai nevelés feladata

- szociális képességek
- verbális képességek
- testi képességek
- értelmi képességek fejlesztése

A fejlődés nyomon követése

- megfigyelési szempontok az óvodapedagógus tapasztalatai és jegyzetei alapján
- kérdések, beszélgetések, cselekedtetés, feladatok, a gyermek játéka és tanulási tevékenysége alapján, főként spontán, alkalmanként szervezett helyzetekben valósul meg.

Óvodánkban olyan fejlettségi szintet rögzítő mérőlapokat dolgoztunk ki, amelyekkel biztosítjuk a gyermekek teljes körű mérését, így értékelhetővé válik a gyermekeink fejlődése. A mért adatokat írásban rögzítjük, majd fogadóórán a szülőkkel egyénileg ismertetjük, azt aláírásukkal igazolják.

Az óvodapedagógus tájékoztatást készít a gyermek fejlődéséről, valamint javaslatot tesz a további fejlődéshez szükséges fejlesztés feladatairól.

Az egyéni fejlődés-fejlesztés dokumentumai

Gyermekenként külön dossziében gyűjtjük a rá vonatkozó feljegyzéseket, folyamatosan használva az OviKRÉTA kötelező elemeit.

- az óvónők megfigyeléseit,
- a tervezett fejlesztés programját,
- a gyermek anamnéziséit,
- mérési eredményeket,
- orvos, védőnő, pszichológus, logopédus észrevételeit.

A feljegyzéseket dátummal, kézjeggyel látjuk el.

14 A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

- A gyermekvédelem a gyermek testi, szellemi, erkölcsi, anyagi érdekeit előmozdító szociális, jogi, egészségügyi, pedagógiai intézkedések összessége.
- A gyermekek védelmét ellátó szervezetek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel, segítséget nyújtanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez.
- Gyermekintézményként teljesen magától értetődő, hogy programunk fontos és kiemelt feladatként kezeli a rászoruló családok és gyermekek megsegítését, a gyermeki jogok tiszteletben tartását és a prevenció folyamatának biztosítását.
- Gyermekvédelmi pedagógiai tevékenységünk kiterjed a gyermekekre ható ártalmak kiküszöbölésében, testi-lelki, erkölcsi károsodás elleni védelemben.

A gyermek hátrányos helyzetének és veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok:

- Környezeti ártalom: italozó, erkölcstelen, bűnöző életmód
- Anyagi jellegű veszélyeztetettség: tartós munkanélküliség
- Egészségügyi okok: epilepszia, lázgörcs, szívmitét, érzékszervi, mozgásszervi rendellenességek
- Megromlott családi kapcsolatok: válás előtti és utáni időszak, rossz házasság
- Nevelési hiányosságok
- Szülő tartós betegsége: nagybeteg családtag, ideg- vagy elmebetegség.

14.1 A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az óvodánk a pedagógiai program megvalósítása során kiemelt figyelmet fordít az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkóztatás követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre. Ezek az intézkedések visszaköszönek a teljes óvodai ellátásban, **a 8.1**

Óvodaképben megfogalmazott elvek szerint, különösen kiemelve:

Óvodánkban tilos a jogellenes elkülönítés minden formája.

Az egyenlő bánásmód követelménye érvényesüljön:

- Az óvodai nevelésbe történő bekapcsolódás feltételeinek meghatározásakor, a felvételi kérelmek elbírálásánál.
- Az óvodai szabályrendszer megállapítása és a követelménytámasztás során.
- A teljesítmények értékelésénél.
- Az óvodai neveléshez kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során.
- A különböző juttatásokhoz való hozzáférés során.
- Az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során.

15 GYEREKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK

Óvodai gyermekvédelmi munkánkat alapvetően a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény és a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII.23.) Korm. rendeletben foglaltak határozzák meg. A gyermekvédelmi munkaterv ezen törvények, rendeletek, és a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályok figyelembevételével készül.

Óvodánk kiemelten figyelmet fordít arra, hogy a gyermekek mindenkifelett álló érdekeit és jogait érvényesítse, képviselje, és megóvja.

A gyermekvédelem célja segítségnyújtás a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének családba nem történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése vagy megszüntetése. Óvodánknak, mint segítő intézménynek a feladata, hogy a gyermekvédelem lehetőségeit és eszközeit preventív- cselekvő szinten megismerje és alkalmazza, azon oknál fogva, hogy az óvodai nevelés a családi nevelést kiegészíti, segíti és támogatja.

Gyermekvédelmi munkánk tartalma

- Intézményünkben a gyermekvédelmi munka koordinálását a gyermekvédelmi felelős látja el. Évente felmérést készít a gyermekek családi helyzetének megismerése érdekében. Az erről készült helyzetelemzés alapján felveszi a kapcsolatot a családsegítővel, a gyermekjóléti szolgálattal és szükség esetén a gyámügyi szervekkel.
- A gyermekvédelmi felelős ismerteti az óvodapedagógus kollegákkal a törvényi szabályozásokat és felhívja a figyelmet a jelzési köteleességre a gyermek veszélyeztetettsége esetén. Folyamatosan konzultál kollegáival az aktuális problémákról és ennek eredményeként intézkedéseket tesz a megoldások keresésére. Figyelemmel kíséri a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatási programjának eredményességét.
- A gyermekvédelmi felelős kötelessége, hogy az óvodába járó fogyatékos, tartósan beteg gyermekeknek biztosítsa a fejlődését és személyiségének kibontakoztatását segítő, különleges bánásmódhoz való hozzájutását.
- A gyermekvédelmi felelős a nevelési év elején tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi tevékenységről, fogadóórájáról és arról, hogy probléma esetén milyen óvodán kívüli, gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézményeket kereshetnek fel. Folyamatosan kapcsolatot tart a Pedagógiai Szakszolgálattal, a Szombathelyi Járási Gyámhivatallal a gyermekek nyilvántartását illetően. Szükség

esetén egyeztet a jegyzővel vagy az önkormányzat illetékes előadójával is. Amennyiben a gyermek veszélyeztetettségének megakadályozása akadályba ütközik, intézkedést kér azoktól a szakemberektől, akik illetékesek a gyermek problémáinak megoldásában.

- A gyermekvédelmi felelős nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket, a családdal kapcsolatos intézkedéseket és azok eredményességét. Folyamatosan ellenőrzi a nyilvántartásba vételt vagy a megszűnés okait. Javaslatot tesz a különböző segélyezési formákra, segít a segélykérelmek és a környezettanulmányok elkészítésében, amennyiben indokolt.
- Segíti az óvodapedagógusok felderítő munkáját, szükséges esetekben családlátogatáson vesz részt velük, összehangolja és koordinálja a gyermekvédelmi tevékenységeket.

Gyermekvédelmi feladataink

- A gyermekvédelmi törvény ismerete és annak betartatása valamennyi az intézményben dolgozó pedagógus számára.
- A gyermek érdekeinek képviselése.
- Gyermeki személyiség teljes kibontakoztatása, gyermeki jogok és alapvető szabadság tiszteletben tartása az óvodán belül, szükség esetén óvó- védő intézkedésekre való javaslattevés.
- Az óvoda kötelessége az intézménybe járó fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek biztosítani a fejlődést és személyiségnek kibontakozásához szükséges különleges ellátáshoz való hozzájutását.
- Veszélyeztetett, hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek segítése, nyomon követése az óvodába kerüléstől, felzárkóztatási programjuk sikerességének figyelemmel kísérése, ellenőrzése, segítése.
- Gyermekvédelmi észlelő és jelzőrendszer tagjaival, szerveivel való együttműködés.
- A gyermek védelme, veszélyeztetettségének megelőzése (prevenciók törekvések), figyelemmel kísérése és megszüntetése. Rendszeres együttműködés intézményünk gyermekvédelmi felelősével a gyermekek megóvása érdekében.
- A hátrányt okozó tünetek feltárása, a lemaradás mértékének és minőségének meghatározása, szükség esetén szakember bevonása (2018.09.01.-től a GYVT 40§ értelmében az óvodákba kihelyezett szociális segítő munkatárssal való kapcsolatfelvétel).
- Indulási hátrányok felmérése, kompenzációs terv készítése, a tehetséggondozás elősegítése.
- A játékos eszközökkel és módszerekkel történő hatékony óvodai fejlesztés megteremtése. Az óvoda, mint fejlesztési színtér széleskörű lehetőségeinek kiaknázása, a sikeres iskolakezdéshez szükséges fejlettségi szint elérésének elősegítése. Óvodánkban fejlesztő pedagógus is foglalkozik a hátrányos helyzetű gyermekekkel, mert ezeknek a gyermekeknek problémás körülményeik következtében intenzív fejlesztésre van szükségük a lemaradások kompenzálására.
- A gyermekvédelmi ellátáshoz szükséges nevelő-oktató munka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtése, gyermekbalesetek megelőzésére vonatkozó intézkedések, a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezése.
- A gyermekek rendszeres óvodalátogatásának figyelemmel kísérése, szükség esetén a hiányzások jelzése, javaslattevés a szükséges további intézkedésekre.
- Családokkal való személyes empatikus kapcsolattartás, melynek alapja a bizalom.
- Megfelelő tájékoztatás nyújtása a szülők felé a szociális juttatásokról és kedvezményekről (óvodáztatási kedvezmény, gyermekvédelmi kedvezmény stb.).
- A családi körülmények figyelemmel kísérése, a szükséges családlátogatások és fogadóórák lehetőségének megteremtése. A szülőkkel történő folyamatos kommunikáció, bizalmas viszony meghatározásával a problémák közös megoldása. Az óvoda és a család közötti partneri viszony kialakítása, a titoktartási kötelezettség érvényesítése minden kérdésben.
- A család életkörülményeinek és szociális helyzetének figyelemmel kísérése, a krízishelyzetben történő együttműködés és segítségnyújtás. Biztatás a közös munka sikere érdekében, a szülők önbizalmának és pozitív énképének erősítése.

- A gyermek családban történő nevelésének elősegítése, segítségnyújtás a család számára a kisgyermek anyagi-és erkölcsi hátterének biztonsága érdekében. A szülők rendszeres tájékoztatása a családközelgésében hozott pénzübeli támogatási rendszerekről, a segítséi módokról és ezek lehetőségeiről.
- Szükség esetén fontos az óvodai törődés kiegészítése a külső, szakirányú segítségnyújtással. Gyermekvédelmi munkánkhoz szükséges a speciális, szakszerű segítség igénylése az alábbi szervezetektől és intézményektől:
  - Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermekjóléti Szolgálat
  - Megyei Jogú Város Önkormányzata, Egészségügyi és Közszolgálati Osztály, Szociális és Családvédelmi Iroda
  - Szombathelyi Járási Gyámhivatal
  - Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ, Vas Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szombathelyi Tagintézménye
- Egyenlő bánásmód gyakorlásával a hátrányos megkülönböztetés elkerülése, a gyermeki személyiség és az emberi méltóság tiszteletben tartása. Pedagógiai munkánk során a gondolati-, lelkiismereti-, vallásszabadsághoz való jog gyakorlásának biztosítása.
- Kiegyensúlyozott, empatikus légkör biztosítása minden gyermek számára az optimális fejlődés érdekében. A kisgyermek esetleges testi-, hangulati-, viselkedésbeli változásainak figyelemmel kísérése, a kiváltó okok keresése.
- Személyes példaadással a helyes erkölcsi normák és szokások átadása és közvetítése a kulturált viselkedés elsajátítása érdekében.
- A gyermekek testi-lelki egészségének megóvása, az örömteli játéktevékenység komplex személyiségfejlesztő hatásának érvényesítése, feszültség- és probléma feldolgozó játékok, dramatikus játékok lehetőségének biztosítása. Az egészségnevelés feltételeinek megteremtése a mozgástevékenységek beépítésével, a mozgás transzfer hatásmechanizmusának kihasználásával.
- A kölcsönös elfogadáson és megértésen alapuló társas kapcsolatok létrejöttének elősegítése, a felmerülő konfliktusok megoldásával az együttműködés és tolerancia fejlesztése.
- Széleskörű lehetőség biztosítása a mozgásnak, az idegrendszer átszervező, pozitív stimulációs hatást biztosító mozgásfejlesztésnek. Törekvés arra, hogy ezek a mozgásra épülő tevékenységek áthassák nevelőmunkánk mindennapjait, fokozzák a gyermekekben az egészséges motivációt és a mozgás általi örömezt.

Óvodánkban a gyermekvédelmi munkát a gyermekvédelmi felelős fogja össze az igazgató irányításával. A jelzések és tapasztalatok alapján összesíti és elkészíti a gyermekvédelmi munkatervet, melynek alapján irányítja a gyermekvédelemhez kapcsolódó feladatokat.

Gyermekvédelmi felelős feladata

- Mérje fel minden év elején gyermekek családi helyzetét, tartsa nyilván a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket, vizsgálja felül az előző évi eseteket, szükség esetén végezzen módosítást, melynek alapján elkészíti a gyermekvédelmi éves munkatervet.
- Tájékoztassa írásban a szülőket a gyermek és ifjúságvédelmi felelős személyéről, elérhetőségeiről, annak helyéről és idejéről, és az óvodán kívül elérhető gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények elérhetőségéről.
- Biztosítsa rendszeresen a személyes kapcsolattartási lehetőséget az óvodapedagógusokkal, tartson tanácsadást számukra, hangolja össze a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvónők között, szükség esetén környezettanulmányt végez.
- Kísérje figyelemmel az óvodában folyó gyermekvédelmi tevékenységet, a gyermeki jogok érvényesülését.
- Végezzen adminisztrációt. Folyamatosan tájékoztassa a nevelőtestületet.

- Működjön együtt a gyermekvédelemhez kapcsoló óvó- jelzőrendszer valamennyi tagjával (szociális segítő munkatárs, védőnő, gyermekorvos, illetékes Gyámhivatal, illetékes Családsegítő szolgálat, Nevelési Tanácsadó, ha és amennyiben szükséges rendőrség).
- Az aktuális törvényi változásokat kísérfje figyelemmel.
- Tartson szoros kapcsolatot a szülőkkel.

A gyermekvédelmi felelős köteles a gyermekekről szóló belső dokumentációt szolgálati titokként kezelni, személyiségi jogait, adatait a mindenkor hatályos adatvédelmi és személyiségi jogokat védő törvények tiszteletben tartásával kezelni.

A gyermek veszélyeztettségének vagy jogainak sérülése esetén az óvodapedagógus, mint a gyermekkel legtöbb időt töltő személy feladata és kötelessége, hogy jelezze azt, elsőként a szülő felé. Ha a szülővel történő beszélgetés során nincs lehetőség arra, hogy pedagógiai módszerekkel a gyermek helyzete javuljon az óvodapedagógus feladata az óvó- védő jelzőrendszer illetékes személyének bevonása.

Az óvodapedagógus gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatai

- Tegyen javaslatot a gyermekeket megillető jogok érvényesülésére, szükség esetén óvó- védő intézkedésekre.
- Folytasson preventív gyermekvédelmi tevékenységet, adjon tájékoztatást a szülők felé, szakember bevonása, pedagógiai vélemény készítésével.
- Tárja fel a hátrányos helyzet okait, az igazgatóval egyeztetve szakember bevonásával.
- A feltáró munka után kompenzációs tervet készítsen, a felzárkóztatás kövesse nyomon, ellenőrizze.
- Kísérfje figyelemmel a tehetséggondozás területét.
- Tegyen javaslatot a családok szociális és anyagi helyzetének megfelelő szociális támogatásokra.
- Szülővel és a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó szervekkel való szorosan tartson kapcsolatot.
- A gyermekvédelmi feladatok megszervezése és összefogása az igazgató feladata. Ezen felül az igazgató gyermekvédelmi feladatai közé tartozik:
- Teremtse meg a nevelő- oktató munka egészséges és biztonságos környezeti feltételeinek.
- Előzze meg a gyermekbalesetek.
- Szervezze meg a rendszeres gyermekeket érintő egészségügyi szűróvizsgálatokat.
- Gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályi változások kísérfje figyelemmel.
- Tagja a városi észlelő- jelzőrendszernek, ha szükséges vegyen részt eszmegbeszéléseken.
- Gyermeki veszélyeztettség esetén jelzési kötelezettsége van, melyet írásban tesz meg.

Az igazgató gyermekvédelmi feladatai

- A gyermekek mindenek felett álló érdekeinek érvényesítése és az érvényesülés ellenőrzése.
- A gyermek védelmi feladatok megszervezése és ellátása.
- A nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtése.
- A gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatainak megszervezése.
- A gyermekbalesetek megelőzése.
- Kapcsolatot tart a nevelési tanácsadóval, a gyámhatósággal, a rendőrséggel, a családdal foglalkozó szakemberekkel.
- Az intézményben jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét és telefonszámát.
- Tagja a gyermekjóléti szolgálat által működtetett települési észlelő és jelzőrendszernek, ennek eszmegbeszélésein rész vesz.
- Krízishelyzetben kezdeményezheti a team soron kívüli összehívását.
- Köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztettsége esetén, a jelzést írásban, esetészlelő lapon közvetlenül a gyermekjóléti szolgálatnak teszi meg.

- Figyelemmel kíséri a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi önkormányzatok kapcsolódó rendeleteit.

A szülők jogai

- igényelni, hogy az óvoda a nevelési programjában és tevékenységében a tájékoztatást és az ismereteket többoldalú módon közvetítse.
- Megismerni az óvoda nevelési programját, házirendjét.
- Tájékoztatást kapni gyermeke fejlődéséről, magatartásáról, nevelésében tanácsot, segítséget kapni
- Kezdeményezni a szülői munkaközösség létrehozását,
- a nevelési intézmény szabad megválasztásának joga.

A szülők kötelessége

- biztosítsa gyermeke – óvodai nevelés keretében folyó – iskolai életmódra felkészítő foglalkozáson való részvételét,
- megtegyen minden tőle elvárhatót gyermeke fejlődéséért,
- elősegítse gyermekének a közösségbe történő beilleszkedését.

16 FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

16.1 Az óvodába lépés feltételei – az óvodai alkalmasság

- A nemzeti köznevelésről szóló törvény 5.§- a szerint az intézményi pedagógiai munka első periódusa az óvodai nevelés szakasza, amely a gyermek hároméves korában kezdődik és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi.
- A köznevelési törvény 8.§- a értelmében az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény. Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik. A foglalkozásokat úgy kell megszervezni, hogy az óvoda a szülők igényei szerint eleget tudjon tenni az óvodai neveléssel, a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatainak. Az óvoda felveheti azt a gyermeket is, aki a harmadik életévét a felvételtől számított fél éven belül betölti, feltéve, hogy minden, a településen vagy a felvételi körzetben lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező hároméves és annál idősebb gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető.
- Mindezen törvényi és- jogi szabályozásokon kívül az óvodába lépés fontos kritériuma a szobatisztaság, az önálló mozgáskészség, a kialakult kommunikációs készség és a beszédértés is. Intézményünk az Alapító Okiratban megfogalmazott sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai felvételét biztosítja, integrációs nevelésük feltételeit megteremti a szakértői vélemények útmutatása alapján.
- A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt.
- A jegyző a szülő kérelmére és az igazgató, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.
- A gyermekek óvodai felvételét az érvényes törvényi szabályozás alapján végezzük.
- Az óvodai beiratkozás a fenntartó által meghatározott időpontban történik, amelyről a szülők 30 nappal a beiratkozás előtt tájékoztatást kapnak.
- Az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik, a szülő jelentkezési lapot tölt ki. Az adatok hitelességét az igazgató a személyi okmányok alapján ellenőrizheti. A felvétel elbírálásakor meghatározó szempontként szerepel:
  - a gyermek életkora,

- lakhelye,
- esetleges sérültség típusa, mértéke,
- óvodai csoport létszáma.
- Az óvodai felvétellel, átirányítással kapcsolatos információkat egyszerű értesítéssel vagy a felvett gyermekek névsorának kifüggesztésével közöljük a szülőkkel. A felvétel elutasításáról hozott döntést az igazgató írásos határozatba foglalja, amely ellen a szülő felül bírálati kérelmet nyújthat be az óvodába, a fenntartó önkormányzat jegyzőjéhez címezve.
- A szülő gyermeke felvételét, átvételét bármikor kérheti. Az újonnan jelentkező gyermekek fogadása az óvodai nevelési évben folyamatosan történik.
- Ha az óvodába jelentkezők száma meghaladja a felvehető gyermekek számát, az óvoda vezetője, több óvoda esetén az óvoda fenntartója bizottságot szervez, amely javaslatot tesz a felvételre.
- A gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik, illetőleg, ahol szülője dolgozik. Az óvodai felvételtől, átvételtől az óvoda vezetője dönt, döntését írásba foglalja, felvételi- és előjegyzési naplót vezet.
- Az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. A gyermek az óvodával jogviszonyban áll.
- Az óvodai jogviszony a beíratás napján jön létre. A gyermek az óvodai jogviszonyon alapuló jogait a beíratás napjától kezdve gyakorolhatja. Jogszabály, továbbá az óvoda házirendje egyes jogok gyakorlását az első nevelési év megkezdéséhez kötheti.
- A gyermek csoportba való beosztásáról az igazgató dönt, a szülők és az óvodapedagógusok véleményének figyelembevételével. Az óvodapedagógusok a felvételi és-mulasztási naplóban nyilvántartásba veszik az óvodába felvett gyermekek személyi adatait, hiányzásait nyomon követik és rögzítik.

16.2 Az iskolába lépés feltételei – az iskolai alkalmasság

A köznevelési törvény 45.§-a értelmében a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben tankötelessé válik.

- Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé.
- Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a kormányhivatal a szülő kérelmére szakértői bizottság véleménye alapján engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kora előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.
- Magyarországon a törvényben meghatározottak szerint, minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.
- A szülő kérelmére a felmentést engedélyező szerv döntése alapján a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. Szülői kérelem hiányában a gyermek tankötelezettsége megkezdésének halasztását a gyámhatóság is kezdeményezheti.
- A szülő, a gyámhatóság a kérelmét legkésőbb az iskolakezdés évének január 18-áig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez, az Oktatási Hivatalhoz, elektronikus- vagy postai úton. Az eljárás ügyintézési határideje ötven nap. A szülő kérelme alátámasztására kérelméhez csatolhatja a gyermek fejlettségét alátámasztó óvodai dokumentumokat, vizsgálati eredményeket is.
- Ha az eljárásban szakértőt kell meghallgatni, akkor csak szakértői bizottság rendelhető ki. Ha a szakértői bizottság a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben történő részvételét javasolja, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség.
- Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése

alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott céltzott foglalkozásokat biztosít.

- A tanköteleessé vált gyermeket a szülő köteles beírni a lakhely, illetve tartózkodási hely szerinti iskola első évfolyamára. A gyermek felvételéről, átvételéről a férőhelyek függvényében az iskola igazgatója dönt. A felvétellel kapcsolatos határozat közlésétől számított 15 napon belül a szülő eljárási kérelmet nyújthat be a fenntartó önkormányzat jegyzőjéhez.

16.3 A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelés eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére, hat-hétéves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Az iskolai életre való felkészülésnek testi, lelki- és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hanyagolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai munkához, ennek megfelelő biztosítékot ad. a 77/2025.(IV.15.) Kormány rendelet is, amely előírja a napi összesen 45 perces feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó tevékenységeket.

Testi fejlődés

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz.

- Testarányai megváltoznak, megkezdődik a fogváltás.
- Teste arányosan fejlett és teherbíró.
- Mozgása összerendezettebb és harmonikusabb.
- Erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorikai képességek.
- Mozgását, viselkedését és testi szükségleteinek kielégítését képes szándékosan irányítani.

Lelki fejlődés

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott, érdeklődésével készen áll az iskolakezdemésre.

- A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. (Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.)
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés. Megnö a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozottan növekszik a figyelés tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- Cselekvő- szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- Érthetően, folyamatosan kommunikál és beszél.
- Gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni.

- Minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot. Tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat (a fogváltással is összefüggő, nagy egyéni eltérések is lehetségesek).
- Végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről, tudja a nevét, lakcímét, szülei foglalkozását.
- Felismeri a napszakokat, a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket.
- Ismeri és a gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait.
- Ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét.
- Felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit, az évszakok változásait.
- Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak magatartási formái, szokásai, melyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Szociális fejlődés

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészséges gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre gyermektársaival és a felnőttel a kedvező iskolai légkörben.

A szociálisan érett gyermek:

- Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését.
- Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, a feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb- szükség szerint kreatív- elvégzésében nyilvánul meg.
- Kitartásának, munkatempójának, önállóságának és önfegyelmének fejlődése biztosítja a sikeres feladatvégzés folyamatát.

A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelés célja, feladata változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

A fejlesztőmunkánk során komplex gyógypedagógiai diagnózisra, szakértői véleményekre építve törekszünk a gyermekek egyénre szabott, önmagához mért fejlődésének elősegítésére, támogatására.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolai alkalmassági kritériuma tükrözi a befogadó, inkluzív intézmény elvárásait az iskolába készülő gyermekkel szemben.

17 HAGYOMÁNYŐRZŐ SZEMLÉLETŰ TERVEZÉS

A program sajátossága, hogy a tervezés igényli a közös gondolkodást, az óvónők belső igényéből fakadó fáradhatatlan kutatómunkát néphagyomány kincsükből, a felfedezések, ötletek közreadását, a tevékenységek, feladatok megosztását és összehangolását. Ez utóbbi azért különösen fontos, mert kilenc csoportunk van és ezek osztottak, egy-egy épületszinten kis-, közép-, nagy csoport, akik jobban ismerik egymást s az azonos korosztályú csoportok anyagát a tárgyi és személyi feltételek egyaránt befolyásolják. A program keretét adó népi kalendárium a tervezést egyértelművé és áttekinthetővé tesz, hogy melyik óvónő mit, mennyit kíván beépíteni éves nevelési programjába, az függ az óvónő egyéniségétől, érdeklődési körétől, szervező munkájától, a gyerekek életkorától és a lehetőségeitől. Pl. ha csak egyetlen méhészt sikerült felkutatnunk, oda nem mehet 150 gyerek, hanem nyilván csak a nagycsoportosok, és azok is különböző időpontban. Ha egy nagymama szőlőszüretre hívja a gyerekeket, oda csak az a csoport megy,

ahová az ő unokája jár. A másik ugyanolyan korosztályú csoport szilva vagy almaszüretre megy a lehetőségek szerint. Ugyanakkor bábszínházba akár az egész óvoda is elmehet. Tervezésünkben rendezői elvként az évszakonkénti lebontást tartottuk célszerűnek.

Így a meghatározott kalendáriumi napjainkon kívül az évszakra jellemző események könnyebben betervezhetőek. Ugyanígy ünnepeink zömét a népi kalendárium is tartalmazza, de az említett lebontással a jeles napokon kívüli ünnepeink (március 15-e, Anyák Napja, Madarak és Fák napja, Majális) is betervezhetőek.

A tevékenység formák további tervezését az óvónők módszertani szabadsága határozza meg. A szokásosnál ügyesebb kezű óvónő nyilván több manuális "foglalkozást" kezdeményez, a népi játékokat jól ismerő pedig dramatikus oldalról közelíti meg a témákat.

Bizonyos programokat, eseményeket egy éves időszakra is betervezünk: óvodai ünnepek, kirándulások, kulturális rendezvények (Szt. Márton nap, Húsvét a Falumúzeumban), egy - két hónapos időszakra: az óvoda vagy csoport életében várható, (vagy szokástól eltérő) események: bérleten kívüli bábszínház, szülői meghívás (szalonnasütés egy kertben), csoportot érintő fakultatív foglalkozás (Gyermekek Házában vesszőfonás, batikolás, stb.)

vagy új tevékenységek fokozatos bevezetése (pl. minimális területű kiskert létesítése) és szülői értekezleteket.

A csoportok szokás és szabályrendszere egy éves időszakra tartalmazza a csoport napirendjét, heti rendjét a csoport tagjainak együttélési szabályait, a gyermekek egymás közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti érintkezési szokásokat, az eszközök helyét és használatát. Fejlesztési tervünkben a gondozás-nevelést 3 hónapra a szervezési feladatokat (eszközök biztosítása, buszrendelés) 1 hónapra, az oktatást (népi kalendárium) 1 évre ütemezzük.

17.1 Folyamatos ellenőrzés, értékelés

Az összehangolás az intézményen belül rendszeres információáramlást kíván.

A kéthetenkénti pedagógiai megbeszéléseken lehetőség nyílik az eltelt időszak kritikus értékelésére és az elkövetkezendő időszak teendőinek egyeztetésére. Pl. egy nagy óvodai karácsonyi ünnepélyen az egyik nagycsoport a Regőlőt, a másik Betlehemezést, a harmadik A három király járást adja elő. Melyik óvónő mit választ? Egyrészt az igazgató, a megbeszélések nyílt légkörében követni tudja az óvónők pedagógiai és néprajzi felkészültségének szintjét is - ez egyik meghatározója az egyéni fejlesztő segítő munkának. Másrészt a hagyományörző, „egészséges életmód” munkaközösség folyamatos munkája ezeket az egyéni különbségeket próbálja megközelítően egy szintre hozni. A segítő ellenőrzés hozzájárul ennek az egyensúlynak a megteremtéséhez. A további ellenőrzés kritériuma a rendszeresség, a visszajelzés és a továbbfejlesztő, értékelő megbeszélés. Az ellenőrzési folyamat a csoportok neveltségi szintjére és a gyerekek egyéni fejlettségi szintjére is irányul.

17.2 A pedagógiai munka belső ellenőrzésének rendje

Az éves ellenőrzési ütemterv, illetve írásban rögzített munkamegosztás alapján, a pedagógiai munka eredményessége és óvoda zavartalan működése érdekében ellenőrzi, értékeli a közalkalmazottak munkáját.

Az ellenőrzési ütemtervet nyilvánosságra kell hozni.

Az ellenőrzési tervben nem szereplő, eseti ellenőrzések lefolyásáról az igazgató dönt.

Nevelő-oktató munka belső ellenőrzésére jogosultak:

- igazgató
  - Az igazgató az intézményben folyó valamennyi tevékenységet ellenőrizheti
  - Az éves ellenőrzési tervben foglaltak alapján végzi a pedagógia munka ellenőrzését
- munkaközösség vezetők
  - A munkaközösség-vezetők az ellenőrzési feladatokat a munkaközösség tagjainál az adott nevelési területhez kapcsolódóan látják el. Szakmai, módszertani kérdésekben segítséget adnak a nevelőmunka tervezéséhez, szervezéséhez és ellenőrzéséhez. Tapasztalataikról folyamatosan tájékoztatják az igazgatót.

Az ellenőrzés kiterjed:

- a pedagógiai program és az éves munkaterv végrehajtásának az ellenőrzésére a pedagógusok ezzel kapcsolatos tevékenységének vizsgálatára.
- a nevelői - oktatói munka tartalmának és színvonalának a követelményekhez való viszonyítására,
- a munkafegyelemmel összefüggő kérdésekre.
- az írásos dokumentumok vizsgálatára.

Az ellenőrzés fajtái:

- Tervszerű, előre megbeszélte szempontok szerinti ellenőrzés.
- Spontán, alkalmi szerű ellenőrzés
  - a problémák feltárása, megoldása érdekében
  - a napi felkészültség felmérésnek érdekében

18 AZ ÓVODÁNK KAPCSOLATAI, AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁI

Az óvodánk fenntartója a **Szombathelyi Megyei Jogú Város Önkormányzata**.

Az óvodai nevelésünk a **családi** neveléssel együtt válik személyiség formálóvá.

Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés, hiszen az óvoda támaszkodik a családi nevelés rendszerére, a családnak pedig elvárásai van az óvodai nevelés minden területén. Ismertessük meg a családdal nevelési feladatainkat, céljainkat, teremtsünk lehetőséget a személyes kapcsolatra. Ez legyen barátságos, bizalommal telített őszinte odafordulás, de a segítő szándék ne legyen erőltetett a szülők felé. Egyetlen cél lebegjen előttünk, az óvodás gyermek sokoldalú nevelése. A **szülőkkel** együtt munkálkodjunk e cél megvalósítása érdekében. Biztosítsuk a szülők részére a nevelőmunkába való betekintés és a pedagógiai szempontokkal összeegyeztethető beleszólás lehetőségét. Tiszteljük a szülőket, közelítsünk hozzájuk előítélet nélkül. Legyünk tapintatosak, tartsuk be a titoktartás elvét.

Az óvodai nevelőmunkánkat, egyben a családi nevelést segíti a **ELTE Savaria Egyetemi Központ fejlesztett végző munkatársa**, aki nagycsoportban heti 1 órában foglalkozik a rászoruló gyerekekkel. Megfelelő segítséget ad az óvodai munkánk elvégzéséhez bármilyen területen.

Mint az **ELTE SEK** bázisóvodája, a vármegye óvodáinak adunk lehetőséget a bázisóvodai program keretén belül pedagógiai programunk megismerésére. Évente két alkalommal várjuk az érdeklődő kollégákat szakmai napon és jó-gyakorlat átadásra.

Az **ELTE SEK BDPK tanító- és SOE Benedek Elek Pedagógiai Kar óvodapedagógus** képzéseivel együttműködünk, a hallgatók gyakorlati idejüket nálunk végezhetik. Az egyetem kar hallgatói részt vesznek gyakorlati foglalkozásokon, és feladatokat kapnak a pedagógiai programunk megvalósításában.

Nagyon fontos munkát végez **logopédusunk**, aki több óvodában lát el szakszolgálatot. Gyermkeink nagyon rossz beszédtechnikával kerülnek óvodába, de sajnos csak nagycsoportosokkal tud foglalkozni. Ezért több feladat hárul az óvónőkre. A területen szeretnénk változást, javasoljuk az óvónők logopédiai képzésének beindítását.

A **védőnők** külön is végeznek tisztasági vizsgálatokat, előadásokat tartanak az óvodásoknak.

Kapcsolata van óvodánknak a fontos közművelődési intézményekkel is, **színházakkal, mozival, múzeumokkal, AGORA Gyermekek Házával**. Ezek az intézmények elküldik kínálatukat, és az óvoda válogathat belőlük, hogy mi az, ami leginkább beépíthető pedagógiai programunkba (bábszínházi előadások, kézműves foglalkozások stb.) Fontos a **Skanzennel** és a város múzeumaival való kapcsolatunk, hiszen sok rendezvényük célozza meg az óvodás korú gyermekek érdeklődését.

Kapcsolatban állunk civil szervezetekkel is. (pl. **Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület**)

Néphagyományokra épülő nevelési programunkhoz nélkülözhetetlen kapcsolatban állunk a **Szombathelyi Erdészeti Zrt. erdőgazdasággal**, ahol különböző munkákat figyelhetünk meg, továbbá mezőgazdasági, állattenyésztési szövetkezetekhez járunk rendszeresen. Itt közelebbről ismerkedünk állatokkal, azok ellátásával. Betakarítási, vetési munkákat segíthetünk nekik elvégezni. (pl. egy-egy sor kukoricát törhettünk csoportonként).

Kapcsolatunk van a **Megyei Méhész Szakcsoporttal** is, hol szívesen fogadják érdeklődésünkre, szemléletes kedves bemutatással közelebbről megismerhetjük tevékenységüket.

A szombathelyi Csónakázó tó lehalászási tevékenységének megfigyelése érdekében kapcsolatot alakítottunk ki a **Vízügyi Igazgatósággal** is.

Népi kismesterek is voltak már nálunk, kosárfonó, szövő, de ezen a vonalon még több kapcsolatot szeretnénk még kialakítani.

Természetesen ezek a speciális kapcsolatok sokszor változnak és többnyire bővülnek.

18.1 A szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködésének formái

Óvodánk a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek 3. életévétől az iskolába lépésig.

A pedagógiai programunk által közvetlen kapcsolat alakul ki a nevelőtestületen belül, valamint a nevelőmunkát közvetlenül segítő kollégák között. Programunk szellemisége jó lehetőséget ad az óvoda és a családok közötti szorosabb kapcsolat kialakítására.

A nyitottságra, az együttműködésre, a kölcsönös reális elvárásokra támaszkodva mélyítjük a családokkal való kapcsolatot.

A kapcsolattartás formái

- Szülői értekezletek
  - Tájékoztató jellegű, évnitő szülői értekeztet. Az új szülők ismereteket szereznek az óvoda környezetéről, az óvoda dolgozóiról. Megismerkednek az óvoda szokásrendjével, nevelési céljaival.

- Csoportos szülői értekezletek. Egy nevelési évben három szülői értekezletet tartunk, amelye k témáját meghatározza az adott időszak, az aktuális feladatok. A csoportvezető óvónők szükség szerint hívnak meg szakembereket.
- Családlátogatás: A család és az óvoda bensőséges kapcsolatának elindításához szükséges kapcsolattartási forma. Kialakulhat egy bizalmas kapcsolat, amelyben őszintén megnyílnak a szülők. Szükség szerint ez a látogatás megismételhető.
- Fogadóóra
  - Fogadóórát kezdeményezheti a szülő, illetve az óvónő. Ezen megbeszélés során a pedagógus tájékoztatást adhat a gyermek egyéni fejlődéséről, fejlesztéséről, tapasztalatokról.
  - Fontos az elfogadó, megértő gondolkodás, bizalomkeltő, nyílt őszinte beszéd.
- SZMK
  - A szülők közösségét összefogó, képviselő szervezet. Jelentős szerepe van az óvoda és a családok kapcsolattartó rendszerében.
  - Azok a szülők, akik erre a tevékenységre vállalkoznak, maguknak érzik az óvodát, és aktívan segítenek a gyermekek javára.
  - Az SZMK tagoknak az intézményvezető évente kétszer tart tájékoztató ülést.
- Közös kirándulások: A csoportvezető óvónők és a szülők közös megegyezése szerint szervezhetőek olyan kirándulások, melyeken a szülők is részt vesznek.
- Munkadélutánok: Jeles napok előtt a szülők részesei lehetnek az ünnepi előkészületeknek, megismerhetik az ünnephez kapcsolódó szokások tartalmát.
- Ünnepek, rendezvények
  - 7.4 előbb fejezet szerint

Az együttműködés várható eredménye

- A gyermekek egészséges személyiségfejlődéséhez szükséges együttműködési formák kialakulnak, fejlődnek.
- Az óvoda és a szülő azonos cél elérése érdekében összefogva biztosítja a gyermekek optimális fejlődéséhez szükséges környezetet.
- Az óvoda figyel arra, hogy gyermekéről a szülő mindig pontos, naprakész információt kapjon.

18.2 Óvodai szervezetek, működésük keretei

Óvodánkban kettő **szakmai munkaközösség** működik, amelyet a nevelőtestület egyetértéssel elfogadott:

- hagyományőrző munkaközösség;
- egészséges életmód munkaközösség.

A munkaközösség vezetőjét a nevelőtestület kezdeményezése alapján igazgatónk bízza meg. Munkaközösségeink a nevelőtestület által jóváhagyott éves munkaterv alapján működnek kéthavi rendszerességgel. Munkaközösségeinknek a saját szakterületükön véleményezési joguk van az eredményes munka érdekében.

Óvodánk **szülői képviseletét** a Szülői Szervezet látja el, amelynek működési feltételeit, feladatait az érvényes jogszabályok (1213-S-6/1949. (IX. 20.) VKM rendelet a Szülői Munkaközösség újabb szabályozása tárgyában) alapján maguk alakítják ki. A Szülői Szervezet véleményezési és javaslattevési jogkörrel rendelkezik, amit az SZMSZ tartalmaz. A Szülői Szervezet vezetőit a szülői közösség választja meg, akivel az igazgató tart kapcsolatot. Kapcsolattartásuk rendje: szülői kezdeményezésre, valamint évente kettő alkalommal történik.

19 A PEDAGÓGIAI PROGRAM BEVÁLÁSÁNAK VIZSGÁLATA

19.1 Az ellenőrzési és értékelési rendszer

A pedagógiai program "beválásának" vizsgálata a program céljait és a megvalósulás helyi tényezőit egymáshoz viszonyítva elemzi, vizsgálja. A programunk érvényesülését, működését folyamatosan kell ellenőriznünk, értékelnünk. Az értékelés kontrollt képez a gyakorlatban történő beválásnak. Az ellenőrző, értékelő feladatot az óvoda nevelőtestülete hivatott ellátni.

Célszerű egy munkacsoportot kialakítani a testületen belül külső szakértő segítségével, amely kiegészíthető a helyi önkormányzat és a szülők egy-egy szakértő képviselőjével.

A munkacsoport feladata:

- A bevezető szakaszban a dokumentum elemzése.
- A program bevezetését követő folyamatban a gyermekek fejlődésének ellenőrzése, értékelése.
- A program beválásának vizsgálata, a tapasztalatok számbavétele.
- A program bevezetése után 3-4 évenként az eredményesség megítélése (a 3 éves ciklus végén az iskolába lépő gyermekek vizsgálata – a szerzett tapasztalatok beépítése a további tervezésbe, gyakorlatba).

Meg kell vizsgálni a helyi óvodai nevelési program:

- felépítését, logikáját,
- használhatóságát,
- feltételeit,
- hatását,
- gazdaságosságát,
- eredményeit,
- a gyermekek fejlődésének mutatóit,
- a nevelőtestület pedagógiai kulturáltságát, munkakedvére gyakorolt hatását.

19.2 Az eredményesség megítélésének módszerei

Alkalmazott feldolgozó módszerek:

- a mennyiségi elemzés,
- minőségi elemzés.

A megfigyelés a pedagógia leghasználhatóbb és legelterjedtebb kutatási módszere. Az óvodás életkor igényli, hogy a gyermekek fejlődésének változásait megfigyeljük és rögzítsük. A vizsgálat során általános érvényű tények, törvényszerűségek tárhatók fel. A feltáró módszerek a következők:

- interjú,
- beszélgetés,
- ankét,
- felmérés,

- klinikai módszer,
- tesztek

A tesztek a teljesítmény mérésére szolgáló eszközök. Főbb típusai:

- teljesítmény tesztek,
- feladatlapok,
- munkalapok.

Míg a teljesítmény tesztek központi szervek készítik, a feladat lapokat, munkalapokat óvoda pedagógusok, munkaközösségek készítik. Az adatok feldolgozása történhet százalékosan, illetve tudományos igényű feldolgozás esetén a matematikai, statisztikai módszerekkel. Az óvodánkba járó gyermekeket nem csak mi óvodapedagógusok mérjük, hanem az óvodába kijáró fejlesztő pedagógus is. A klinikai módszer kiválóan alkalmazható az óvodás gyermek vizsgálatára. Jól használható a személyiség megismerésére, a fejlődés jellemzőinek elemzésére.

A gyermekek egyéni fejlesztési programjához, az eredményes módszerek megválasztásához alapvető információkat ad ez a módszer.

Helyzetkép: Az óvoda önmeghatározása, énképe.

Az önmeghatározása biztosítja:

- A belső erőforrások feltárását.
- Az emberi tényezők elemzését.
- A szülők igényeit - óvodaképét.
- A helyi óvodai nevelési program optimális megválasztását.
- A működési feltételek minőségét, célszerűségét.
- Az intézményi önkontroll folyamatos biztosítását.
- Intézmény OM-azonosítója: 036457

Az Intézmény OM azonosítója: **036457**

Készítette a nevelőtestület bevonásával:

Szabó Babett Katalin

Szabó Babett Katalin, igazgató

Szombathely, 2025. november 15.

LEGITIMÁCIÓSZÁRADÉK

A **PEDAGÓGIA PROGRAMOT** a Fenntartó nevében

Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlésének Kulturális, Oktatási és Civil Bizottsága a

Szombathelyi Aréna Óvoda 9700 Szombathely, Aréna u. 8/b. Pedagógiai Programját *a/12/2026 (1-27) KO CB* számú határozatával jóváhagyta.

dr. László Győző
alpolgármester

Szombathely, 2026. *02. 12.*

A dokumentum jellege: nyilvános

Szabó Babett
Katalin

Digitálisan aláírta:
Szabó Babett Katalin
Dátum: 2026.03.18
15:57:43 +01'00'

1.számú melléklet

HITELESÍTÉSI ZÁRADÉK

(iratkezelő szoftver által nem támogatott hiteles másolatkészítés esetén)

Az eredeti papíralapú dokumentummal egyező.¹

Ezen lap nem része az eredeti iratnak, kizárólag a jogszabályi megfeleléshez szükséges záradékolás megjelenítését szolgálja.

Másolatkészítő szerv / szervezeti egység neve:

SZOMBATHELYI ARÉNA ÓVODA

A másolat képi vagy tartalmi egyezéséért felelős személy neve:

SZABÓ BABETT KATALIN-IGAZGATÓ

Másolatkészítés időpontja:

2026. március 18.

Az eredeti dokumentum 76 oldalt tartalmaz.

PEDAGÓGIAI PROGRAM

A Pedagógiai Program elérhető:

<https://arenaovoda.hu>

<https://kirint.kir.hu>

¹ A digitális állampolgárság egyes szabályairól szóló 321/2024. (XI. 6.) Korm. rendelet 70. § (2) bekezdése alapján meghatározott hitelesítési záradék.